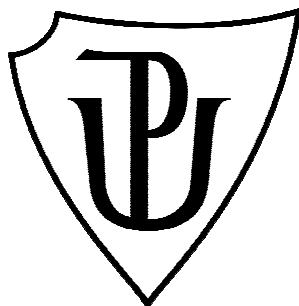

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra rozvojových studií

**Problematika vybraných etnických menšin
Vietnamu: rozvojové příležitosti a rizika**

Diplomová práce

Autor: Mgr. Denisa BRAUNEROVÁ

Vedoucí diplomové práce: Doc. RNDr. Pavel NOVÁČEK, CSc.

OLOMOUC 2012

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Problematika vybraných etnických menšin Vietnamu: rozvojové příležitosti a rizika“ vypracovala samostatně výhradně s použitím literatury uvedené v příloženém seznamu.

V Olomouci dne 16. 12. 2012

.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda upřímně poděkovala nejprve svému vedoucímu práce Doc. RNDr. Pavlu Nováčkovi, CSc. za ochotné vedení práce a poskytnuté cenné rady a podněty nejen během psaní práce, ale i v průběhu celého mého magisterského studia na Katedře rozvojových studií. Děkuji také pracovníkům Akademické informační agentury DZS, vyučujícím a pracovníkům Fakulty mezinárodních studií na Hanoi University a v neposlední řadě svým vietnamským spolužákům a přátelům bez kterých by tato práce nemohla vzniknout.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Denisa BRAUNEROVÁ, DiS.**
Osobní číslo: **R100177**
Studijní program: **N1301 Geografie**
Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová studia**
Název tématu: **Problematika vybraných etnických menšin Vietnamu: rozvojové příležitosti a rizika**
Zadávací katedra: **Katedra rozvojových studií**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem diplomové práce je popsat problematiku vybraných etnických menšin ve Vietnamu v kontextu současného socioekonomického rozvoje Vietnamu, zhodnocení jejich současné situace, vládních i nevládních intervencí a nastínění možného vývoje situace do budoucna se zaměřením na význam ?Indigenous Knowledge? a jeho roli pro udržitelný rozvoj komunit etnických menšin. Předběžná osnova: 1.Úvod, vymezení problému, stanovení cíle práce, metodologie 2.Rozpracování klíčových pojmů (?Indigenous Knowledge?, udržitelný rozvoj, etnické menšiny) 3.Etnické menšiny ve Vietnamu 4.Faktory chudoby etnických menšin, stereotypizace menšin 5.Národní program boje s chudobou menšin (Program 135, Hunger Eradication and Poverty Reduction Program), nevládní programy (role vnějších aktérů) 6.Indigenous knowledge ? význam pro udržitelný rozvoj (aspekty, překážky), konkrétní případy, udržování Indigenous Knowledge 7.Shrnutí, Závěr 8.Seznam literatury, Přílohy

Rozsah grafických prací: dle potřeby
Rozsah pracovní zprávy: 20 - 25 tisíc slov
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

BAULCH, Bob, Truong Thi Kim CHUYEN, Dominique HAUGHTON a Jonathan HAUGHTON. Ethnic minority development in Vietnam. *Journal of Development Studies*. 2007, roč. 43, č. 7, s. 1151-1176. ISSN 0022-0388.
Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02673030701526278>
CLARKE, Gerard. From ethnocide to ethnodevelopment? Ethnic minorities and indigenous peoples in Southeast Asia. *Third World Quarterly*. 2001, roč. 22, č. 3, s. 413-436. ISSN 0143-6597. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01436590120061688>
General Statistics Office of Vietnam [online]. 2010 [cit. 2012-06-13]. Dostupné z: <http://www.gso.gov.vn>
IMAI, Katsushi a Raghav GAIHA. Poverty, Inequality and Ethnic Minorities in Vietnam. Manchester: Brooks World Poverty Institute, 2007. ISBN 978-1-906518-09-7.
KUNNIE, Julian a Nomalungelo I GODUKA. Indigenous peoples' wisdom and power: affirming our knowledge through narratives. Burlington, VT: Ashgate, c2006, xxviii, 282 p. ISBN 978-075-4615-972.
RAMBO, A. Terry. The challenges of Highland development in Vietnam. Honolulu, HI: East-West Center, 1995, xxvii, 212 p. ISBN 08-663-8176-7.
TEPLÍK, Tomáš a Pavel STUDÍK. Vietnam: země rozmachu - země příležitostí. Praha: Společnost Longa Praha, 2006. ISBN 978-808-6391-205.
The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank. Country Social Analysis: Ethnicity and Development in Vietnam. Summary report. 2009. The Socialist Republic of Viet Nam. The Five Year Socio-Economic Development Plan 2006-2010. Hanoi, 2006.
UNFPA (The United Nations Population Fund). Ethnic Groups in Viet Nam: An analysis of key indicators from the 2009 Viet Nam Population and Housing Census. Hanoi: United Nations Population Fund in Viet Nam, 2011. Dostupné z: <http://vietnam.unfpa.org>

Vedoucí diplomové práce: Doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
Katedra rozvojových studií

Datum zadání diplomové práce: 26. ledna 2011
Termín odevzdání diplomové práce: 2. ledna 2013

L.S.

Prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.
děkan

Doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 24. září 2012

ABSTRAKT, ABSTRACT

Diplomová práce se zabývá problematikou etnických menšin ve Vietnamu a jejich současným postavením. Základní hypotézou je předpoklad, že etnické menšiny jsou chudé a stojí v nerovném postavení. Důraz je v práci kladen na příčiny a vznik nerovného postavení menšin ve Vietnamu. Aspekty chudoby a nerovností jsou demonstrovány na příkladu přístupu ke vzdělání, sociálním a zdravotním službám. Zvláště je pak zvážen význam tradičních domorodých znalostí etnických menšin, které mohou být jak příležitostí k rozvoji, tak jeho brzdou. Závěr práce se věnuje shrnutí práce a případným doporučením.

Klíčová slova: etnická menšina, Vietnam, chudoba, etnorozvoj, tradiční domorodé znalosti

Počet slov: 22 059

ABSTRACT

The thesis deals with the issue of ethnic minorities in Vietnam and their current situation. The basic hypothesis is the assumption that ethnic minorities are poor and do not stand in equal status. The emphasis of the thesis is put on causes and emergence of the unequal status of the minorities in Vietnam. The aspects of poverty and inequalities are demonstrated on the cases of access to education, social and health services. In particular, it considered the importance of traditional indigenous knowledge of ethnic minorities which can be an opportunity for development as well as its brake. The conclusion deals with summaries of work and possible recommendations.

Keywords: ethnic minority, Vietnam, poverty, ethnodevelopment, traditional indigenous knowledge

Word count: 22 059

OBSAH

Abstrakt, abstract.....	6
Obsah	7
Seznam zkratk.....	9
Seznam tabulek a grafů	10
Seznam příloh	11
Úvod	12
1 Cíle práce a metodologie	14
2 Terminologie a teorie.....	17
3 Sociodemografická charakteristika Vietnamu	23
3.1 Míra chudoby	25
4 Etnické menšiny ve Vietnamu	28
4.1 Klasifikace etnických menšin.....	28
4.2 Jazyk a písmo.....	30
4.3 Historický kontext.....	31
4.4 Geografické rozložení etnických menšin.....	34
4.5 Současné postavení etnických menšin.....	35
4.5.1 Chudoba etnických minorit.....	37
4.5.2 Příčiny chudoby etnických menšin	38
4.6 Přístup k sociálnímu kapitálu (vzdělání, zdravotnictví, sociální služby)	45
4.6.1 Vzdelání etnických menšin.....	45
4.6.2 Přístup ke zdravotní a sociální péči	49
4.7 Role domorodých znalostí v rozvoji etnických menšin.....	52
5 Aktivity cílené na etnické menšiny	57
5.1 Vládní aktivity.....	57
5.1.1 Výbor pro záležitosti etnických menšin	58
5.1.2 Národní plány a strategie rozvoje	59
5.1.3 Národní programy na snížení chudoby	60
5.2 Role nevládních organizací.....	64
5.3 Bilaterální a multilaterální pomoc.....	66
Závěr	69

Literatura	74
Rejstřík.....	79
Příloha 1 Přehled etnických menšin ve Vietnamu	83
Příloha 2 Mapa etnických skupin Vietnamu.....	93
Příloha 3 Příklady stereotypů vládních úředníků	94
Příloha 4 Pohled etnických menšin na chudobu.....	95
Příloha 5 Klíčové agentury zabývající se otázkou etnických menšin ve Vietnamu	96
Příloha 6 Organizační schéma CEM	97
Příloha 7 Přehled vybraných národních programů cílených na etnické menšiny.....	98

SEZNAM ZKRATEK

ADB	<i>the Asian Development Bank</i> (Asijská rozvojová banka)
CEM	<i>the Committee for Ethnic Minorities</i> (Výbor pro etnické menšiny)
CEMMA	<i>the Committee for Ethnic Minorities and Mountainous Area Affairs</i> (Výbor pro záležitosti etnických menšin a horských oblastí)
CORENARM	<i>the Consultative and Research Center on Natural Resources Management</i> (Konzultační a výzkumné centrum o řízení přírodních zdrojů)
CPRGS	<i>Comprehensive strategy for poverty reduction and economic growth</i> (Všeobecná strategie pro snižování chudoby a ekonomický růst)
CSDM	<i>the Center for Sustainable Development in Mountainous Areas</i> (Centrum pro udržitelný rozvoj v horských oblastech)
GOV	<i>the Government of Vietnam</i> (Vláda Vietnamu)
GSO	<i>the General Statistics Office of Vietnam</i> (Generální statistický úřad Vietnamu)
HDP	Hrubý domácí produkt
MOHA	<i>the Ministry of Home Affairs</i> (Ministerstvo vnitra)
NNO	nevládní neziskové organizace
OSN	Organizace spojených národů
PCGs	<i>the Programme Coordinating Groups</i> (Programové spolupracující skupiny)
SCEMMA	<i>the State Committee for Ethnic Minorities and Mountainous Area Affairs</i> (Státní výbor pro záležitosti etnických menšin a horských oblastí)
SIDA	<i>the Swedish International Development Cooperation Agency</i> (Švédská agentura mezinárodní rozvojové spolupráce)
UNCTAD	<i>the United Nations Conference on Trade and Development</i> (Konference OSN o obchodu a rozvoji)
UNDP	<i>the United Nations Development Programme</i> (Rozvojový program OSN)
UNFPA	<i>the United Nations Population Fund</i> (Populační fond OSN)
UNICEF	<i>the United Nations Children's Fund</i> (Dětský fond OSN)
USAID	<i>the United States Agency for International Development</i> (Americká Agentura pro mezinárodní rozvoj)
VND	Vietnamský dong
WB	<i>the World Bank</i> (Světová banka)
WHO	<i>the World Health Organisation</i> (Světová zdravotnická organizace)

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Tab.1: Vybrané ekonomické indexy Vietnamu	s. 24
Tab.2: Přehled oficiálních etnických skupin ve Vietnamu	s. 29
Tab.3: Ukazatele chudoby pro hlavní minoritní skupiny ve srovnání s majoritou v letech 1993 a 1998	s. 38
Tab.4: Míra zapsaných dětí do základních škol podle etnické příslušnosti a pohlaví z roku 1999	s. 48
Tab.5: Počet dětských úmrtí do pěti let věku dle regionů, Míra dětské úmrtnosti do 5ti let v jednotlivých regionech	s. 50
Tab.6: Přehled vybraných NNO zabývajících se etnickými menšinami	s.66
Graf 1: Příčiny chudoby etnických menšin ve Vietnamu	s. 44

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 Přehled etnických menšin ve Vietnamu	s.83
Příloha 2 Mapa etnických skupin Vietnamu	s.93
Příloha 3 Příklady stereotypů vládních úředníků	s.94
Příloha 4 Pohled etnických menšin na chudobu	s.95
Příloha 5 Klíčové agentury zabývající se otázkou etnických menšin ve Vietnamu	s.96
Příloha 6 Organizační schéma CEM	s.97
Příloha 7 Přehled vybraných národních programů cílených na etnické menšiny	s.98

ÚVOD

Ve Vietnamu žije 54 etnických skupin, z nichž asi 50 jich obývá odlehlé horské oblasti. Přibližně 84% obyvatel jsou příslušníci majoritní etnické skupiny Kinh (Viet), kteří mají v rukou politickou i ekonomickou moc. Jednotlivé skupiny mají vlastní soubor kulturních norem a pravidel, znalostí a způsobů života, které se tisíce let rozvíjely a přizpůsobovaly lokálním podmínkám. Tito původní obyvatelé žijí v blízkém spojení s přírodou - s půdou, vodou a dalšími zdroji, které plně využívají na živobytí, v lékařství, jako zdroj duchovna. Mnoho etnických skupin stále žije takovým způsobem, kdy vyprodukují, sklídí a vytěží pouze to, co opravdu potřebují a využijí. Tyto společnosti tak hromadily cenné znalosti, které pomáhají pochopení vzájemného vztahu člověka a životního prostředí, optima využití zdrojů a regulace dopadů lidské činnosti na prostředí. S postupným rozvojem a modernizací Vietnamu, jeho otevíráním se světu a zvyšujícím se množstvím turistů a zahraničních expatů v zemi se však původní tradice pomalu vytrácí. Příslušníci etnických menšin, kteří už i tak žijí na okraji majoritní společnosti a potýkají se s mnohými problémy, se tak stávají zranitelnější a závislejší na vnější podpoře. Právě chudoba etnických menšin je palčivým problémem ekonomicky vzkvétajícího Vietnamu, kterého jsou si vědomy jak organizace působící v rozvojové pomoci, tak i vláda samotná. Tato situace zvyšuje propast mezi bohatými obyvateli převážně velkých měst a chudými žijícími zejména na venkově a v horských oblastech. Právě tato propast může být jedním z faktorů zpomalujících celkový rozvoj země.

Záměrem práce je porozumět proč etnické minority ve Vietnamu žijí marginalizovaným způsobem života od příslušníků majority Kinh, popsat jejich chudobu z multidimenzionálního pohledu a představit možné návrhy na zlepšení jejich postavení. Zvažovat se budou možnosti využití tradičních a domorodých znalostí („*traditional, indigenous knowledge*“) a jejich význam, zda je možné je využít jako jednu ze strategií vedoucích k udržitelnému rozvoji komunit etnických menšin a jakým způsobem.

První kapitola popisuje zvolenou metodologii práce, hlavní a dílčí cíle práce, literaturu a zdroje, ze kterých se vycházelo. Následuje kapitola terminologická a teoretická, kde jsou objasněny základní termíny a teoretická zakotvení této práce. Cílem třetí kapitoly je představit obecnou sociodemografickou situaci Vietnamu s důrazem na popis celkové míry chudoby země. Čtvrtá kapitola je stěžejní částí, popisuje etnické

menšiny a jejich postavení v zemi. Podrobněji je zde analyzován problematický přístup k sociálnímu kapitálu, konkrétně vzdělání, zdravotní a sociální péče. Následuje kapitola aktivit, jejichž cílem je zlepšit postavení etnických menšin. Závěr pak shrnuje a hodnotí zjištění vyplývající z práce.

Pro lepší orientaci v práci je na konci práce zařazen i společný rejstřík jmenný a věcný.

1 CÍLE PRÁCE A METODOLOGIE

Tato kapitola nejprve objasní obecný, symbolický a dále dílčí cíle práce, popíše zvolenou metodologii pro zpracování práce.

Obecným cílem diplomové práce je porozumět problematice etnických menšin ve Vietnamu a navrhnout možná východiska. Vzhledem k tomu, že problematika etnických menšin ve Vietnamu je hodně široká, není v rozsahu práce možné věnovat se všem tématům podrobně. Práce by však měla v závěru poskytnout určitý obecný závěr a univerzální doporučení, která mohou vést ke zlepšení situace etnických menšin. Symbolickým cílem je přinést informace o významu etnické diverzity v zemi, jaká může mít úskalí i pozitiva. Zjištěné poznatky mohou být užitečné například při komunitní práci či formování strategií přístupu k etnickým minoritám. Dílčími cíly práce je pak popsat vybrané faktory a vlivy na zranitelné postavení etnických menšin ve Vietnamu, aspekt tradičních znalostí, a konečně uvést některé strategie rozvoje etnických menšin ze strany státu a ostatních aktérů. Předmětem zkoumání diplomové práce jsou etnické menšiny žijící na území Vietnamu.

Základní otázky, které tato práce zodpovídá a ze kterých se vycházelo, byly inspirovány částečně multidimenzionálním indexem chudoby („*Multidimensional Poverty Index*“)¹ a vychází také ze specifické situace etnických menšin Vietnamu. Základní hypotézou je předpoklad, že etnické menšiny jsou chudé a stojí v nerovném postavení. První okruh otázek se týká chudoby a budeme se ptát, zda: „Je hranice chudoby mezi etnickými menšinami vyšší a závažnější než chudoby majoritní skupiny? Liší se charakteristika chudoby mezi etnickými menšinami a majoritou? Proč míra chudoby etnických menšin spíše stagnuje, zatímco míra chudoby majority se snižuje?“ Druhá oblast zjišťování se týká konkrétního faktoru příčiny chudoby a to přístupu k lidskému kapitálu, a to vzdělání, zdravotní a sociální péče. Otázky pro tento okruh jsou následující: „Zaostávají příslušníci etnických menšin mírou vzdělanosti za majoritou? Jaké jsou příčiny nižší míry vzdělanosti etnických menšin? Jaká je návratnost do vzdělání pro etnické menšiny? Jaký mají přístup etnické menšiny ke zdravotnictví a hlavním

¹ Index hodnotící povahu a intenzitu chudoby na individuální úrovni. Vychází z myšlenky, že chudí jsou mnohonásobně deprivováni a prohlubování chudoby je považováno za zintenzivňování těchto deprivací. Při výpočtu se vychází ze tří dimenzí – zdraví, vzdělání a životní standard, které obsahují celkem 10 indikátorů. (OPHI, 2012).

sociálním programům a službám?“ Následující okruh se týká tradičních znalostí a zjišťovací otázkou bude: „Jakou roli hrají tradiční znalosti etnických menšin v jejich rozvoji?“ Poslední oblast se zabývá konkrétními aktéry ve zlepšování postavení etnických menšin a budou zodpovězeny otázky: „Jaké jsou vládní programy cílené na etnické menšiny? Jsou tyto programy navrhovány a realizovány s ohledem na specifika etnických menšin? Jaká je role dalších aktérů ve vztahu k etnickým menšinám?“

Vzhledem k povaze zkoumaného problému by bylo vhodné zvolit kvalitativní výzkumnou strategii v terénu formou rozhovorů či pozorování, ze kterých by byla možná obsáhlá interpretace sociální reality. Vzhledem k finanční i časové náročnosti a velké obsáhlosti zmíněného výzkumu se ukázalo vhodné ponechat je pozdějšímu bádání. Tato diplomová práce však může sloužit jako určitý předvýzkum. Metodou rešeršně kompilační jsou postupně analyzovány a následně interpretovány dostupné materiály a poznatky o dané problematice. Vychází se především ze zahraničních zdrojů, konkrétně analýz a dokumentů vládních i nevládních organizací vietnamských i zahraničních, které se zabývají danou cílovou skupinou doplněné o další dostupné publikace. Vzhledem k politickému zřízení Vietnamu a svobody slova², je třeba brát v úvahu možná rizika zkreslování oficiálních vietnamských zdrojů a statistik. Pro zajištění objektivitu tak budou informace v maximální možné míře doplňovány nezávislými zahraničními výzkumy a podklady. Vzhledem k zaměření práce výhradně na Vietnam, kdy srovnání s ostatními zeměmi regionu či světa není až tolik nezbytné, pochází převážná většina dat přímo z vietnamského vládního statistického úřadu („*General Statistics Office of Vietnam*“, dále GSO). V některých případech jsou pro srovnání uvedeny i data mezinárodních organizací. Při sledování těchto statistik je třeba brát v úvahu rozdílné metodiky tvorby a zpracování statistiky a indexů. Při volbě dokumentů a literatury bylo dbáno na využití techniky triangulace dat, která zajišťuje objektivitu.

Jazykem práce je čeština, nicméně některé pojmy, jejichž překlad do češtiny by byl nepřesný, zůstaly zachovány v jazyce původním. Tyto pojmy jsou psány kurzívou v uvozovkách. V některých případech názvů či pojmů je uveden v závorce termín v cizím

² Vietnam patří k posledním zemím světa s komunistickým režimem a i přes jeho otevírání se světu, zde existuje míra cenzury. Zejména v posledních letech se zvedá vlna nevolí a protestů proti věznění a trestání obyvatel za zveřejňování politicky citlivých témat. Reportéři bez hranic hodnotí Vietnam na 172.místě (ze 179 zemí) ve svobodě projevu. Jenom v letošním roce (2012) bylo uvězněno 5 vietnamských novinářů a dokonce 17 bloggerů (což je druhý nejvyšší počet uvězněných bloggerů hned po Číně). Míra kontroly a cenzury tisku se zhoršila během roku 2011, kdy proběhly poslední volby do vedení Komunistické strany Vietnamu (Reporters without border, 2012).

jazyce pro lepší porozumění či dohledání v další literatuře. Přímá řeč je psána kurzívou a je opatřena uvozovkami.

2 TERMINOLOGIE A TEORIE

Cílem této kapitoly je definování základních pojmů, které jsou v práci použity a jejichž objasnění je zásadní pro celkové pochopení diplomové práce. Kapitola také popisuje teoretická zakotvení, na kterých práce stojí. Jednotlivé termíny jsou řazeny v abecedním pořádku.

Etnická menšina³

Pro objasnění pojmu etnická menšina je nejprve nutno si vydefinovat pojem etnicita. Průcha (2006) etnicitu charakterizuje jako souhrn kulturních, rasových, jazykových a teritoriálních faktorů, historických osudů a představ o společném původu, formulující etnické vědomí člověka a jeho etnickou identitu. Etnická identita je pak souhrn vlastností a znaků, které etnikum vymezují. Pro zmíněné charakteristiky musí být příznačná hromadnost, trvalost, omezená variabilita, obecná srozumitelnost, přijatelnost a vzájemná komplementárnost. *„Etnicita je jednou ze základních charakteristik člověka jako společenské a kulturní bytosti. Je to komplexní a dynamický otevřený znakový systém vzájemně a trvale se ovlivňujících prvků, které vznikají, reprodukuji se a zanikají v kultuře a ve společnosti. Jako celek je etnicita součástí kultury. Nositelem etnicity je jednotlivec, ale jeho etnicita dává smysl teprve členstvím ve skupině s etnicitou stejnou nebo jinou.“* (Velký sociologický slovník, 1996, s. 276-277). Můžeme tedy říci, že etnicita je jakési rozřazování lidí do určitých skupin a kategorií, které lze považovat za odlišné na základě vnímaných kulturních a fyzických rozdílů. Tyto kulturně definované a diferencované skupiny lidí označujeme jako etnikum. Stejný význam jako etnikum má i pojem etnická skupina (často nepřesně označující národ, národnost, národnostní menšinu, kmen apod.). Etnická skupina ani etnikum však nevyjadřují žádné konkrétní přesně definované organizované formy jednotek ani zařazení do nějakého hierarchického systému. (Velký sociologický slovník, 1996).

Menšina, neboli minorita je zde chápána jako určitá skupina lidí definovaná sociologicky významným společným znakem, která je ve společnosti zastoupena početně v menším množství než jiná skupina, tvořící v dané společnosti většinu. (Velký sociologický slovník, 1996).

³ Kromě etnických menšin se ve Vietnamu můžeme setkat také například s náboženskými menšinami, jako jsou římskokatolíci, kaodaisté, muslimové aj. (Ičo, 2010). Nicméně práce se zabývá výhradně menšinami etnickými.

Termín etnická menšina (vietnamsky „*dân tộc thiểu số*“, nebo „*dân tộc ít người*“, zkráceně běžně používáno „*dân tộc*“) je použit v práci v souladu s vietnamskou terminologií nejčastěji užívanou v oficiálních dokumentech (Dang, 2010). Ve Vietnamu je oficiálně 54 etnických skupin, za etnickou majoritu je považováno etnikum Viet (Kinh). Díky vysoké kulturní asimilaci s majoritní skupinou bývá ze skupiny etnických menšin vyčleňována skupina Hoa. Tato skupina je sice početně málo zastoupená a označuje se za menšinu, její příslušníci však patří k relativně bohatším obyvatelům Vietnamu a v odkazu na cíl a smysl práce (v kontextu problémů etnických menšin) ji nebudeme zvažovat.⁴

Národní program klasifikace etnicity („*National Program of Ethnic Classification*“) ve Vietnamu, který byl základem pro vznik vietnamského Institutu Etnologie („*the Institute of Ethnology*“) v roce 1968, definuje etnické skupiny jako stabilní, nebo relativně stabilní skupinu lidí formovanou napříč historií se společnými teritoriálními vazbami, ekonomickými aktivitami a kulturními charakteristikami. Právě na základě společných vazeb postupně vzrůstalo povědomí o vlastní etnické identitě. Stabilní komunita je pak taková, která byla formována v průběhu historie, zahrnuje vzájemné vztahy s ohledem na společný jazyk, zvyky, socioekonomické aktivity a kulturní charakteristiky, a zároveň zde bylo vědomí o sdílení společné etnické identity (*Indigenous peoples...*, 2002).

Chudoba

Chudoba jakožto sociální jev, který je běžně považován za sociální problém, je popisován a měřen různými definicemi a koncepcemi. Obecně je chudoba stav, kdy má jedinec inferiorní podmínky k životu s vážnými individuálními i společenskými následky. Jedinci je tak znemožněno žít zdravý život ve všech základních aspektech – sociální, psychologický, spirituální, materiální (*Velký sociologický slovník*, 1996). Rozmezí označující chudou populaci je ohraničeno hranicí chudoby, která se měří různými způsoby a indikátory na mezinárodních i národních úrovních.⁵ Chudobu můžeme dále rozlišovat na absolutní a relativní. Relativní chudoba je vždy vztažena k vymezeným referenčním skupinám, zatímco absolutní chudoba je definována Světovou bankou jako

⁴ Stejný přístup byl použit i v některých dřívějších výzkumech, např. Dang (2010) a van de Walle and Gunewardena (2001).

⁵ Pro měření chudoby se dnes kromě ekonomických ukazatelů jako je hrubý domácí produkt, parita kupní síly, míra inflace apod. používá např. index lidského rozvoje či multidimenzionální index chudoby. Chudoba může být také měřena u jednotlivců, domácností, či států. Můžeme rozlišovat mezi chudobou dočasnou či chronickou.

absolutní zhoršování postavení nejnižších důchodových skupin a jako životní situaci, která je charakterizována podvýživou, negramotností a nemocemi, vymykající se definici lidských podmínek důstojného života. Hranice absolutní chudoby byla stanovena na 1,25 amerických dolarů na osobu a den (Nováček, 2010).

Ve Vietnamu byla stanovena hranice chudoby pro roky 2006-2010 stanovena podle příjmu na osobu na 200 000 VND ve venkovských oblastech a na 260 000 VND ve městských oblastech. V novém období 2011-2015 byla oficiální hranice chudoby stanovena vládou na 400 000 VND příjmů na osobu ve venkovských oblastech a na 500 000 VND ve městských oblastech (Socialist Republic of Vietnam, 2010).

Tradiční (domorodé) znalosti

V angličtině je běžně zaběhnut termín „*indigenous knowledge*“ a v tomto kontextu je třeba nejprve vysvětlit pojem „*indigenous peoples*“, který lze přeložit jako domorodí obyvatelé a je obvykle definován jako etnické skupiny spojené s neindustriálním způsobem produkce bez vlastního státu (Eriksen, 2007). Tyto skupinou jsou sice bez vlastního státu, ale mají své vlastní struktury a identity (Hall, Fenelon, 2004). Vzhledem k faktu, že vietnamská vláda termínem domorodí obyvatelé neoznačuje žádné skupiny⁶, je, jak bylo již výše zmíněno, i v této práci použito pojmu etnické minority (menšiny), nikoli domorodí obyvatelé.

Pojem „*indigenous knowledge*“ můžeme volně přeložit jako domorodá znalost neboli znalosti domorodých kmenů, což v sobě obsahuje termíny tradiční znalost, znalost předků (znalost přenášená z generace na generaci), znalost uchovávaná na určitém území. Nakashima a Roué (2002) definují domorodé znalosti jako komplex znalostí a dovedností, „*know-how*“, praktik a zobrazení, které provází lidskou společnost v nespočetném množství interakcí s přírodním prostředím prostřednictvím zemědělství a živočišné výroby, lovu a rybolovu, boje proti nemocím, pojmenovávání a explanací přírodních jevů, strategií pro vyrovnání se se změnami prostředí apod. Díky těmto vzájemným interakcím je systém domorodých znalostí rozvíjen různými směry a může tak vytvářet rozmanité struktury a obsahy, komplexitu, univerzálnost a pragmatismus, odlišné vzorce interpretací ukotvených ve specifických pohledech na svět. Důležitým prvkem je zde „*know-how*“, tedy umění aplikace domorodých znalostí do praktické roviny v konkrétních činnostech. Přenos znalostí z generace na generaci probíhá

⁶ Za Vietnamské původní obyvatelé jsou obecně považováni etnické menšiny obývající odlehlé horské oblasti, a proto jsou oba termíny často zaměňovány (Mikkelsen, 2012).

nejčastěji formou ústní i tzv. „*learning by doing*“ čili učení se přímo praktickou činností. Na rozdíl od vědy netvoří domorodé znalosti protiklad duchovnu a spirituálním tradicím, naopak jsou s nimi v souladu. Hranice mezi empirickými zkušenostmi, posvátnem a intuicí jsou zde pomíjivé. Mnoho znalostí vychází z přirozeně získaných empirických zkušeností a současně např. úspěchy na lovu, bohatá sklizeň jsou výsledkem podpory duchovních sil a božstev. Koexistence empirie a duchovna je zde spíš obohacující a doplňující se, než v rozporu či konkurenci. (Nakashima, 2002).

Mezinárodní výbor pro vědu („*the International Council for Science*“, dále ICSU) popisuje termín domorodé znalosti ve vztahu k místu vzniku a domorodým obyvatelům, kterým je vlastní soubor znalostí o jejich specifickém přirozeném prostředí. Ačkoli je zde propojení znalostí, místa a vymezené populace přímé, je z uvedené definice vyčleněna populace, která oficiálně nepřísluší vybrané skupině domorodých obyvatel. Naopak při použití termínu místní znalost je zde patrná neurčitost a nedostatek specifikace (ICSU, 2002).

Domorodé znalosti jsou tedy souborem dynamických a komplexních znalostí založených na zkušenostech získávaných a ověřovaných po staletí. Nesou v sobě mnoho vhlédů, vnímání a intuice vztahené k lokální kultuře a prostředí. (Srinivasan, 2004). Formy domorodých znalostí mohou být různé: od informací, praxe a technologií, vzdělávání a lidských zdrojů, komunikace, experimentování až po nástroje a materiály, přírodní zdroje, víru atd. (Langil, 1998).

Místo termínu domorodé znalosti je někdy použito i tzv. tradičních (ekologických) znalostí („*traditional ecological knowledge*“), který odkazuje na velkou skupinu znalostí a dovedností, které byly vyvinuty mimo formální vzdělávací systém. Jsou hluboce zapuštěny v kultuře a jsou unikátní v daném místě a společnosti. Tvoří základ pro rozhodování místních komunit v procesu zajištění obživy, zdraví osob a dobytka, vzdělání, obhospodařování přírodních zdrojů. Jsou předávány většinou ústně z generace na generaci (UNESCO, 1994-2003).

Etnorozvoj

Celá práce nachází teoretické zakotvení v konceptu etnorozvoje („*ethnodevelopment*“), který označuje rozvoj etnických skupin v rámci jedné velké společnosti. Důraz je kladen na politiky respektující a legitimující práva etnických menšin k určení jejich vlastního politického, ekonomického a kulturního vývoje (Stavenhagen, 1986). Strategie „*ethnodevelopment*“ je tedy taková strategie, která je vyčleněna výhradně etnickým

menšinám a je-li to možné, je tvořena přímo samotnými etnickými skupinami. Stavenhagen (1986) zde odsunuje roli státu jako hlavní jednotky a zaměřuje se na to, jak mohou rozvojové strategie podporovat multietnické uspořádání uvnitř státu. Roli státu však považuje stále za významnou, zejména v eliminaci nesvobody. Hettne (1993) popisuje čtyři hlavní principy, na kterých koncept „*ethnodevelopmentu*“ stojí: kulturní pluralismus, vnitřní sebeurčení, teritorialismus a udržitelnost.

Kulturní pluralismus odkazuje na respekt k dalším kulturám, naznačuje potřebu určité rovnováhy sil mezi kulturami. Jednou z cest, jak této rovnováhy dosáhnout, je pozitivní diskriminace, která však může být zároveň i zdrojem konfliktu. Jednotná umělá národní kultura je často spíše pouhou směsicí srovnání místních regionálních kultur. Pokud jsou jednotlivé subkultury nuceny násilně se podřizovat jedné národní kultuře, je zde potenciál pro rozvoj konfliktů a podkopávání národního státu. Rozvoj v rámci kulturního pluralismu je založen na předpokladu, že rozdílné komunity ve stejné společnosti mají odlišné způsoby chování a hodnotový systém. Pluralistický koncept kultury je protikladem hegemonického konceptu kultury, jenž prosazuje jednotnou národní kulturu a jehož výsledkem může být často etnocida („*ethnocide*“). Kulturní pluralismus zaručuje jednotlivým subkulturám právo na využívání vlastního jazyka, náboženské vyznání a další projevy jejich tradiční kultury, které formují jejich identitu a proces socializace (Hettne, 1993).

Druhým principem je vnitřní sebeurčení etnické komunity jakožto kolektivní kapacita a vzájemná závislost. Sebeurčení sebou přináší, stejně jako kulturní pluralismus, rovnováhu mezi zájmy odlišných kultur. Nicméně na rozdíl od suverenity toto sebeurčení, ani etnická sebedůvěra nemohou být absolutní. Relativní míra sebeurčení základních kulturních skupin ve státě má přímý vliv na úspěch či neúspěch národního státu jako celku. Vnitřní sebeurčení nikdy nemůže být absolutní, protože by to ovlivňovalo národní suverenitu, zahrnuje tak v sobě příležitostné kompromisy se státní mocí, která by byla jinak jedinou vládnoucí silou. Vnitřní sebeurčení je odlišné od politické decentralizace, protože odkazuje spíše na sociální skupiny, než na administrativní a samosprávné jednotky. Obvykle je totiž obtížné najít i jenom malou administrativní jednotku, která je etnicky homogenní (Hettne, 1993).

Princip teritorialismu v sobě nese požadavek na vlastní specifický prostor (mimo jiné tento princip je součástí většiny definic na určení etnicity). Teritoriální vztahy mohou být charakterizovány nerovným rozložením sil, zároveň však v sobě podněcují

vzájemné závazky a práva členů jednotlivých územních celků. Problematický je zde nedostatek autonomní síly jednotlivých teritorií, které leží většinou na způsobu vztahu mezi centrem a periferií. Požadavek na teritorium proto není možný bez přenosu určité míry moci na lokální komunity, zatímco centrální moc zaujme funkci mediátora a koordinátora. Územní rozvoj tedy vyžaduje nezbytnou rozvojovou strategii, která se radikálně liší od konvenčních strategií s univerzálními prvky jako půda, kapitál, investice a růst. Tato strategie by v sobě měla nést specifické prvky jako je skupina lidí s určitými kulturními hodnotami žijících v oblasti s určitým souborem přírodních zdrojů. Cílem teritoriálního rozvoje je tak zlepšení specifické situace, naplňování kulturních hodnot a zachování zvyků, nikoli přinášení rozvoje v ekonomických indexech a dalších abstrakcích. Když ztrácí etnická skupina vazbu na své prostředí, ztrácí také část své kulturní identity. Teritorium je důležitou součástí etnické identity (Hettne, 1993).

Posledním principem je udržitelnost ve smyslu ochrany a zachování životního prostředí. Konflikty mezi etnickými menšinami a majoritou, případně státy, jsou často spojeny s ničením životního prostředí a požadavky na půdu a přírodní zdroje etnických menšin. Význam požadavku na udržitelnost se ještě zvyšuje s vzrůstající vzájemnou environmentální závislostí (Hettne, 1993).

Koncept tzv. etnorozvoje může být kritizován pro jeho přílišnou snahu segregovat etnické menšiny od mainstreamové kultury. Tento koncept by však měl být chápán spíše jako snaha o dynamický a kreativní přístup, který povede k spíše k celkovému rozvoji, než k jeho omezování. A navíc i mainstreamovou kulturu můžeme považovat za určitý souhrn mnoho drobných, dříve oddělených proudů (Stavenhagen, 1986).

3 SOCIODEMOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA VIETNAMU

Cílem této kapitoly není předložit podrobnou analýzu vývoje vietnamské společnosti, ale poskytnout čtenáři práce základní přehled o současné sociodemografické situaci pro lepší porozumění následujícímu textu. Zvláštní podkapitola je pak věnována chudobě ve Vietnamu.

Vietnam (Vietnamská socialistická republika, „*Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam*“) se s populací okolo 90 milionů obyvatel řadí mezi nejlidnatější země světa a třetí nejlidnatější zemi Jihovýchodní Asie (po Indonésii a Filipínách). Dle GSO byl v roce 2011 počet obyvatel v celé zemi 87 840 000 s hustotou 265 obyvatel na km².⁷ S ohledem na průměrný roční přírůstek 1,0 % (Asian Development Bank, 2011)⁸ se navzdory vládním opatření počet obyvatel pravidelně zvyšuje. Projekce GSO (2011) odhaduje, že v roce 2014 bude ve Vietnamu 90,654 obyvatel, v roce 2024 to bude už 99,466 a o pětadvacet let později v roce 2049 až 108,707 obyvatel podle střední varianty. Statistiky UNCTAD (*the United Nations Conference on Trade and Development*, 2012) nabízí mírně odlišná čísla, kdy v roce 2011 byla celková populace Vietnamu 88 792 000. V roce 2014 odhadují celkem 91 563 000 obyvatel, o deset let později v roce 2024 pak 98 812 000 obyvatel a v roce 2049 je odhadován celkový počet na 104 113 000. (UNCTAD, 2012).⁹

Míra porodnosti se však dle GSO (2012) snižuje. V roce 2001 připadalo na jednu ženu průměrně 2,25 dětí a v roce 2010 to bylo už jen 2,0. Nicméně je třeba brát v potaz to, že na venkově je porodnost mnohem vyšší než ve městech a také v souvislosti

⁷ Na začátku 90.let připadaly na každou vdanou ženu průměrně 4 děti, při tehdejší populaci a porodnosti by to znamenalo, že se vietnamská populace dvojnásobně zvýší každých 30 let. Takto rychlý nárůst populace tak představuje jeden z významných faktorů bránící rozvoji země. Vietnamská vláda si toho byla vědoma a proto postupně začala zavádět určitá populační opatření.

⁸ Dle GSO (2012) byl přirazený přírůstek obyvatel v roce 2001 1,17%, v roce 2010 už však poklesl na 1,05%.

⁹ Strategie regulace růstu populace se stala jednou z vládních priorit. Již v 60.letech se začíná objevovat a šířit ve Vietnamu pojem rodinné plánování („*family planning*“). Nicméně problém rodinného plánování je v jeho zkráceném chápání obyvateli. Dnes je ve snaze snížit populační růst zavedena politika 1-2 dětí, potraty jsou zde legální a bezplatné (Weightman, 2006). Národní strategie reprodukčního zdraví pro roky 2001-2010 kladla důraz na zvyšování povědomí obyvatel v záležitostech reprodukčního zdraví a posílení tak jejich zodpovědnosti (*National Strategy...*, 2000). Tato strategie však nemá téměř žádný dopad na etnické menšiny žijících v odloučených oblastech, protože vládní přístup je značně kulturně necitlivý a sexualita stále zůstává mezi těmito komunitami tabuizovaným tématem (Mikkelsen, 2012). Je třeba brát také v potaz to, že míra porodnosti jako taková nezávisí pouze na reprodukční kapacitě žen, ale je spjata i s dalšími faktory jako sňatkovost, věk vstupu do manželství, délka manželství, počet dětí, které si manželé přejí mít, socioekonomický rozvoj země, role gender, státní politika, efektivita a využívání antikoncepce apod. (*Fertility and mortality...*, 2011).

s etnickými menšinami to, že díky problematice registrace osob nemusí být všechny nově narozené děti či stávající obyvatelé registrováni.

Rozložení obyvatelstva v zemi je značně nerovnoměrné. Nejřidčeji je osídlená Centrální vrchovina („*Central Highlands*“) ¹⁰ s 97 obyvateli na km² a naopak nejhustěji oblast delty Rudé řeky („*Red River Delta*“) ¹¹, kde žije 949 obyvatel na km² (GSO, 2011). V roce 2011 bylo ve venkovských oblastech evidováno 60 976 000 obyvatel (69,4% z celkové populace), ve městech pak 26 888 000 obyvatel (30,6%), přičemž podíl městského obyvatelstva stále narůstá v souvislosti se zrychlující se urbanizací a nárůstem migrace venkovského obyvatelstva do měst (GSO, 2012).¹² Nejlidnatějším městem je s celkovým počtem obyvatel 7 521 100 Ho Či Minovo město, hustota obyvatel zde dosahuje 3589 obyvatel na km². Druhým nejlidnatějším městem je hlavní město Hanoj s 6 699 600 obyvateli a hustotou 2013 osob na km². (GSO, 2011).

Počet obyvatel v ekonomicky aktivním věku (od 15ti let) byl v roce 2011 celkem 51 390 000 (GSO, 2012). Podíl osob zaměstnaných v zemědělském, lesnickém a rybářském sektoru v roce 2011 mírně poklesl z 48,7% (2010) na 48,0%, naopak v sektoru průmyslu a stavebnictví počet zaměstnaných osob mírně narostl z 21,7% (2010) na 22,4% osob z celkového počtu zaměstnaných. Podíl zaměstnaných v sektoru služeb zůstal neměnný, tedy 29,6% (GSO, 2012).

Míra nezaměstnanosti v rámci populace ekonomicky aktivní se v roce 2011 (2,27% celkově, 3,6% populace v městských oblastech a 1,71% na venkově) mírně snížila ve srovnání s rokem 2010 (celkem 2,88%, 4,29% ve městech a 2,30% na venkově). (GSO, 2012). Vývoj dalších ekonomických indexů v posledních letech je uveden v Tabulce 1.

Ekonomické indexy			
	2006	2007	2008
Hrubý domácí produkt (HDP, v současných cenách, USD milionů)	60 865	70 965	90 701
Hrubý domácí produkt na osobu (v současných cenách, USD)	725	833	1 063
Míra růstu hrubého domácího produktu (v konstantních cenách, %)	8,2	8,5	6,3
Export (USD milionů)	37 034	48 289	61 778
Import (USD milionů)	40 237	61 694	79 579
Přímé zahraniční investice (USD milionů)	2 400	6 739	8 050
Směnný kurz (VND= 1 USD)	16 091	16 114	16 977
Míra nezaměstnanosti (%)	4,82	4,6	4,7

Tab. 1: Vybrané ekonomické indexy Vietnamu
Zdroj: ASEAN Statistics, 2012

¹⁰ Centra Dak Lak, Lam Dong, Gia Lai, Dak Nong, Kon Tum.

¹¹ Centra Hanoi, Bac Ninh, Hung Yen, Hai Phong, Thai Binh, Nam Dinh, Hai Duong, Ha Nam, Vinh Phuc, Ninh Binh, Quang Ninh.

¹² V roce 2005 žilo ve městech 22 332 000 obyvatel, v roce 2011 už to bylo 26 888 000 (GSO, 2011).

3.1 Míra chudoby

Do poloviny osmdesátých let byl Vietnam jednou z nejchudších zemí světa. Na konci roku 1979 vypukl v zemi celospolečenský a ekonomický chaos, který destabilizoval celou zemi a chudobu ještě dále umocňoval. Příčiny chudoby a celkové krize byly tehdy přírodní katastrofy, mezinárodní situace a dále hospodářské, společenské a psychologické problémy, se kterými se země s dlouhodobou zkušeností s válkou musela potýkat (Hlavatá, 2008). Jak uvádí Collier (2009) ve své teorii pastí chudoby, právě konflikt uvnitř státu je jedním z faktorů, který může uvrhnout zemi v chudobu. Velmi nízká zemědělská produkce země byla dalším přímým faktorem, který prohluboval chudobu. Důvodem byla jednak velmi špatná míra sklizně v roce 1987 v důsledku přírodních katastrof a jednak násilná velkoplošná kolektivizace po válce, která vedla k dramatickému poklesu zemědělské produkce a k hyperinflaci.¹³ (Sunderlin, 2005).

Od poloviny 80. let do pol. 90. let se ale stal vývoj Vietnamské ekonomiky jedním z nejdynamičtějších v ekonomické historii.¹⁴ V polovině devadesátých let byla obnovena makroekonomická stabilita země a nastal rapidní exportně orientovaný růst. Tehdejší míra růstu HDP dosáhla 9-10%, míra inflace byla naopak snížena z 400% na jednomístná čísla. Takového úspěchu bylo dosaženo přeměnou centrálně plánované ekonomiky na systém tržní ekonomiky, jež byl součástí Doi Moi (obnova, inovace) reformem v roce 1986. V roce 1988 vláda zrušila povinné kvóty na nákup obilovin a založila volný trh a tržní ceny, skončila kolektivizace v zemědělství a zemědělská a farmářská půda byla přerozdělena jednotlivým domácnostem a organizacím. V zemi byly legalizovány přímé zahraniční investice a podstatně se snížily či naprosto eliminovaly obchodní bariéry. Výsledkem byl nárůst cen rýže a dalších zemědělských produktů a venkovští producenti tak mohli zvyšovat výnosy své půdy. (Sunderlin, 2005).

Dramatické snížení chudoby tak můžeme přičítat distribuci půdy jednotlivým domácnostem a tvorbě ekonomických podnětů pro zvýšení produkce, nárůstu zaměstnanosti v soukromé sféře a zvýšení míry integrace zemědělství do tržní ekonomiky. Můžeme tedy říci, že díky Doi Moi reformám se vietnamská ekonomika stala

¹³ Maloobchodní ceny se v letech 1979 – 1985 stále zvyšovaly, výsledkem měnové reformy v roce 1985 byla obrovská hyperinflace. Země se tak ocitla na počátku kolapsu (Hlavatá, 2008).

¹⁴ Zatímco v polovině 70.let žilo ve Vietnamu 7 z 10 obyvatel v chudobě, o deset let později se již tento počet redukoval na polovinu. V období 1993-2002 klesla míra chudoby z 58% na 29% obyvatel žijící pod hranicí chudoby (mají denní příjem kalorií pod 2100).

jednou z nejrychleji rostoucích ekonomik v Asii.¹⁵ Tento silný růst trval až do světové krize (Liu, 2011). Nicméně i přes tyto pokroky zůstává v zemi stále velké procento chudých lidí a nejvíce právě těch, kteří žijí v odlehlých a horských regionech a jsou převážně zástupci etnických menšin.

Dle oficiálních statistik Vietnamské socialistické republiky (GSO, 2012) se v posledních letech procento obyvatel, kteří jsou považováni za chudé¹⁶, snížil. V roce 2006 bylo v celé zemi 15,5 % obyvatel chudých a v roce 2011 již 12,6%. V roce 2006 bylo celkem 7,7% chudých obyvatel žijící ve městech, v roce 2011 podíl poklesl na 5,1%. Ve venkovských oblastech žilo 18,0% chudých obyvatel v roce 2006, v roce 2011 je dále patrný mírný pokles na 15,9%. Z výše uvedeného pak vidíme jasný trend, že chudoba je snižována sice ve venkovských i městských oblastech, nicméně na venkově je tempo značně pomalejší. V jednotlivých regionech jsou patrné taktéž velké rozdíly. Mezi nejchudší regiony patří severní horské oblasti (27,5% chudých v roce 2006 a 26,7% v roce 2011), Centrální vrchovina (24,0% v roce 2006 a 20,3% v roce 2011) a severní a střední část centrálního pobřeží (22,2% v roce 2006 a 18,5% v roce 2011). Naopak nejnižší míra chudoby je v oblastech velkých měst – jihovýchod země (3,1% v roce 2006 a 1,7% v roce 2011), delta Rudé řeky (10,0% v roce 2006 a 7,1% v roce 2011) a delta Mekongu (13,0% v roce 2006 a 11,6% v roce 2011). Mezi nejchudší obyvatele Vietnamu patří příslušníci 52 etnických skupin, lidé žijící v odlehlých venkovských oblastech v horách s omezeným přístupem ke zdrojům, lidé žijící na pobřeží v oblastech extrémně zranitelných ke klimatickým jevům, domácnosti s ženou samoživitelkou, domácnosti s handicapovaným či vážně nemocným členem, lidé bez vlastní půdy a migranti.

Vietnamské strategie pro snižování chudoby, tzv. „*Comprehensive poverty reduction and growth strategy*“ (CPRGS) pro roky 2006-2010 si kladou za cíl snížit míru chudoby o 10-11% ke konci roku 2010. Vláda si je vědoma, že je třeba zacílit pozornost na nejchudší domácnosti žijících v odlehlých oblastech (Guttman, 2006), kde jsou nepříznivé podmínky pro život (severní část země, Centrální vrchovině a severní část

¹⁵ Dle statistik Mezinárodní organizace práce („*International Labour Organization*“, ILO, 2012) byl ve Vietnamu do roku 2009 nejrychlejší růst v celém regionu Jihovýchodní Asie, nicméně s celosvětovou ekonomickou recesí došlo ke zpomalení ekonomického růstu i ve Vietnamu.

¹⁶ V novém období 2011-2015 byla oficiální hranice chudoby zvýšena (viz s.9). Toto navýšení částky sice koreluje se zvyšujícími se nároky na živobytí, na druhou stranu ale může být také důvodem snížení procenta chudých obyvatel. Ve skutečnosti tak nemusí snížení procenta chudých uváděných statistikami znamenat snížení procenta chudých v reálném životě. Nároky na živobytí se sice zvyšovaly, avšak stejný nárůst neodpovídal platům, přičemž nejvíce rizikové jsou obyvatelé horských regionů, tedy nejčastěji etnické menšiny.

centrálního pobřeží). (Sunderlin, 2005).

4 ETNICKÉ MENŠINY VE VIETNAMU

Vietnam je multietnický stát, kde každé etnikum má svoji vlastní kulturu s bohatým a originálním folklórem, jazykem, vyznáním apod. Problematika etnických menšin zde patří k zásadním otázkám pro vládu i veřejnost, neziskové organizace a výzkumníky. Pro implementaci vládních programů je nezbytné přesné vymezení, které etnické skupiny existují, které z nich jsou v menšinovém postavení, kdo jsou jejich příslušníky, kde a jak žijí a proč. Ačkoli je jasná definice stanovená již na začátku práce, ve Vietnamu toto vymezení nebylo tak snadné a přímočaré. Od šedesátých let minulého století¹⁷ se začala vietnamská vláda intenzivněji zajímat o problematiku etnických minorit, pořádalo se množství etnologických konferencí, diskuzí a workshopů, kde postupně docházelo ke klasifikaci etnických skupin. (*Indigenous peoples...*, 2002).

4.1 Klasifikace etnických menšin

Poprvé byla klasifikace etnických menšin ve Vietnamu provedena Národním programem klasifikace etnicity v roce 1978 („*National Program of Ethnic Classification*“) a je užívána dodnes (*Indigenous peoples...*, 2002). Ve Vietnamu bylo klasifikováno 54 etnických skupin (viz Tab. 2) řadících se k pěti etnolingvistickým skupinám. Žádná z etnických menšin však nevlastní své vymezené území vycházející ze zvykových práv, jednotlivé skupiny žijí vedle sebe často i v jedné vesnici. Ačkoli má každá etnická skupina svoji vlastní kulturní identitu, není vyloučeno, že některé její prvky jsou podobné s dalšími skupinami. Kultura etnických skupin je pokračující tradice vzájemné výměny a vlivu jak na území státu, tak i za jeho hranicemi. Dříve byly tyto vlivy zejména z čínské, indické a jihoasijské strany. V současném období globalizace sem pronikají zejména vlivy americké, jihokorejské a evropské.

Majoritní skupinou jsou Vietové (Kinh), tvoří asi 86% populace a mají v rukou politickou i ekonomickou moc. Druhou relativně významnou etnickou skupinu tvoří etničtí Číňané (Hoa), kteří žijí převážně ve městech a jsou plně integrováni k majoritní společnosti. Mezi největší etnické skupiny patří Tay, Thai, Muong, Hoa, Khmer a Nung, jejichž populace čítá kolem 1 milionu příslušníků. Naopak nejmenšími menšinami jsou

¹⁷ V souvislosti s obnovou země po francouzském kolonialismu.

Brau, Roma, Odu jichž je pouze několik stovek (*Asian Indigenous...*, 2008).

Tradiční způsob obživy pro většinu skupin je zemědělství (zejména pěstování rýže, kukuřice), rotační zemědělství („*shifted cultivation*“), úhorové rotační zemědělství („*swidden agriculture*“), žďáření („*slash and burn*“) a farmářství (chov drůbeže, dobytka, prasat) sběr, lov a rybolov, dále pak ruční výroba keramiky, košíkářství, kovářství, tesařství apod. Pro většinu etnických skupin je vesnice základní společenskou jednotkou, jejich organizace, styl příbytků, společenské uspořádání a spirituální tradice jsou však odlišné. Podrobný popis jednotlivých etnických skupin uvádí Příloha 1.

Metodologie klasifikace etnických menšin vietnamskou vládou má však svá úskalí. Tato kategorizace proběhla na základě předem definovaných charakteristik, přičemž mezi nejdůležitější tři patřil jazyk, kultura (způsob života) a národní vědomí (eticita). Vietnamští etnologové nicméně nezvážili území, kde žijí etnické menšiny jako prvek, který by určoval blíže jejich příslušnost, i když nemají vlastní půdu (*Asian Indigenous...*, 2008). Seznam etnických skupin by měl být širší, mělo by zde být rozpoznáno více skupin a podskupin, protože někdy jsou kulturní rozdíly mezi skupinami stejné etnicity dokonce větší, než mezi dvěma odlišnými etnickými skupinami. Terénní výzkumy ukázaly, že mnoho malých etnických skupin je nespokojeno s tím, že byly sloučeny s většími etnickými skupinami, protože jejich historické a kulturní pozadí je velmi odlišné. (*Indigenous peoples...*, 2002). Právě preciznější rozdělení do etnických skupin a podskupin může přispět vhodnější a cílenějším programům rozvoje etnických menšin, dalším výzkumným aktivitám apod.

Přehled oficiálních etnických skupin ve Vietnamu		
1 Ba Na	19 Ha Nhi	37 Nung
2 Bo Y	20 Hmong	38 O-du
3 Brau	21 Hoa	39 Pa Then
4 Bru-Van	22 Hre	40 Phu La
5 Cham	23 Khang	41 Pu Peo
6 Cho-ro	24 Khome	42 Ra-glai
7 Chu-ru	25 Kho-mu	43 Ro-mam
8 Chut	26 La Chi	44 San Chay
9 Co	27 La Ha	45 San Diu
10 Cong	28 La Hu	46 Si La
11 Co-ho	29 Lao	47 Tay
12 Co Lao	30 Lo Lo	48 Ta-oi
13 Co-tu	31 Lu	49 Thai
14 Dao	32 Ma	50 Tho
15 E-de	33 Mang	51 Viet / Kinh
16 Giay	34 Mnong	52 Xinh-mun
17 Gia rai	35 Muong	53 Xo-dang
18 Gie Trie	36 Ngai	54 Xtieng

Tab. 2: Přehled oficiálních etnických skupin ve Vietnamu

Zdroj: *Indigenous peoples...*, 2002.

4.2 Jazyk a písmo

Rozmanitá etnická příslušnost obyvatel Vietnamu sebou nese i různorodost jazyků a písmo. Zastoupeno je zde pět jazykových větví – austroasijská (94% mluvčích z populace), austronéska (1% mluvčích), thajsko-kadajská (3,7% mluvčích), tibetsko-čínská (asi 40 tisíc mluvčích) a hmongsko-daoská (Miao-Yao, 1,1% mluvčích). Celkem je ve Vietnamu uváděno 107 jazyků, přičemž pouze jeden jazyk je považován za mrtvý (Lewis, 2009). Oficiálním jazykem je od vyhlášení Deklarace nezávislosti (2. 9. 1945) vietnamština (tieng Viet, Viet ngu)¹⁸, kterou řadíme k austroasijským jazykům. V souladu se základním členěním Vietnamu rozeznáváme severní, střední a jižní dialekt vietnamštiny. Ačkoli je vietnamština oficiálním jazykem, existuje několik variant její mluvené formy. Standardní vietnamštinou se mluví v Hanoji a okolí. Vedle vietnamštiny zde existuje i mnoho dalších jazyků používaných etnickými menšinami (Hlavatá, 2008), které byly po vyhlášení nezávislosti taktéž povoleny k vyučování (Buøi Khaùnh, 2003).

Rozdílné jazyky i písmo představují pro etnické menšiny jeden z možných faktorů chudoby. Ačkoli by se příslušníci etnických menšin kromě povinné vietnamštiny měly učit i své vlastní mateřské jazyky, porozumění mezi majoritou a minoritami může být někdy problematické. Rodiče dětí etnických menšin často vietnamský nerozumí. Na školách běžně chybí učitelé i učebnice pro výuku dětí v místních jazycích. Vzhledem k dominantní roli vietnamštiny jsou tedy místní jazyky ohroženy zánikem, toto je posíleno i tím, že mnoho jazyků etnických minorit nemá vlastní psanou formu a jsou tedy přenášeny pouze ústně (Hlavatá, 2008).

Vietnamské písmo má formu upravené latinky, která je používána v celé zemi (na rozdíl od mluvené vietnamštiny). Nynější forma vietnamského písmo byla vytvořena křesťanskými misionáři v 16. století, kteří postupně doplňovali latinku o diakritické znaky na základě fonetické podoby jazyka. Před latinkou bylo ve Vietnamu používáno písmo znakové, které vzniklo pod čínským vlivem asi ve 13. století. Obě dvě písmo byla používána do začátku 20. století, kdy definitivně převládla latinka. (Hlavatá, 2008). Kromě vietnamštiny má asi dvacet etnických skupin vlastní písmo, přičemž šest z nich jsou velmi stará tradiční písmo¹⁹. (Buøi Khaùnh, 2003).

¹⁸ V období francouzské nadvlády byla na celé území Indočíny úředním jazykem francouzština. V tomto období se sice na území hovořilo vietnamsky, ale jazyky etnických menšin byly potlačovány a udržovány pouze na úrovni domácností, případně malých vesnic a osad. Výuka v těchto jazycích neprobíhala. (Buøi Khaùnh, 2003).

¹⁹ Z jihoindického písmo jsou odvozeny písmo Chaêm, Khmérština a Severozápadní Thaùi písmo.

4.3 Historický kontext

Pro lepší pochopení dnešní situace etnických menšin na území Vietnamu je třeba porozumět alespoň částečně vývoji země. Tato podkapitola představuje stručný přehled historického vývoje se zaměřením na etnické menšiny.

Území Vietnamu bylo osídleno pravděpodobně již v prehistorickém období a početné archeologické nálezy dokazují, že se jednalo o poměrně rozvinuté kultury. Geograficky se nejstarší osídlení lokalizuje do oblasti Rudé řeky (Hlavatá, 2008).²⁰ O původu velkého množství etnických skupin ve Vietnamu je známo pouze omezené množství informací. Některé etnické skupiny žijí na území dnešního Vietnamu od pradávna (např. Viet, Tay-Thai), zatímco jiné skupiny přicházely postupně později (např. v 17. -19. století Han Hi, Lahu, Lolo. Nejnověji, na konci tisíciletí se na vietnamském území usadily skupiny např. Hoa, Nung, Vankieu (Dang, 2010). Z dostupných nálezů je však zjevné, že na území dnešního Vietnamu žilo již před 4-5 tisíci lety kromě v regionu převažujícího obyvatelstva australonegroidního typu, i obyvatelstvo mongoloidního typu. A zároveň se předpokládá, že tehdy došlo k migraci obyvatel z jejich tehdejších sídel v horách směrem na východní pobřeží (Hlavatá, 2008). Postupně se tak začala oddělovat jako dominantní kultura dnešní majoritní skupina Kinh od ostatních početně mnohem méně zastoupených skupin. Některé malé skupiny byly dokonce touto dominantní skupinou pohlceny (Baulch, 2007).

Psaná historie Vietnamu je propletena s mýty a legendami, které jsou pro Vietnamce důležité dodnes. O vzniku vietnamského národa se traduje legenda o vodním drakovi Lac Long Quan, který putoval zemí a učil lidi základním dovednostem. Jednoho dne potkal dceru panovníka ze severu jménem Au Co, která se stala jeho manželkou. Po čase se jim narodilo sto synů. Jednoho dne se ale otec vrátil do moře, Au Co se usadila v horách a s každým z rodičů zůstalo padesát synů. A tak vznikla diverzita obyvatelstva Vietnamu na ty, kteří žijící na pobřeží a v deltách řek a obyvatelé horských oblastí (Hlavatá, 2008). Archeologické nálezy pak dokazují, že k prvním kontaktům a kulturním výměnám docházelo již v rané době neolitické (Chung, 1968). Výše uvedená legenda o

Z Čínštiny pak vzniklo písmo Taøy, Dao a Cao Lan. Základem dalších písem je latinka. Nejstarším písmem je Quoác ngôô, které vzniklo v 17.století. Vznik většiny písem odvozených z latiny je však datován až do 20.století. (Buøi Khaùnh, 2003).

²⁰ V paleolitu zde žili obyvatelé, jejichž kultura je označována Son Vi a její stáří je datováno do doby 20. až 12. tisíciletí př. n. l. Dnes se nachází vesnice Son Vi v okrese Phong Chau provincie Phú Tho. (Hlavatá, 2008).

vodním drakovi a Au Co může svým způsobem zjednodušeně vysvětlovat, proč Vietové z nížin a přímořských oblastí udržovali vztah s lidmi z hor. Racionálnější vysvětlením je strategický význam horských oblastí a džungle, které tvořily přirozenou hranici státu a zároveň byly cennými zdroji dřeva a dalších surovin (Hlavatá, 2008). Naopak nížiny zásobovaly horské regiony různým nedostatkovým zbožím (např. sůl, železo). Význam severu spočíval i v jeho strategické poloze v boji proti vnějším nepřátelům, zejména Číňanům a Mongolům, později pak kolonizátorům. Navzdory dlouholeté koexistence minorit s majoritou však nelze opomenout útlak a pohrdání ze strany majoritní společnosti. Etnické menšiny byly ovládané a poddané majoritě, docházelo zde k útisku a dokonce i masakrům²¹(Chung, 1968). Nicméně můžeme říci, že až do příchodu Francouzů si etnické menšiny celkem držely svoji tradiční kulturní i sociální autonomii, i když jejich oficiální postavení leželo pod nadvládou Vietů.

S příchodem francouzských kolonizátorů (1885-1945) se dostávaly etnické minority do obtížných životních podmínek. Francouzi začali zakládat kaučukové, kávové a kakaové plantáže a tak násilně vyvlastňovali půdu etnických menšin, vybírali od nich daně a další poplatky, příslušníci menšin byli nuceni určitý počet dní měsíčně vykonávat bezplatnou práci pro kolonizátory apod. Mezi všemi etnickými minoritami se rozmáhal chronický hlad, nemoci a další problémy.²²(Chung, 1968). Zároveň však koloniální politika rozdělení státu dávala vzniknout mnoho tzv. autonomních států, konkrétně Autonomní stát náhorní plošina („*High Plateaux Autonomous State*“) s obyvateli Tay Ky v centrálním Vietnamu. Dále to byly Thai autonomní stát na severozápadě, Nung autonomní stát na severovýchodě a Muong autonomní stát nedaleko hlavního města Hanoj. (Chung, 1968). Mimoto přicházeli na území Vietnamu také francouzští misionáři, díky nimž mnoho minoritních skupin konvertovalo na křesťanství.²³ Díky této situaci docházelo ve 20. století k mnoha povstáním ze strany minorit i majority. (Baulch, 2007).

²¹ Např. etnické skupiny Xa, Hanhi, Cosung a další (Chung, 1968).

²² Obyvatelé měli stále menší množství své tradiční obživy (rýže a kukuřice) a museli je tak nahrazovat planými rostlinami a hlízami. Vysoce nedostatkovým zbožím v horských oblastech byla sůl, která se odjakživa musela z nížin do hor dovážet. Nedostatek potravin byl nepřímo propojen s šířením nemocí. Populace etnických menšin byly redukovány díky epidemiím cholery a neštovic, šíření endemické malárie, tuberkulózy, lepry apod. Mimoto se stával narůstajícím problémem v komunitách alkoholismus a závislost na opiu. (Chung, 1968).

²³ Ačkoli je dnes ve Vietnamu oficiální náboženská svoboda, křesťanství je považován za jeden z dalších faktorů, který přispívá k útlaču etnických menšin. Jsou známy případy pronásledování křesťanů, nepokojů mezi křesťanskými etnickými minoritami a majoritou. Komunistická strana křesťanství uznává pouze ve funkci náboženských úkonů, je však třeba potírat takové chování, které může rozvracet jednotu státu. (*Violations of the Rights...*, 2012).

A i díky tomu se během války za nezávislost někteří z nich stavěli na stranu Viet Minh²⁴.

Když skončila v roce 1946 válka mezi Francouzskou koloniální správou a hnutím Viet Minh a po prvních volbách, v nichž zvítězil komunistický Viet Minh (Hlavatá, 2008), etnické menšiny byly rozděleny podle toho, zda podporovaly komunistický sever země, či jih (Baulch, 2007). Nicméně situace v zemi stále nebyla stabilní a tak mezi lety 1946-1954 se na území Vietnamu odehrávala Francouzská indočínská válka. Válka byla ukončena bitvou u Dien Bien Phu v roce 1954, kdy byli Francouzi poraženi a na konferenci v Ženevě bylo rozhodnuto o dočasném rozdělení Vietnamu podél sedmnácté rovnoběžky. Toto rozdělení mělo za následek hromadné stěhování etnických menšin podporující komunistickou stranu do Severního Vietnamu (Hlavatá, 2008). Komunistická vláda Severního Vietnamu založila dvě autonomní zóny v horských oblastech, které přiřkla etnickým menšinám (zejména Tay a Nung) jako odměnu za jejich loajalitu (Baulch, 2007). Naopak tehdejší prezident Jižního Vietnamu Ngo Dinh Diem (Hlavatá, 2008) zrušil autonomní status Centrální vrchoviny obývané etnickými menšinami, nechal do regionu přesídlit mnoho domácností Vietů za účelem založení tzv. nových ekonomických zón a zaváděl politiku násilné asimilace menšin (Baulch, 2007).

Po kapitulaci jihovietnamského prezidenta Duong Van Minh (1975) a následném oficiálním spojení Severního a Jižního Vietnamu a vyhlášení Vietnamské socialistické republiky (1976) se ocitl stát před mnohými problémy spojenými jednak se sjednocením dvou odlišných částí a zároveň s obnovením země zdevastované válkou. Velkým problémem byla nesystematická a chaotická politika komunistů. Obyvatelé Jižního Vietnamu byli nejprve přesvědčení, že jejich půda nepodlehne kolektivizaci, avšak v roce 1978 byl Hanojí zahájen proces zestátnování hospodářství. Tyto kroky vedly k naprosté likvidaci malého a středního podnikání. Dalšími kroky komunistické strany byly politické čistky v jižní části země, kdy bylo mnoho obyvatel zavíráno do převýchovných ústavů či odsunuto k nuceným pracím. Mnoho z nich se také rozhodlo ze země uprchnout.²⁵ Ve snaze ulevit populačním tlakům ve velkých městech byly uměle vytvořeny další nové ekonomické zóny na venkově, kam bylo stěhováno obyvatelstvo z měst (Ho Či Minovo město, Hue, Da Nang a Nha Trang). Cílem těchto nových zón bylo obdělávat přes jednu třetinu půdy na pozemcích, které byly ponechány ladem během

²⁴ Viet Minh (Liga za nezávislost Vietnamu) vznikl jako jednotná fronta různých politických proudů vietnamského vlasteneckého hnutí dne 19.5.1941. V čele s Ho Či Minem začalo toto komunistické hnutí soustavně a systematicky pracovat na získání nezávislosti. (Hlavatá, 2008).

²⁵ Tzv. „boat people“ kteří prchali v lodkách přes moře na Filipíny, do Číny, Malajsie a Hong Kongu (Hlavatá, 2008).

války. Nicméně následující tři roky byly pro nepříznivé podmínky neúrodné a v zemi se začal šířit hlad. (Hlavatá, 2008). Sjednocení země přineslo etnickým menšinám mnohé problémy, byly společně s jihovietnamci posíláni do převýchovných táborů a národní politika integrace minorit do jednotného vietnamského národa probíhala potlačováním jejich tradiční kultury a jazyka, násilnému usazování, jediným vyučovacím jazykem na školách byla vietnamština. Oficiálně proklamovaným cílem těchto etnicky destruktivních programů bylo zamezit degradaci životního prostředí, usnadnit etnickým menšinám přístup ke službám a tím tak zvýšit jejich životní úroveň (Baulch, 2007).

4.4 Geografické rozložení etnických menšin

Celý Vietnam se rozkládá na poloostrově Zadní Indie při pobřeží Jihočínského moře, kde sousedí s Čínou, Laosem a Kambodžou. Země se dělí na 63 provincií a 5 měst ústřední správy - Hanoj, Ho Či Minovo město, Hai Phong, Can Tho a Da Nang. Provincie se dále dělí na městské a venkovské okresy, městské okresy se dělí na čtvrti a venkovské okresy se dělí na obce. Hlavním městem je Hanoj, největším městem pak Ho Či Minovo město.

Grafické zobrazení rozložení etnických menšin ve Vietnamu zobrazuje Příloha č. 2. Světová banka (2009) popisuje jejich rozložení následovně.

Severní horské oblasti zahrnující provincie Tuyen Quang, Ha Giang, Cao Bang, Lang Son, Lai Chau, Lao Cai, Dien Bien, Yen Bai, Hoa Binh, Bac Thai, Son La, Quang Ninh, Phu Tho a Bac Giang (někdy jsou provincie Lai Chau, Dien Binh, Son La a Hoa Binh řazeny do zvláštní kategorie Severozápadní pohoří) jsou bohatě obývány etnickými minoritami, např. v provincii Cao Bang žije přes 95% obyvatel etnických menšin.

V **deltě Rudé řeky** nežijí prakticky žádné etnické menšiny, kromě výjimky některých skupin Dao na západě v provincii Ha Tay. V Hanoji žijí Číňané a neveliké množství státních úředníků z řad etnických menšin.

Severní část centrálního pobřeží zahrnuje provincie Thanh Hoa, Nghe An, Ha Tinh, Quang Binh, Quang Tri a Thua Thien Hue. Populace etnických menšin je zde nízká, malé skupiny obývají Anamské hory („*Annamite Mountain*“) a západní kraj hranic s Laosem. Mnoho etnických menšin žijících v této oblasti proto můžeme nalézt i v Laosu. Je zde také jasně patrná dělící linie mezi skupinami žijícími na severu provincie Ha Tinh (Nghe An a Thanh Hoa), kteří jsou charakteristikami podobné jako menšiny v severních horách (Hmong, Dao a Thai), a mezi skupinami žijícími jižně od Ha Tinh provincie, kde jsou nejvíce Mon-khmérské jazykové skupiny a nejsou podobné těm, žijícím na severu.

Centrální vrchovina zahrnuje čtyři provincie (Dak Lak, Dak Nong, Gia Lai a Kon Tum). Před dvacátým stoletím byla tato oblast obývaná téměř výhradně etnickými menšinami (zejména Ede, Gia Rai, Mnong, Xe Dang, Ba Na), ale s francouzskou kolonizací, válkami za nezávislost a vznikem nových ekonomických zón se do oblasti stěhovalo mnoho Vietů. Dnes oblast obývá už jenom asi 33% jejích tradičních obyvatel. Kon Tum je jedinou provincií, kde si etnické minority zachovaly své majoritní početní zastoupení.

V **jižní části centrálního pobřeží** žije početné množství malých etnických skupin při západních krajích provincií Quang Nam, Quang Ngai, Binh Dinh, Phu Yen a Khanh Hoa. Míra chudoby těchto skupin je jedna z nejvyšších v celé zemi (Turk, 2006). Pravděpodobně je nám však známo pouze velmi málo informací o těchto skupinách, protože dosud nebylo realizováno velké množství výzkumů v této oblasti.

Jihovýchod je na druhém místě v nejnižším počtu etnických minorit obývaných oblast v celé zemi (po deltě Rudé řeky). Pouze v provincii Lam Dong žije malé množství etnických menšin, dále pak Dong Nai, Binh Phuoc, Ninh Thuan a Binh Thuan (Raglai, Coho a Xtieng). V této oblasti je také poměrně vysoký počet etnických Číňanů (Hoa, okolo půl milionu) žijících v Ho Či Minově městě (zejména Cho Lon čtvrť).

Deltu Mekongu původně obývali hlavně Číňané, Khmérové a Čamové. Dnes jsou Khmérové nejpočetnější skupinou a můžeme je najít zejména v provinciích Soc Trang, Tra Vinh a Kien Giang, dále už v menším množství v An Giang, Bac Lieu, Ca Mau, Can Tho, Hau Giang a Vinh Long. Čamové se žijí převážně v An Giang provincii, ale můžeme je nalézt téměř v celé oblasti jižní části centrálního pobřeží. Převážně ve velkých městech pak žijí Číňané. (The World Bank, 2009).

4.5 Současné postavení etnických menšin

Příslušníci etnických menšin ve Vietnamu mají většinou vietnamské občanství, jsou plnohodnotnými občany a jejich status je ve srovnání s ostatními státy Jihovýchodní Asie příznivější (Erni, 2012). Etnické skupiny mají ve vietnamské Ústavě zakotvena práva na respektování jejich vlastních zájmů, práva na užívání vlastního jazyka, tradiční kultury, zvyků, náboženského vyznání pro zachování a udržování jejich etnické identity. Článek 5 této Ústavy uvádí, že Vietnam je zemí, kde společně žije mnoho rozmanitých etnických skupin. Stát podporuje politiku rovnosti, solidarity a vzájemné podpory mezi těmito

skupinami a zakazuje veškeré projevy diskriminace na základě etnicity.²⁶ Stát implementuje všestranné rozvojové politiky, jejichž cílem je zlepšovat materiální a duchovní podmínky života etnických menšin. V Článku 36 je zmíněna státní priorita rozvoje vzdělání v horských regionech, v oblastech obývaných etnickými menšinami a dalších specifických problematických oblastech. A dále článek 39 zdůrazňuje vládní prioritu implementování programů rozvoje zdravotní péče pro obyvatele horských regionů a etnické menšiny. Článek 94 popisuje Radu etnických národnostních menšin („*Council of Ethnic Minorities*“, dále CEM) volenou Národním shromážděním²⁷, jejímž hlavním posláním je doporučování kroků ve věci etnických menšin Národnímu shromáždění, dohled nad implementací strategií vůči etnickým menšinám, programů a plánů pro socioekonomický rozvoj horských regionů a oblastí obývaných etnickými menšinami (Constitution..., 1992). Výkonným orgánem je Výbor pro záležitosti etnických menšin („*Comittee for the Ethnic Minoroty Affairs*“²⁸), který je zodpovědný za koordinaci a implementaci všech aktivit cílených na etnické menšiny a obyvatele odlehklých horských oblastí (Erni, 2012). Nicméně i přes všechna právní zakotvení a vládní intervence je přístup vlády k etnickým menšinám spíše asimilační než integrační a jejich životní úroveň tak zůstává podstatně horší než u příslušníků majority, což je udržuje na okraji společnosti. Tyto marginalizované skupiny patří ve Vietnamu k nejzranitelnějším skupinám ohroženým chudobou, která je postihuje odlišným způsobem a s vyšší intenzitou než majoritu (The World Bank, 2009). Blíže se přístupu vlády k etnickým menšinám věnuje kapitola 5.1 Vládní intervence.

²⁶ I přes veškerá antidiskriminační právní zakotvení je ve Vietnamu diskriminace a porušování práv etnických menšin přítomno. Vietnamský Výbor pro lidská práva („*the Vietnam Committee on Human Rights*“) apeluje na vietnamskou vládu s požadavky okamžitého a bezpodmínečného propuštění uvězněných zástupců etnických a náboženských menšin, nutností iniciace dalších politických reforem směřovaných k etnickým menšinám pro snížení míry diskriminace a vznik politického pluralismu a diverzity. Vláda by měla také přezkoumat negativní dopady ekonomické liberalizace státu na etnické menšiny, které pravděpodobně vedly k prohloubení rozdílu v oblastech zdravotnictví, vzdělávání a zaměstnání a celkové participace ve veřejném životě. Významným prvkem je požadavek na přijetí legislativy, která bude plně respektovat svobodu na vznik a působení nezávislých organizací a občanské společnosti, které mohou významně podpořit ochranu práv etnických menšin. Mělo by být také povoleno vydávání nezávislého tisku, založení odborových spolků, jako prevence diskriminace a poskytování alternativních mechanismů k ochraně lidských práv. (*Violations of the Rights...*, 2012).

²⁷ Národní shromáždění („*National Assembly*“) je nejvyšší zastupitelský orgán lidu, nejvyšší státní autorita Socialistické Republiky Vietnam. Je to jediný orgán, jemuž je propůjčena ústavní a legislativní moc, rozhoduje v zásadních otázkách domácí a zahraniční politiky, v národní socioekonomice, obraně a bezpečnostních otázkách. Národní shromáždění uplňuje právo nejvyššího dohlížejího nad všemi státními aktivitami. (Constitution..., čl.83, 1992).

²⁸ Dříve existoval pod názvem „*Comitee for Ethnic Minorities and Mountainous Areas*“ (CEMMA).

4.5.1 Chudoba etnických minorit

Podíváme-li se na výskyt chudoby ve Vietnamu a oblasti obývané etnickými menšinami, zjistíme, že tyto oblasti jsou téměř totožné (Epprecht, 2011). Statistiky chudoby ukazují, že výdaje na osobu jsou u domácností etnických menšin ve Vietnamu čtrnáctkrát nižší, než u domácnosti Kinh či Hoa, jejich rodiny jsou v průměru větší (s více dětmi) a průměrná míra vzdělání je nižší. Za průměrem zaostává také vybavení domácnosti a dalšího majetku etnických menšin. Vytvoříme-li složený indikátor všech těchto charakteristik, zjistíme, že etnické menšiny jsou dramaticky chudé ve srovnání s majoritou a Číňany (Vietnamese Academy..., 2006).

I přestože byl v předchozích kapitolách popsán velký pokrok v socioekonomické situaci Vietnamu, závažným problémem zůstává dlouhodobá chudoba etnických menšin, jejíž snižování a eliminace je pomalejší ve srovnání s majoritou. Tato podkapitola si klade za cíl popsat chudobu etnických menšin ve Vietnamu prostřednictvím následujících otázek. Je míra chudoby mezi etnickými menšinami vyšší a závažnější než u majority? Liší se charakteristiky chudoby mezi etnickými menšinami a majoritou? Proč je proces snižování míry chudoby u etnických menšin pomalý či stagnující, navzdory tomu, že míra chudoby majority se snižuje?

OSN (Organizace spojených národů) ve své zprávě *“Poverty Task Force”* (UNDP, 2002) popisuje rozšiřující se propast mezi chudobou etnických menšin a majoritou navzdory početnému množství vládních i nevládních intervencí. Vysoká míra výskytu chudoby mezi etnickými menšinami zvyšuje jejich náchylnost a zranitelnost. Zpráva dále popisuje problematickou situaci etnických menšin v oblastech infrastruktury a základních sociálních služeb²⁹, zdraví³⁰, vzdělání³¹, přístupu k nezávadné pitné vodě³², participace na vládnutí a účasti ve veřejném životě³³.

²⁹ Přístup etnických menšin se zlepšil, mají tak více ekonomických a sociálních příležitostí. Ve vzdálených a nedostupných oblastech je však infrastruktura stále špatná a tamnější obyvatelé patří mezi nejchudší v zemi (UNDP, 2002).

³⁰ Nejen celkově obtížnější přístup ke zdravotní péči, ale i horší zdravotní stav a vyšší dětská úmrtnost do pěti let (UNDP, 2002) stále převládá u etnických menšin. Tomuto problému se dále věnuje kapitola 4.6.2.

³¹ V oblastech, kde žijí etnické menšiny se počet zapsaných dětí do základních škol zvýšil, nicméně stále přetrvávají rozdíly a nerovnosti v počtu zapsaných studentů na dalších úrovních vzdělání (střední školy, lycea, vyšší odborné školy a univerzity). Blíže se tématu věnuje kapitola 4.6.1.

³² Ve venkovských oblastech se přístup k nezávadné vodě zlepšil o 42%, nicméně stále zůstává velmi problematický v nepřístupných oblastech.

³³ Nízká míra účasti etnických menšin na veřejném životě může být vysvětlena jejich nedostatečnou znalostí vietnamštiny, nízkou mírou vzdělání, nedostatečným přístupem k veřejným informacím v místních jazycích a neochotou konzultovat a podávat informace ze strany úředníků Kinh. Nicméně je evidentní, že etnické menšiny chtějí silnější míru zastoupení a možnosti vyjadřování se k věcem veřejným,

Ačkoli příslušníci etnických menšin obecně trpí nedostatkem potravin, lidského a fyzického kapitálu, nízkou kvalitou a přístupem k sociálním a dalším službám, vzdělání (negramotnost), je třeba brát v úvahu, že rozdíly velké rozdíly jsou i mezi jednotlivými skupinami etnických menšin (viz Tab. 3). Právě s těmito rozdíly je třeba při implementaci sociálních politik a rozvojových programů počítat (viz kapitola 5).

	Poverty headcount (% z populace celkem)		Výdaje na osobu (‘000 dongů, ceny z roku 1998)		% populace žijící ve venkovských oblastech		% z populace celkem
	1993	1998	1993	1998	1993	1998	
Vietnam celkem	55	36	2,043	2,751	80.1	77.6	
Viet	52	30	2,105	2,899	79.3	75.5	83.9
Hoa	11	8	3,843	5,119	17.8	18.5	2.0
Khmer	70	57	1,521	1,882	87.6	93.4	2.0
Centrální vrchovina³⁴	92	91	1,021	1,090	98.3	99.0	2.8
Severní horské oblasti³⁵	84	73	1,323	1,594	98.5	99.4	9.3

Tab. 3: Ukazatele chudoby pro hlavní minoritní skupiny ve srovnání s majoritou v letech 1993 a 1998
Zdroj: upraveno z: Baulch, 2007

4.5.2 Příčiny chudoby etnických menšin

Vietnamská vláda prohlašuje, že velké rozdíly mezi chudobou majority a etnických menšin jsou dány geografickou odlehlostí etnických menšin (*Violations of the Rights...*, 2012), špatnou infrastrukturou a tudíž omezeným přístupem k okolnímu světu (*Indigenous peoples/ethnic minorities and...*, 2002). Vládní úředníci dále uvádí celkové nízké povědomí etnických menšin, negramotnost a zaostalost, pomalé tempo v přijímání moderních technologií a jejich neznalost, pomalé zvyšování diverzifikace zemědělských výstupů a nedostatek kapitálu (*Indigenous peoples/ethnic minorities and...*, 2002).

Vietnamský etnolog Bui Van Dao (in Baulch, 2007) tvrdí, že etnické menšiny jsou trvale chudé z objektivních důvodů (izolovanost vesnic, neúrodnost půdy, nedostatek kvalitní pitné vody, nevhodné podnebí), subjektivních důvodů (nízká úroveň vzdělání, populační růst, nedostatek kapitálu, pomalý technický pokrok a neochota ke změnám) a z institucionálních důvodů (nedostatečná cílenost vládní politiky, překrývající se programy, administrace řízená shora), (Baulch, 2007). Jiní autoři (např. Baulch, Epprecht, van de Walle, Gunewardena, Světová banka atd.) vysvětlují jejich chudobu i dalšími důvody.

Kořeny chudoby etnických menšin můžeme klasifikovat do tří skupin –

chtějí se podílet na navrhování programů, jež se jich týkají. Toto řízení a kontrola by mohla výrazně přispět vyšší efektivitě programů tím, že etnické menšiny přijmou vyšší zodpovědnost za svůj vlastní rozvoj (UNDP, 2002).

³⁴ Menšiny: Ba-Na, Co-Ho, E-De, Gie-Tieng, Hre, Ma, Ra Glai, Xo-Dang.

³⁵ Menšiny: Dao, Hmong, Muong, Nung, Tay, Thai, San Diu, Dan Chay, Tho.

izolovanost/odlehlost, stereotypizace a diskriminace, problematická úprava majetkových práv.

Izolovanost³⁶ a odlehlost je bezpochyby silný determinant chudoby, kdy nepřístupnost a vzdálenost oblastí od velkoměst či regionálních center silně ovlivňuje blahobyt venkovských komunit (Epprecht, 2011). Jak však poznamenal Epprecht (2011) důležitějším faktorem pro výskyt chudoby ve Vietnamu je etnicita samotná, podobně více homogenní etnické skupiny jsou méně chudé.

Baulch (2007) nahlíží na izolovanost ve Vietnamu jako na geografický a sociální koncept. V této práci jeho koncept rozšíříme a budeme tak mluvit o izolovanosti geografické, kulturní a jazykové, v přístupu ke kapitálu a v politické participaci. Etnické menšiny žijí většinou v oblastech, které leží v odlehlých a horských oblastech velmi vzdálených od sídel majority a pravděpodobně jsou méně produktivní (nižší úrodnost půdy). Celková infrastruktura je tu neexistující či velmi slabá a tak jsou tyto oblasti velmi těžko dostupné. Obecně můžeme říci, že je zde méně příležitostí k obživě a ke zvýšení životní úrovně. Právě geografická izolovanost a nedostupnost je některými autory považována za klíčový faktor chudoby etnických menšin. I přes vládní programy a projekty nevládních organizací, které vedly k prudkému nárůstu počtu domácností s přístupem k elektřině a díky novým cestám i k pracovním příležitostem, školám apod., zůstává stále mnoho domácností, kde takové infrastruktury neexistují (The World Bank, 2009). Kromě izolace geografické jsou etnické menšiny od Vietů izolováni i díky jazykovým bariérám a kulturním rozdílům. Mnoho příslušníků etnických menšin nerozumí příliš dobře vietnamsky, a zároveň mnoho zástupců z majority věnující se problematice etnických menšin nerozumí jazykům etnických menšin a nezná jejich kulturní tradice apod. (Baulch, 2007). Tzv. kapitálová izolovanost vyjadřuje nižší míru přístupu k různým druhům kapitálu (fyzický, sociální a lidský, finanční), konkrétně se může jednat např. o kvalitu a dostupnost zdravotní péče, vzdělání a sociálních služeb, příležitosti k nezemědělskému zaměstnání, nízký podíl na tržní ekonomice, možnost úvěrů apod. (The World Bank, 2009). Například etnické menšiny mají většinou menší přístup k čerpání vládních sociálních programů na snižování chudoby i přesto, že mnoho programů je specificky cílených právě na ně. Tento problém pramení jak z nevědomosti

³⁶ Odlehlost či nepřístupnost je charakterizována jako cestovní čas k nejbližšímu velkému městu (nad 1 milion obyvatel), případně regionálnímu centru.

či nedůvěry na straně etnických menšin³⁷, tak mnohem závažněji na straně úředníků a implementátorů programu z neznalosti, neporozumění či diskriminaci. (The World Bank, 2009). Takto omezený přístup znamená podstatně menší množství příležitostí ke zlepšení životních podmínek. Odlehlost také snižuje pravděpodobnost migrace za lepší příležitostí, protože zvyšuje pravděpodobnost vzniku administrativních, sociálních, finančních a dalších bariér. (Baulch, 2007). Friederichsen (2010) popisuje odlehlost oblastí jako hlavní příčinu toho, proč se etnické menšiny nemohou rozvíjet, plně participovat ve společnosti a zkvalitnit tak životní úroveň etnických menšin.

Stereotypizace³⁸ a **diskriminace**³⁹ etnických menšin ze strany majority je problémem pramenícím z historie⁴⁰, odlišných kulturních tradic apod. Etnické menšiny jsou často vnímány a považovány za zpátečnické a necivilizované, což má ovšem vliv i na etnickou identitu a sebedůvěru samotných příslušníků etnických menšin. Za důvody diskriminačního a stereotypizačního chování můžeme považovat politické a náboženské faktory. Státní represe vůči obyvatelům horských oblastí byly implementovány systematicky po komunistickém sjednocení země v roce 1975, ale jejich původ je datován už do 60. let, kdy bylo 40 tisíc obyvatel horských oblastí rekrutováno do americké armády. Náboženskými důvody může být fakt, že mnoho příslušníků etnických menšin z Centrální vrchoviny a Severních horských oblastí konvertovalo ke křesťanství a navzdory vládnímu nařízení konverze v roce 1975, zůstala ve Vietnamu početná komunita etnických křesťanů (zejména mezi Hmongy). Ačkoli je dnes křesťanství oficiálně uznávaným náboženstvím ve Vietnamu, je přilnavost horských kmenů k tomuto náboženství považována některými vládními příslušníky za politickou strategii svržení režimu komunistické strany. (*Violations of the Rights...*, 2012).⁴¹ Eliminace míry

³⁷ Navzdory tomu, že některé vládní programy mohou být velmi dobře cílené, nejsou etnickými menšinami využívány. Důvodem může být i kulturní faktor. Např. ženy z komunit etnických menšin mají nárok na karty zdravotní péče, které jim poskytují bezplatnou zdravotní péči, ale i přesto je nevyužívají z důvodu studu, nedůvěry, nedostatku znalosti vietnamštiny, gender role apod. (The World Bank, 2009).

³⁸ Stereotypy jsou velmi stabilní prvky pevně zakotvené ve vědomí jedinců a společnosti, které regulují vnímání a hodnocení určitých skupin jevů. Mají vliv na názory, mínění, postoje a chování vůči těmto jevům. Stereotypy jsou přenášeny v malých komunitách i celé společnosti, vznikají a jsou utvrzovány vlastní zkušeností. Stereotypy jsou sice velmi setrvačné, ale nikoli neměnné. (*Velký sociologický slovník*, 1996).

³⁹ Diskriminace je jev, při kterém jsou omezovány či poškozovány určité skupiny ve společnosti ve svých právech a nárocích. (*Velký sociologický slovník*, 1996).

⁴⁰ Během války v 60. a 70. letech mnoho příslušníků etnických menšin spolupracovalo s Američany v naději na zlepšení jejich postavení. Po odchodu Američanů ze země se staly ale utlačovanou a pronásledovanou skupinou, mnoho z nich muselo uprchnout za hranice. Tato válečná zkušenost má vliv mimo jiné i na dnešní nedostatečnou politickou důvěru vůči etnickým menšinám.

⁴¹ Náboženská svoboda je sice ustavně zakotvená, nicméně vláda stále pokračuje v kontrole všech náboženských komunit. Jedinci mohou být uvězněni či jinak sankcionováni z důvodů souvisejících s jejich

diskriminace a stereotypizace je obtížná proto, že je zakořeněna jednak u většinové společnosti a jednak mezi zástupci vlády a úředníky na národních a lokálních úrovních, kteří by měli s etnickými menšinami pracovat a navrhovat strategie jejich rozvoje (viz Příloha 3). Programy na snížení chudoby často obsahují prvky, které omezují kulturu, náboženské vyznání a další tradiční prvky života etnických menšin, což vede paradoxně k jejich ještě větší marginalizaci. Diskriminace etnických menšin je také hluboce zakořeněná v politických otázkách. Díky vládě jedné strany, neexistují nezávislá média, svobodné odborové organizace, nezávislé soudy a občanská společnost a etnické menšiny mají tedy limitované nástroje k obraně vlastních práv. (*Violations of the Rights...*, 2012). Jako příklad můžeme představit pohledy vietnamských sociálních vědců Nguyen a Trinh, kteří vedle výše uvedených faktorů izolovanosti dodávají, že instituce a zvyky etnických menšin jsou stále zpátečnické a označuje je za „rozvratné“ síly zneužívající své náboženství a etnicity k narušování národní jednoty (Baulch, 2007). Tímto tvrzením i v majoritě rozšířených předsudcích a stereotypech se nepřímo vyjadřuje řešení problematiky etnických menšin, kterým je jejich asimilace. Problémy stereotypizace a diskriminace však dnes již nevychází pouze ze strany majority. Lidé z etnických menšin sami přejímají názory, že jejich způsoby obživy jsou zpátečnické, že jediné správné vzdělání je to státní a často samy sebe považují za nevzdělatelné, nebo nevzdělance (Kampe, 1997). Nízká sebedůvěra etnických menšin je výsledkem stereotypizací a diskriminačního chování, příliš dlouho dobu je etnickým menšinám tvrzeno, že jsou méněcenné, až to přejali za své a uvěřili tomu.

A konečně, **nedostatečná úprava vlastnických a majetkových práv** na půdu a zdroje činí etnické menšiny chudými. Pozemková reforma byla ve Vietnamu zahájena v roce 1954 vydáním nařízení o znárodnění několika velkých průmyslových podniků, které vlastnili původně Francouzi, soukromý majetek občanů měl zůstat beze změn. V roce 1955 byl schválen zákon o konfiskaci majetku největších pozemkových vlastníků a jeho přerozdělení nejchudším rolníkům. Povedlo se přerozdělit asi dva miliony akrů půdy a produkce rýže vzrostla během dvou let téměř na dvojnásobek. Nicméně tyto reformy přinesly nové spory a oběti díky přerozdělování půdy, klasifikaci chudých a nechudých rolníků a zároveň docházelo i k vyřizováním si účtů z dob války, mnoho lidí tak zemřelo, nebo bylo uvězněno. V roce 1956 prezident Ho Či Min prohlásil, že během

náboženským vyznáním a aktivitami. Etnické menšiny, které konvertovali k protestantismu musí čelit diskriminaci, zastrašování a dalším tlakům na zřeknutí se jejich víry. (U.S. Commission on International Religious Freedom, 2012).

pozemkové reformy se stalo mnoho křivd a propustil uvězněné rolníky, docházelo k reklasifikaci mnoha rolníků. Nicméně toto prohlášení vyvolalo další nepokoje a protesty, které se však postupně uklidnily. V roce 1958 byl pak zahájen program kolektivizace zemědělství (Hlavatá, 2008).

V roce 1968 byl zahájen vládní Program trvalého obdělávání půdy a trvalého usazení („*Fixed Cultivation and Permanent Settlement Program*“) zacílený na etnické menšiny a jejich údajnou roli v ničení a kácení lesů. Zákon měl otevřeně za cíl kombinací usazení menšin a kolektivizace půdy vyřešit problém nomádského stylu hospodaření a ničení lesů. Toto usazování však znamenalo více než jen pouhé omezení stěhování lidí, lidé obývající horské oblasti byli nuceni přijmout zemědělské techniky praktikované v nížinách. Důsledkem tohoto programu byla destrukce tradičních farmářských praktik a znalostí⁴² (Friederichsen, 2010).

Přestože má dnes Vietnam vlastnictví a využívání půdy a souvisejících přírodních zdrojů zakotveno v několika legislativních dokumentech, stále chybí legální uznání zvykového práva etnických menšin o kolektivním vlastnictví a užívání půdy a lesních zdrojů (Mikkelsen, 2012). Problematická je také nízká kvalita půdy⁴³ přidělené etnickým menšinám (Baulch, 2007).

Zemědělská a lesní půda je přidělována jednotlivcům a organizacím pro dlouhodobé využívání. Ve vztahu k etnickým menšinám a obyvatelům odlehlých horských oblastí však zůstávají problematické dvě zásadní otázky. První problém vznikl při klasifikaci půd. Většina půdy významné pro etnické menšiny a horské oblasti byla klasifikována jako lesní půda a tudíž nevhodná ke kultivaci i přesto, že místní obyvatelé tuto půdu obdělávali po staletí. Tato situace vedla ke konfliktům mezi úředníky pro ochranu lesa a místními obyvateli. Půdní legislativa zde byla navržena v naprostém nepochopení místních tradic etnických menšin, které byly zvyklé půdu a les využívat tradičně jako klíčový zdroj jejich sociopolitického, ekonomického a kulturního rozvoje. Druhou problematickou záležitostí je ignorace kolektivní role a zodpovědností komunit etnických menšin ve využívání a ochraně lesa. Revidované právo z roku 2004 povoluje sice distribuci půdy komunitám, ale ty přitom nevlastní žádnou formální řídicí moc nad půdou a lesy, zejména s ohledem na využívání půdy a lesa uvnitř komunit. Takle situace

⁴² Např. tzv. „*composite swiddenig*“, což můžeme popsat jako kombinace rotujícího zemědělství s úhorovým systémem, jež používá např. menšina Tai.

⁴³ Přestože etnické menšiny vlastní poměrně velké rozlohy půdy, je tato půda velmi málo úrodná (Baulch, 2007).

je opět v naprostém protikladu zvykové roli komunitně orientovaných institucí a způsobů tradičního vedení využívání půdy a lesa v mnoha vesnicích etnických menšin. Kromě problematických majetkových práv je třeba zvažovat i další faktor, který může mít vliv na marginalizaci etnických menšin, kterým je vzrůstající tlak na půdu. Celosvětová i národní vzrůstající poptávka po energiích a zdrojích může znamenat atraktivitu pro zájmy národních developerů i zahraničních investorů. Všechny tyto spory o půdu mohou vyrůst až do vážného konfliktu mezi komunitami etnických menšin a lidmi „zvenčí“, kdy je pravděpodobné, že etnické menšiny nebudou stranou, která v konfliktu dosáhne svých požadavků. Ačkoli tyto problémy nejsou zatím příliš aktuální ve Vietnamu, je třeba s nimi do budoucna počítat. (Mikkelsen, 2012).⁴⁴

Z ekonomického pohledu můžeme říci, že etnické menšiny jsou chudé, protože mají menší vybavení zdroji a současně i jejich menší návratnost, což je částečně dáno tím, že žijí v odlehlých oblastech a mají tak pouze velmi omezené propojení se zbývající ekonomikou (Baulch, 2007).

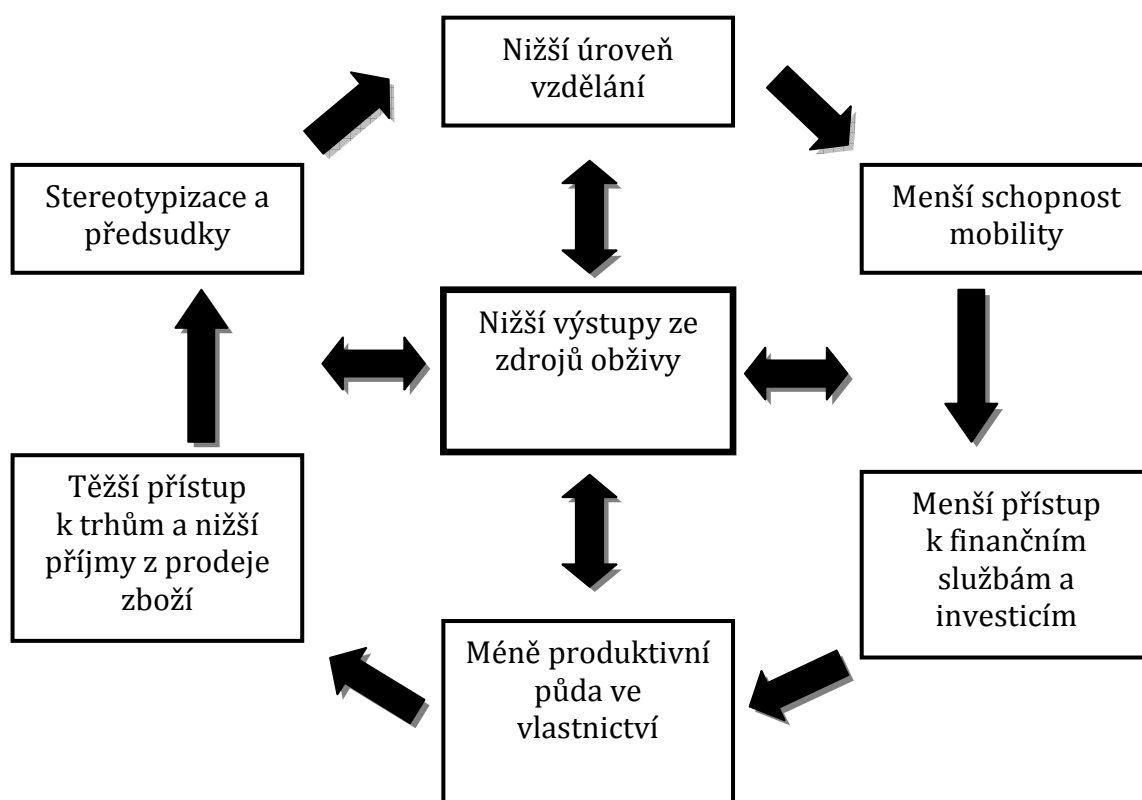
Baulch (2007) dále vysvětluje chudobu etnických menšin pomocí tzv. sestupné spirály, ve které jsou etnické menšiny uvězněny. Jedná se o to, že narůstající populace vytváří tlaky na již tak nedostatečné přírodní zdroje horských oblastí a způsobují tak degradaci životního prostředí a chudobu. Díky tomu pak dochází k sociálnímu, kulturnímu a ekonomickému vyloučení a narůstající závislosti na vnější pomoci (vládní dotace a příspěvky, neziskové organizace apod.) a pro etnické menšiny je tak paradoxně obtížnější se z chudoby vymanit. Tyto účinky mohou být sníženy decentralizací a přiblížením rozhodovacích mechanismů.

Vnějších výzkumů o příčinách chudoby etnických menšin ve Vietnamu bylo napsáno mnoho, podstatně méně už je ale materiálu o tom, jak samy etnické menšiny zdůvodňují svojí chudobu. Jeden z kvalitativních zúčastněných výzkumů (*A Synthesis of Participatory Poverty...*, 1999) na příčiny chudoby v provincii Lao Cai ukázal, že přímo etnické menšiny vidí příčinu své chudoby v nedostatku a nízké kvalitě přírodního kapitálu (zejména půdy, vody), v ekonomických aktivitách, ale i přímo v sobě samých (viz Příloha 4). Bui Minh Dao také zmiňuje, že etnické menšiny vysvětlují vlastní chudobu na základě nadpřirozena a pověr. Lidé se stávají bohatí díky podpoře duchů a

⁴⁴ Např. v roce 2011 došlo k demonstracím Hmongů v Dien Bien provincii, které byly vojensky potlačeny (a údajně při nich bylo i několik Hmongů zabito a další byli uvězněni či pohřešováni). Hmongové protestovali za půdní reformy, náboženskou svobodu, proti nelegální těžbě a dalším souvisejícím činům. (Vietnam: Investigate Crackdown..., 2011; Vietnam Army Kills..., 2011; Vietnam Forces Kill..., 2011).

spirituálních sil, nebo chudí, protože narazili na špatnou dobu (Baulch, 2007).

Všechny výše zmíněné faktory a příčiny chudoby může znázornit do Grafu 1, který zjednodušeně ukazuje, jak jsou všechny tyto oblasti cyklicky propojeny. Nižší úroveň vzdělání vede k menším schopnostem dojíždět za dalšími příležitostmi (např. za nezemědělským zaměstnáním ve větších městech), kde by měli pravděpodobně vyššího plat či snadnější přístup půjčkám a dalším finančním službám a investicím. Nedostatečný finanční kapitál a možnost jej získat je jednou z příčin (viz dále) vlastnictví méně úrodné půdy. Malé množství úrodné půdy má pak vliv na menší produktivity půdy a tedy i těžší přístup k trhům a nižší příjmy z prodeje produktů. Toto vše je pak spojeno se vznikem a zachováváním předsudků a stereotypních představ o etnických menšinách (zaostalost, „zpátečnickost“), které je ovlivňuje v přístupu majority k jejich vzdělávání.

Graf 1: Příčiny chudoby etnických menšin ve Vietnamu
Zdroj: upraveno z: the World Bank, 2009

4.6 Přístup k sociálnímu kapitálu (vzdělání, zdravotnictví, sociální služby)

Ekonomická liberalizace v rámci Doi Moi reforem měla za následek vážná omezení v přístupu chudých lidí k základním sociálním službám jako je zdraví a vzdělání. Zdravotní péče i vzdělání se staly placenými komoditami, což vedlo k alarmujícím rozdílům zejména mezi etnickými menšinami a příslušníky etnik Kinh a Hoa (*Violations of the Rights...*, 2012).

Tato podkapitola představí vybrané základní indikátory chudoby etnických menšin ve srovnání s majoritou Kinh. Jsou zde uvedeny jednak základní statistická data, a zároveň i možné důvody a příčiny rozdílů mezi minoritami a majoritou a jejich důsledky. Mezi zkoumanými indikátory bude přístup ke vzdělání, ke zdravotním a sociálním službám.

Obecně můžeme říci, že kromě výše zmíněných příčin chudoby ovlivňuje přístup ke vzdělání, zdravotnictví a sociálním službám i systém registrace domácností (*hộ khẩu*). Lidé, kteří nemají trvalý pobytový status (jsou tzv. dočasní migranti) musí platit vysokou cenu za spotřebu elektřiny a vodu z vodovodu ve srovnání s trvale usazenými obyvateli. Tento systém registrace také vyžaduje povinný rodný list u všech novorozenců. Rodiče, kteří se ale odmítli zaregistrovat do systému, nemohou získat rodný list ani pro své dítě a to pak později nemůže být zapsáno k povinné školní docházce. Tyto rodiny také nemohou čerpat vládní finanční příspěvky pro znevýhodněné žáky na pokrytí nákladů za učebnice a další studijní pomůcky, nemají ani přístup k bezplatné lékařské péči a dalším sociálním benefitům. Domácnosti etnických menšin, které odmítli vstoupit do systému registrace pro jejich náboženské vyznání, nebo neusazený styl života tak čelí vážnému odepření jejich základních ekonomických a sociálních práv zajištěných ústavou z roku 1992 (*Violations of the Rights...*, 2012).

4.6.1 Vzdělání etnických menšin

Míra gramotnosti a úroveň školní docházky je ve Vietnamu úzce spjata s příjmy populace, lze jej tedy využít i jako jeden z ukazatelů životní úrovně domácností. (Baulch, 2007). Tato podkapitola popisuje vzdělávací systém Vietnamu a problémy, se kterými se setkávají právě děti etnických menšin a ty, které žijí ve vzdálených oblastech,

Vzdělání obecně má ve Vietnamu vysokou hodnotu, což je určeno dávnou

konfuciánskou tradicí⁴⁵, která stavěla vzdělanou vrstvu na vrchol společenské hierarchie. Význam vzdělání byl posílen i po zkušenostech z války, kdy bylo pro některé vzdělání zcela nedostupné. Celkově jsou vzdělávací osnovy vedené v duchu vládních hesel „nezávislost-svoboda-štěstí“ a je zde tak kladen důraz na morální výchovu, vlastenectví, humanismus, zodpovědnost za rodinu, sebevzdělávání apod. Styl výuky je však založen na memorování a jednostranném naslouchání, učitel zde má velkou autoritu a úctu. Školní docházka je pro děti poměrně náročná, výuka probíhá šest dní v týdnu a výjimkou nejsou dlouhé odpolední vyučování. Po vyučování se děti věnují buď mimoškolním aktivitám, případně pomáhají rodičům na poli, v obchodech apod.

Základní povinná školní docházka je od šesti let a trvá celkem devět let, přičemž je rozčleněna na nižší a vyšší stupeň. Po základních školách mohou děti nastoupit na střední odborné školy a učiliště, případně obecně zaměřené školy. Po absolvování těchto škol je možnost studovat na vyšších odborných a vysokých školách.

Ačkoli je ve Vietnamu vysoká míra gramotnosti⁴⁶, problémem vietnamského vzdělávacího systému zůstává špatná dostupnost vzdělání pro děti etnických menšin a vesnic a finanční náročnost studia. Tyto děti tak často skončí školu absolvováním základní školy, protože není ve finančních možnostech rodičů, aby je podporovali na školách ve vzdálenějších centrech. Na venkově totiž chybí infrastruktura a zatím zde není rozvinuta hromadná doprava. Stát si však tento stav uvědomuje a vesnické děti výrazně podporuje, takže počet vesnických dětí na třetím stupni škol stoupá. Docházka do školy je pro rodiče finančně náročná, protože škole musí přispívat na různé pomůcky, přístavby apod. Vietnamské školy jsou také často přeplněné, obvykle je ve třídě 35-50 dětí, vyučování probíhá dopoledne i odpoledne, aby se v malých školách vystřídal všechny děti.

Tradičně je ve Vietnamu míra školní docházky poměrně vysoká.⁴⁷ Jak ukazuje Tabulka 4 docházka dětí příslušníků etnických menšin do základních škol je ve srovnání s majoritou nižší. Míra studentů zapsaných na střední školy je podle očekávání nižší než u základních škol a opět je různý u různých skupin. Nejnižší míra zapsaných je u

⁴⁵ Konfucianismus je zakořeněný ve vietnamské společnosti díky dlouholeté čínské nadvládě nad vietnamským územím v minulosti. Kromě náboženství sem pronikaly i další kulturní prvky, jako architektura, umění apod. (Hlavatá, 2008).

⁴⁶ V roce 1989 bylo celkem 88% obyvatel Vietnamu gramotných, v letech 1999-2000 to bylo už 90% a v roce 2009 už 93% (the World Bank, 2012).

⁴⁷ Velký důraz na vzdělávání je zakořeněn v historické tradici konfucianismu, i později v politice Ho Či Mina.

Hmongů a dále skupiny Ba-Na, kde se nachází pod 10%. Veliké rozdíly jsou také v počtu zapsaných dívek a chlapců. Zatímco u menšiny Ba-Na či Dao je tato míra téměř stejná, u Hmongů či Xo-dang je značně vyšší počet chlapců na středních školách. U skupin Nung a Tay se však objevují i opačné tendence, kdy počet zapsaných dívek je o více než 5% vyšší než chlapců (Baulch, 2007). Baulch (2007) dále uvádí, že míru zapsaných studentů a žáků do škol můžeme považovat za jeden z ukazatelů míry asimilace s majoritou Kinh. V případě, že je míra zapsaných dětí do škol srovnatelná s majoritou, znamená to, že se skupiny asimilovali poměrně rychle.

Ukazatel míry dětí zapsaných do škol naznačuje nižší procento dětí etnických menšin ve školách, což sebou přináší i nižší úroveň lidského kapitálu. Přestože se může zdát, že když většina dětí etnických menšin zůstává u farmářského způsobu obživy po celý život, úroveň vzdělání pro ně není důležitá, je třeba zvažovat, že nižší úroveň vzdělání znamená i omezený počet ekonomických příležitostí kdekoli v zemi (Baulch, 2007).

Důvodem nižší úrovně vzdělání a nižší míry studujících na školách u dětí etnických menšin je jednak chudoba a izolovanost regionů, ale i nedostatek učitelů, výukových materiálů, školních osnov a dalších informací v příslušném jazyce etnických menšin (Baulch, 2007), stejně tak jako vnímání návratnosti vzdělání etnickými menšinami (UNDP, 2002). Problematická je zde také kvalita vzdělání dětí etnických menšin, která souvisí jednak s výše uvedenými faktory, ale také s necitlivým přístupem vládní politiky. Převládá takový postoj k etnickým menšinám, že ony samy se neumějí vzdělávat, nemají žádné vlastní vzdělávací systémy a proto je stát ten, kdo by je měl vzdělávat (Kampe, 1997). Ve Vietnamu je pozice etnických menšin ještě komplikovanější v souvislosti s důvěrou v jejich národní loajalitu.⁴⁸ I díky tomu je v jejich vzdělávání velký důraz na budování vlastenectví a národního povědomí (což je už samo o sobě ve Vietnamu velmi silné). Ve školních osnovách tak již nezbyvá příliš mnoho prostoru pro rozvoj priorit etnických menšin. Formální vzdělání tak téměř vůbec nereflektuje specifické lokální podmínky oblastí obývaných etnickými menšinami.⁴⁹ Potlačováním jejich tradičních znalostí se vytrácí místní tradiční kultury a vznikají tak mezigenerační

⁴⁸ Nedostatečná důvěra v národní loajalitu pramení, jak již bylo výše uvedeno, z historie z období války s Američany. Dalším důvodem jsou některými státními autoritami považovány za transnárodní obyvatele, což souvisí s jejich (dnes již vytrácejícím se) stěhujícím se stylem života (Kampe, 1997).

⁴⁹ Školní osnovy jsou tak zaměřené výhradně na priority majoritní a dále městské populace, kde je velký důraz kladen na jazykovou a matematickou gramotnost. Rozvoj lokálních dovedností a znalostí je tak naprosto potlačován (Kampe, 1997).

konflikty a krize hodnot, kdy mladší generace odmítají svoji minulost a etnickou příslušnost. Tyto problémy jsou dále podněcovány již zmíněnými předsudky o zaostalosti a primitivnosti etnických menšin, které jsou už přejímány i samotnými etnickými menšinami. (Kampe, 1997)

Etnická skupina	Celkový počet dětí zapsaných do daného ročníku ⁵⁰	Celkový počet dětí zapsaných v daném ročníku ve věkové kategorii relevantní k danému ročníku ⁵¹	Z toho chlapci	Z toho dívky	Velikost vzorku
Kinh	113.6	93.4	93.5	93.4	229,503
Hoa	122.6	93.7	94.5	92.9	2,361
Khmer	114.5	76.3	77.3	75.3	3,879
Centrální vrchovina					
Gia-Rai	126.3	66.4	67.6	65.1	1,695
Ba-Na	108.9	57.8	55.0	60.4	1,335
Xo-dang	139.3	62.2	64.7	59.3	1,233
Severní horské oblasti					
Tay	135.4	94.7	94.9	94.4	11,079
Thai	135.5	83.9	87.2	80.5	5,004
Muong	133.4	94.5	94.9	94.0	3,851
Nung	136.6	89.3	89.7	88.9	5,010
Hmong	80.5	41.5	51.5	31.5	4,090
Dao	126.4	71.4	73.7	68.8	4,091
Celkem	115.4	91.4	91.7	91.0	280,262

Tab. 4: Míra zapsaných dětí do základních škol podle etnické příslušnosti a pohlaví z roku 1999

Zdroj: Baulch, 2007

Při popisu vzdělávání je významné zmínit i roli návratnosti investic do vzdělávání. Výzkum van de Walleho (2001) ukázal, že návratnost těchto investic je pozitivní a významná pro majoritní i minoritní skupiny, přičemž mírně vyšší návratnost je pro etnické menšiny. Jak dále podotkl van de Walle (2001) efekt návratnosti investic do vzdělávání po absolvování střední školy je u etnických menšin 84%, zatímco u majoritní společnosti je to pouze 49%. Po absolvování střední školy se návratnost do vzdělávání snižuje s vyšší úrovní vzdělávání. Jestliže však rozšíříme hodnocení návratnosti investic do vzdělání o další proměnnou, resp. o geografický aspekt (místo, kde dítě žije), výsledky se dramaticky změň. Ačkoli dopady na životní úroveň menšin zůstávají pozitivní a významné, jejich míra klesá a je odhadována nižší než u majority (pro základní školy). Výzkumy tedy ukázaly, že rozdílné návratnosti do vzdělání jsou silně spjaty s tím, kde domácnosti etnických menšin žijí. (van de Walle, 2001).

Výsledky van de Walleho (2001) zprávy mohou vést k závěrům, že řešením chudoby a nerovnosti etnických menšin může být obecně vzdělání. Toto je ovšem zkreslené vnímání a vzdělání tak lze považovat pouze za jeden významný dílčí prvek

⁵⁰ tzv. „Gross enrolment rate“ = celkový počet zapsaných dětí v určité třídě (stupni) / děti způsobilé navštěvovat tuto třídu (stupeň)

⁵¹ tzv. „Net enrolment rate“

cesty k celkovému rozvoji.

Vzhledem k významu vzdělání a jeho problematické situaci pro etnické menšiny je zřejmé, že je třeba zapracovat na jeho rozvoji. Světová banka (2009) formulovala následující doporučení pro zlepšení situace etnických menšin v oblasti vzdělávání. Zvýšení možností a kvality předškolního vzdělávání v oblastech obývaných menšinami napomůže dětem osvojit si alespoň základní komunikační dovednosti vietnamštiny, které jim pomohou zvládat požadavky školy zejména v prvních letech studia. Pro výuku je třeba zvýšit podíl a efektivní využití učitelů přímo z řad etnických menšin, kteří by procházeli speciálními školeními zaměřenými na znalosti místního jazyka, kultury, metodiku bilingvního vzdělávání a kulturně inkluzivním přístupem k vyučování.

Je třeba podporovat výuku na školách jak ve vietnamštině, tak v jazycích místních menšin. Výukové osnovy by měly být kulturně orientovány a nikoli jen přejímány z centrálně vzdělávací politiky. Výukové materiály a metodické příručky by měly být produkovány ve vyšší míře i v jazyce etnických menšin. Etnickým menšinám jsou sice odpuštěny poplatky za školné⁵², nicméně dle Světové banky (2009) by bylo žádoucí, kdyby žáci byli navíc ještě finančně podporováni pro snížení jejich dalších výdajů na studium, jako jsou nákupy školních pomůcek, poplatky za ubytování na internátních školách, výdaje na školní obědy apod. Domácnosti by měly být podporovány malými měsíčními příspěvky, které by pokryly tyto výdaje, což by tak mohlo vést ke zvýšení školní docházky dětí z řad etnických menšin (the World Bank, 2009).

4.6.2 Přístup ke zdravotní a sociální péči

Zajištění přístupu ke kvalitním zdravotním a sociálním službám je jeden z nejdůležitějších faktorů zlepšení zdravotního stavu a tím i podpoření snižování chudoby etnických menšin. V indikátorech vztažených ke zdravotnictví však etnické menšiny také zaostávají za majoritou. Vietnamský průzkum národního zdraví z roku 2002 („*Vietnam National Health Survey*“, VNHS) ukazuje, že se úroveň zdraví mírně zlepšila, nicméně stále zůstávají propastné rozdíly mezi jednotlivými regiony. Tyto rozdíly můžeme demonstrovat například na indikátorech dětské úmrtnosti a dětské podvýživy (viz Tab. 5), přístupu žen-rodíček ke zdravotní péči. Asistence kompetenčního zdravotního pracovníka u porodu se sice celkově v zemi zlepšila, přesto však tato míra

⁵² Ve Vietnamu existují různé formy stipendií a příspěvků pro chudé, kdy je odpuštěno minimálně 20% školného až jeho plná výše. Další příspěvky zahrnují levné školní pomůcky nutné pro výuku, např. učebnice (Evans, 2007).

dokonce mírně poklesla u žen rodiček v nepřístupných horských oblastech. Data ukazují, že pouze 65% žen ze severozápadu a pouze 40% žen z Centrální vrchoviny rodilo za asistence kompetentního zdravotníka. Důležitým faktorem, který má vliv na tato čísla je tradiční odmítání přítomnosti muže jako porodníka ženami z některých etnických menšin. Tento problém je ještě silnější v horských oblastech, kde je obtížné zaměstnat ženu jako zdravotní pracovníci. Ženy také často uváděly velké vzdálenosti k lékařským zařízením jako příčinu, proč rodí doma. (Vietnamese Academy of Social..., 2006). Slabinou Vietnamského pětiletého plánu rozvoje oblasti zdravotnictví může být nulová zmínka o specifickém přístupu právě k etnickým menšinám. Vláda sice považuje za prioritu rozvoj a dostupnost zdravotní péče, nicméně nezvažuje již například kulturní rozdíly či podporu zaměstnanosti žen lékařek v oblastech etnických menšin.

Region	Dětská úmrtnost dle regionů (na 1000 živě narozených dětí)				Míra výskytu dětské podvýživy v jednotlivých regionech (%)			
	2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008
Delta Rudé řeky	11,5	11	10	11	21,3	20,1	19,4	18,1
Severovýchod	23,9	24	22	21	28,4	26,2	25,4	24,1
Severozápad	33,9	30	29	21	30,4	24,4	27,1	25,9
Severní část centrálního pobřeží	24,9	22	20	16	30,0	28,4	27,1	25,9
Jižní část centrálního pobřeží	18,2	18	17	16	25,9	23,8	20,5	19,2
Centrální vrchovina	28,8	28	27	23	34,5	30,6	28,7	27,4
Jihovýchod	10,6	8	10	8	18,9	19,8	18,4	17,3
Delta Mekongu	14,7	11	11	11	23,6	22,9	20,7	19,3
Vietnam CELKEM	16	16	16	15	25,2	23,4	21,2	19,9

Tab. 5: Počet dětských úmrtí do pěti let věku dle regionů, Míra dětské úmrtnosti do 5ti let v jednotlivých regionech

Zdroj: Ministry of Health, 2010

Mnohé studie ukázaly, že bohatí lidé jsou schopni profitovat ze sociálních výhod a benefitů více, než chudí, a zároveň výdaje chudých na zdravotní péči jsou vyšší, než bohatých. Tím, že chudé domácnosti utratí více za zdravotní péči, je způsoben pokles jejich kapacit a tak se snižuje jejich produktivita a v některých případech proto musí pro zaplacení zdravotní péče dokonce prodat majetek, ze kterého jim pramenily nějaké zisky (zvířata, půda). Tímto se pak dostávají do bludného kruhu chudoby, který se prohluboval s dalšími zdravotními komplikacemi, které přicházely s nedostatečnou výživou. Pro etnické menšiny těžko dostupné veřejné zdravotnické služby společně s nízkou kvalitou poskytovaných služeb a vysokými poplatky za zdravotní péči zhoršují sociální situaci chudých lidí. Nemocní lidé nejsou schopni pracovat celé dny a někdy i déle, což může znamenat ztrátu velmi důležitého zdroje příjmů pro chudou domácnost. Je třeba si tedy uvědomit, že špatný zdravotní stav sebou nese i nižší produktivitu jedince, v některých případech i ztrátu zaměstnání, což vede k dalšímu prohloubení

chudoby. (Abdelakh, 2012). Roli v rozvoji takové zdravotní péče, která by favorizovala spíše chudé, mohou hrát vhodně nastavené systémy sociálního a zdravotního pojištění.

Důvodem horšího zdraví u etnických menšin je vazba mezi nízkými příjmy a nedostatečnou zdravotní péčí (Abdelakh, 2012). Jak dále uvádí Abdelhak (2011), většinou je zdravotní péče důležitým faktorem v boji proti chudobě, ve Vietnamu se však ukázalo, že vyšší návštěvnost zdravotnických zařízení (dostupnější a kvalitnější zdravotní péče) naopak chudobu zvyšuje právě díky zavedeným vysokým poplatkům. Ve Vietnamu patří poplatky za lékařskou péči mezi nejvyšší v regionu, kdy financování zdravotnického sektoru je na poplatcích občanů závislé.⁵³

Podíváme-li se na příspěvky ze státního sociálního pojištění ve Vietnamu, které by měly řešit nepříznivé situace, jsou dvojího typu - krátkodobého a dlouhodobého typu. Mezi krátkodobé příspěvky patří například příspěvek v mateřství (vyplácený každé kojící ženě od narození dítěte po dobu 4 měsíců, jeho součástí je i nárok na 3 dny dovolené pro návštěvy lékařů v rámci prenatální péče), nemocenské dávky (pohybují se od třiceti do šedesáti dní ročně v závislosti na práci v rizikových podmínkách a délku přispívání do fondu), příspěvky při úrazu a nemoci z povolání (pokrývá náklady na úrazy a nemoci vzniklé během práce a při cestě do a ze zaměstnání), příspěvek při ztrátě zaměstnání a nezaměstnanosti (jednorázový příspěvek, který se rovná ekvivalentu poloviny měsíční mzdy za každý odpracovaný rok). Dlouhodobé příspěvky jsou penze (podmínka minimálně dvacet let přispívat do fondu, důchodový věk je u mužů od šedesáti let a více a u žen od padesáti pěti let, výše důchodu se pohybuje v rozmezí 45-75% průměrné mzdy), pohřebné (pro pozůstalé děti mladší 18ti let, manžela a manželku, rodiče a rodiče manžele či manželky v případě, že zemřelý přispíval minimálně 15 let do systému sociálního pojištění, měsíční příspěvek se pohybuje mezi 40-70% minimální mzdy, nebo je vyplacen jednorázově po dobu dvanácti měsíců). (Evans, 2007). Nicméně jak uvedl Evans (2007), průměrné příjmy etnických menšin ze systému sociálního zabezpečení jsou nižší než u majority. Kromě těchto obecných příspěvků, existují i příspěvky určené výhradně chudým. Ve zdravotnictví se jedná o tzv. karty zdravotního pojištění, na které má nárok každý, kdo je označen za chudého (viz výše). Tyto karty mají hodnotu 70 000 VND za rok a jsou financované provinčními lidovými výbory (Evans, 2007).

⁵³ Nicméně dle oficiálních informací vlády se poplatky občanů do zdravotnictví postupně snižují – v roce 2000 to bylo 80%, 2005 už 65% a konečně v roce 2008 pouze 52% investic do zdravotního sektoru (Ministry of Health, 2010).

Evans (2007) dále zkoumá účinky programů sociálního zabezpečení na snižování chudoby a uvádí, že největší dopad na snižování chudoby mají důchody následované zdravotními službami. Vzdělávací programy a benefity v sociálním pojištění mají údajně jen velmi omezený dopad (Evans, 2007).⁵⁴ Tento závěr je možno vysvětlit díky vysokým nákladům za zdravotní péči, které se můžou snížit programy a benefity.

4.7 Role domorodých znalostí v rozvoji etnických menšin

Etnická a kulturní diverzita Vietnamu odráží také rozmanitost domorodých znalostí. Každá etnická skupina má své vlastní klíčové charakteristiky s jakými pohlíží na přírodní zdroje, využívání a ochranu přírody, jejich využívání, tzv. domorodé nebo tradiční znalosti. Soubor těchto znalostí se formoval v souvislosti s lokálními podmínkami, tradiční kulturou a adaptačními mechanismy. Ekologické a sociální faktory hrají klíčovou roli pro udržitelný rozvoj⁵⁵ (Srinivasan, 2004) s těmito aspekty – ochrana přírody, ochrana zdraví a zdravých životních podmínek, farmářské a zemědělské systémy, rostlinná a živočišná druhová rozmanitost.

Při rozvoji etnických menšin je kladen důraz většinou na moderní technologie, které jsou místním podsouvány bez ohledu na jejich vlastní znalosti a dovednosti, na které je nahlíženo často jako na primitivní. Výsledkem je narušování tradičních znalostí a ztráta nedocenitelných zdrojů lidského i udržitelného rozvoje (Trung, 2007). Rozvoj pro domorodé obyvatele musí zahrnovat všechny sféry života a blahobytu, a proto je třeba nezbytná participace domorodých obyvatel přímo v rozvojovém procesu (Indigenous World..., 2011). Tradiční pohled domorodých obyvatel na rozvoj není založen na tom brát, ale naopak dávat. Tito lidé se sami sebe ptají, co mohou svému životnímu prostředí dát. Myšlenka udržitelnosti je zakořeněna ve vztahu ke Stvořiteli. Samotné stvoření je považováno jako dar, kterého si lidé váží. Díky úctě a vděku ze stvoření je třeba žít udržitelně, tedy převzít zodpovědnost. Všichni a všechno nese tuto zodpovědnost ke stvoření a musí naplňovat své povinnosti, které jim byly dány. V případě, že člověk zasahuje do zodpovědností jiných stvoření (zvířata, rostliny, půda,

⁵⁴ Je však třeba brát v potaz to, že Evans (2007) ve svém výzkumu pracoval obecně s chudými, nikoli pouze s etnickými menšinami.

⁵⁵ Definicí udržitelného rozvoje je mnoho, přičemž jednotná a všeobecně přijímaná definice zatím neexistuje. Obecně můžeme říci, že udržitelný rozvoj je takový rozvoj, který uspokojuje potřeby současnosti bez ohrožení potřeb budoucích generací uspokojovat jejich vlastní potřeby. Je to takový způsob života, který usiluje o ideály humanismu a harmonie vztahů mezi člověkem a přírodou, včetně odpovědnosti vůči druhým lidem, přírodě a budoucím generacím (Nováček, 2010).

voda,...), ohrožuje udržitelnost tvoření (Blaser, 2004).

Význam domorodých znalostí leží v několika rovinách. Tyto znalosti jsou velmi důležitým adaptačním mechanismem. V průběhu staletí si místní vytvářeli strategie pro vyrovnávání se s obtížnými a novými situacemi, které se objevovaly. Při vytváření byly tyto strategie i přímo zkoušeny v praxi, čímž se také dále zdokonalovaly. Díky těmto adaptačním mechanismům si domorodé komunity vyvinuly takové praktiky a techniky, které jim zajistily soběstačnost v živobytí a zároveň podporovali koncepci udržitelného rozvoje (Trung, 2007). Soběstačnost znamenala pro místní odkázání téměř výhradně na místní zdroje, případně směnný obchod s dalšími skupinami, a na dovozu byly tedy téměř nezávislé. Výhodou těchto místních technologií a praktik je také jejich cena a dostupnost, která se odvíjí výhradně od toho, co dané místo nabízí a často nevyžadují kapitál. Tím, že se domorodé znalosti vyvíjely staletí, staly se nezbytnou součástí života chudých a můžeme je považovat přímo za tzv. sociální kapitál chudých (Srinivasan, 2004). Díky těmto rysům tak mohou domorodé znalosti hrát významnou roli v rozvoji chudých etnických skupin nejen ve Vietnamu a mohou se tak stát zajímavou alternativou západním přístupům a „*know-how*“.

Proto, aby tyto strategie mohly být aplikovány, je třeba šířit povědomí hodnoty domorodých znalostí, jejich aktivní využívání a uchovávání. Domorodé znalosti by měly být začleněny do plánů rozvojové politiky vládních i nevládních institucí. Zachovávání domorodých znalostí je však v současnosti ohroženo díky nedostatečné ochraně. Nedostatek pozornosti věnované tradičním znalostem ve Vietnamu můžeme vidět i v dostupné literatuře a realizovaných výzkumech, kterých není mnoho. Nedostatek výzkumných center zaměřujících se na domorodé znalosti a techniky také podporuje úbytek těchto znalostí. Kromě publikací o domorodých znalostech v jazyce majority by tyto materiály měly být publikovány zejména v jazycích etnických menšin, tyto znalosti by se měly odrážet také ve školních osnovách žáků etnických menšin. (Trung, 2007).

Díky ničení životního prostředí dochází k ničení a změnám tradičního prostředí, kde žily etnické menšiny a kde se utvářely jejich specifické dovednosti a znalosti. V případě, že místní ztrácí své tradiční podmínky pro život, budou se pomalu vytrácet i tradiční znalosti a dovednosti, případně se budou přetvářet do nových forem. Tyto nové formy budou již však ovlivněny vnějším prostředím jako jsou vládní i nevládní

intervence a rozvojové programy, příchozí turisté⁵⁶ do země, globalizace apod. S tímto je spjata i krize hodnot, kdy mladší generace přejímají moderní prvky globální kultury, místo toho, aby se snažily zachovávat kultury vlastní. A navíc s implementací rozvojových programů v oblastech etnických menšin vzniká riziko závislosti na pomoci a neochoty dále žít vlastním, tradičním a soběstačným způsobem života. Samotné etnické menšiny pohlíží na sebe a své kulturní bohatství za něco podřadného (viz kapitola 4.5.2). Současnou krizi hodnot ještě podporuje stále se zrychlující proces globalizace⁵⁷, který přináší do Vietnamu jednak mnoho nových prvků, a jednak informace se celkově přenáší rychleji a s větším záběrem. Tato krize hodnot může pak snadno vést ke zpronevěře vlastní kultury a „*know-how*“ (Oguamanam, 2008). Jako příklad můžeme uvést léčivé byliny v severních horách Vietnamu, kde se vyskytuje přes 3830 druhů léčivých rostlin. Pro etnické menšiny tyto byliny hrají stále důležitou roli v péči o lidské zdraví. Dnes však přibyla další role léčivých bylin pro etnické menšiny, a to zdroj příjmů. Etnické menšiny byliny ve velkém sbírají, případně zpracovávají a dále prodávají, což má za následek rapidní úbytek těchto bylin a následné postupné vytrácení se tradičních znalostí. Poptávka a vzrůstající popularita po tradičním léčení zvyšuje i poptávku po bylinách a soutěživost v řadách etnických menšin. Jsou známy i případy, kdy byly tradiční znalosti etnických menšin prodány a využity ve velkoprodukcí léčiv jako důsledek nedostatečné úpravy práv duševního vlastnictví (Grain, 2002).

V současnosti je pro ochranu kultury a etnické rozmanitosti aktuální projekt Ochrana a rozvoj kultury etnických menšin ve Vietnamu („*the Conservation and Development of Ethnic Minorities Culture in Vietnam*“), který byl zahájen v roce 2011 s implementačním obdobím do roku 2020. Tato strategie si klade za cíl ochraňovat a zachovávat kulturní prvky jako jsou tradiční písně, tance, svátky relativně malých a nedotčených etnických minoritních skupin s populací nepřesahující 10 000 lidí.

⁵⁶ Rozvoj turistického ruchu a nárůst počtu turistů ve Vietnamu přinesl i více cizinců do oblastí, kde žijí etnické menšiny. Jedno z nejznámějších současných turistických měst Sa Pa bylo tradičně obýváno etnickými menšinami, převážně Hmongy. Díky relativně dobré dostupnosti a turisticky atraktivnímu vyžití se město v posledních dvaceti letech stalo velmi populárním a turisty hojně navštěvovaným místem ve Vietnamu. Díky tomu etnické menšiny postupně opouští své tradiční způsoby obživy (obdělávání půdy) a vyrábí a prodávají své rukodělné výrobky turistům. Tradiční vzájemné vazby a spolupráce už zde nefungují tak, jako v minulosti. „...*Hmongové v podstatě už jen hrají sami sebe.*“ (Halda, 2012).

⁵⁷ Globalizace je zodpovědná za narušování domorodých komunit. Můžeme říci, že rozmanitost domorodých kultur koreluje s biodiverzitou a společně se také vytrácí (Blench, 2001). Nicméně otázka negativních či pozitivních dopadů globalizace na etnické menšiny je mnohem komplexnější. Na jedné straně stojí narušování tradičních kultur, zatímco druhá strana znamená pokrok (zejména ve zdravotní péči, vzdělávání apod.). Blench (2001) uvádí dva hlavní argumenty: nikdo by neměl odepírat druhým právo na globální statky a aspekty moderní doby; tzv. globální morálce (globálním dobrou), kdy některé praktiky mohou být morálně neakceptovatelné.

Paradoxně tento program znamená víceméně prázdná slova a nevěnuje se závažnějším otázkám jako je chudoba, práva na vlastnictví půdy a lesů, participace na rozhodování a sebeurčující rozvoj (sebeurčení, nezávislost). (Mikkelsen, 2012).

Využívání tradičních znalostí má však i limity. Základní otázkou, kterou si můžeme položit je: „Proč jsou etnické menšiny (domorodí obyvatelé) nejchudší, když jsou domorodé znalosti tolik dobré?“ Pomineme-li další příčiny a faktory chudoby zmiňované v této práci, problémem tradičních znalostí může být jejich přeceňování. Tradiční znalosti mohou být někdy statické a nemusí reflektovat současnou dobu, a tudíž mohou zpomalovat rozvoj. Některé systémy tradičních znalostí jsou také orientovány spíše na minimalizaci rizika, než zvyšování zisku (Blaser, 2004).

Jako příklad dobré praxe využití tradičních znalostí ve Vietnamu uvedeme vesnici Banh (vietnamsky „*Ban Banh*“) na severu Vietnamu, která je obývána minoritou Thai. Místní ekonomika je založená na pěstování rýže, rybolovu a chovu hospodářských zvířat tradičními způsoby. V sedmdesátých a osmdesátých letech byly tamní lesy vesničany a jejich sousedy (zejména Hmongy) vypáleny v záměru rozšíření kultivace plodin a pastev. V roce 1986 došlo ke kompletnímu zničení lesů díky Hmongským praktikám žďáření. Během následujících let si místní uvědomovali následky ztraceného lesa, protože pro většinu etnických menšin je les a jeho zdroje tradičně velmi významný. V roce 1989 se vůdce vesnice s místní radou starších rozhodli přesvědčit vesničany ke společnému setkání a diskuzím o plánování vypěstování nového lesa a ochraně zbývajících volně rostoucích stromů. Celá komunita se sešla a dohodla se, jak budou les využívat jako komunitní vlastnictví podle svých tradičních zvyků. Komunita si vymezila pravidla, která byla postavena zejména na určení množství, období a typu sběru lesních produktů podle tradičních znalostí lidí Thai, zvykové právo zajišťovala rovný přístup každé domácnosti a využívání lesa pouze v rámci komunity. Na dodržování pravidel dohlížela vesničany určená skupina lesní ochrany („*forest protection group*“). V následujících letech pak díky tomu docházelo k postupné obnově lesa (IGES, 2004).

Jedním z východisek v rozvoji etnických menšin v kontextu tradičních znalostí může být určitý kompromis, resp. kombinace tradičních znalostí a moderních technologií, které budou navrhovány s ohledem na místní kulturu a dobu. Jako praktický příklad můžeme uvést model ekovesnice⁵⁸ pro rozvoj venkova v souladu s přírodou.

⁵⁸ Ekovesnice je model socioekonomického rozvoje v blízkém propojení s ochranou životního prostředí a přirozené krajiny. Jedná se o takový ekosystém, kde žijí obyvatelé určité komunity, produkují nezbytně

Harmonizace socioekonomického rozvoje a ochrany životního prostředí ve spojení s principy udržitelného rozvoje může být východiskem pro rozvoj etnických menšin, právě proto, jak moc jsou pro ně důležité přírodní zdroje. Z pozitivních příkladů vietnamských ekovesnic je zřejmé, že pro rozvoj ekovesnice jsou nezbytné 3 kroky: (1) příprava projektu, který zahrnuje výběr místa pro budování ekovesnice, průzkum základních přírodních zdrojů, sociálních a ekonomických podmínek, identifikaci prvků pro ekovesnici a založení místního koordinačního týmu. (2) Implementace projektu zahrnuje plánování a navrhování výstavby obydlí a ekozahrad, využívání půdy a zdrojů, řízení školení o technologiích rozvoje pro domácnosti, apod. (3) Posouzení projektu pak zahrnuje zhodnocení výsledků vesnice ve vztahu k udržitelnému rozvoji ekovesnice (UNDP, 2012).

Praktickým příkladem ekovesnice je vesnice v Ba Vi, která je obývána etnickou menšinou Dao, která tradičně obývala hluboké lesy národního parku Ba Vi. Nicméně politika Ministerstva rozvoje zemědělství a venkova rozhodlo v zájmu zachování bohatství lesa o přestěhování Dao do nižších poloh, kde nebyla lesní vegetace a půdy byla vážně narušená. Komunita Dao tak přišla o své tradiční prostory k životu a na nové nebyla připravena, neměla znalosti o tom, jak obdělávat novou půdu, což je vedlo k pokračování vyčerpávání lesů. Jejich životní podmínky se staly velmi obtížnými. Institut eko-ekonomie („*the Institute of Eco-economy*“), který již měl nějaké zkušenosti s budováním ekovesnic z devadesátých let se rozhodl pro Dao komunitu zřídit ekovesnici („*Dao ethnic ecovillage in Ba Vi*“). (UNDP, 2012).

nutné produkty pro naplnění potřeb komunity bez narušování ekologické rovnováhy a kde člověk hraje ústřední roli pro vzájemný soulad vztahu ve smyslu zajištění optimálního užívání přírodních zdrojů pro dosažení stabilní a udržitelné rovnováhy. Ve Vietnamu je celkem 16 ekovesnic ve 3 citlivých ekosystémech (kopce, písčné duny a zatopená oblast) od roku 1990 (UNDP, 2012).

5 AKTIVITY CÍLENÉ NA ETNICKÉ MENŠINY

Problémy etnických minorit ve Vietnamu jsou řešeny jak vládou samotnou, tak i nevládními organizacemi a dalšími multilaterálními a bilaterálními donory. Záměrem této kapitoly je nastínit možnou roli těchto aktérů v rozvoji oblastí etnických menšin.

5.1 Vládní aktivity

Mainstreamové vládní politiky vůči etnickým menšinám v regionu Jihovýchodní Asie jsou obecně spíše asimilační, čímž podporují vznik konfliktů mezi majoritou a minoritními skupinami. I ve Vietnamu vládní programy podporují spíše asimilaci menšin do majoritní společnosti a kultury, než posílení vlastního etnického uvědomění a vlastních institucí (Erni, 2012). Vietnamská vláda byla dlouhou dobu k etnickým menšinám nedůvěřivá díky jejich spolupráci s protivníky za války. Od osmdesátých let vláda prosazovala asimilaci menšin do majority například násilným zaváděním pěstování plodin určené pro finanční zisky („*cash crops*“, zde nejčastěji káva a kaučuk) pro jejich integraci do celkové ekonomiky státu, prosazováním vietnamštiny a vietnamské kultury na úkor vlastních tradic či přesídlováním Vietských farmářů z chudších provincií do Centrální vrchoviny a Dak Lak provincie (Clarke, 2001). Clarke (2001) v tomto kontextu zavádí termín tzv. „*ethnocide*“, který označuje destruktivní účinky vládních rozvojových strategií vůči menšinám. Nicméně dále uvádí, že trend se postupně mění směrem k etnorozvoji, kde jsou již reflektovány snahy o citlivý přístup ke specifickým potřebám etnických menšin.

V roce 2002 přijala vietnamská vláda „*Comprehensive Poverty Reduction and Growth Strategy*“ (CPRGS) a současně v té době realizovala obrovské národní Programy na snížení chudoby („*the Programs on Poverty Reduction*“), které obsahují 3 složky – Národní cílený program na snížení chudoby pro roky 2006-2010 („*National Target Program for poverty reduction during 2006-2010*“), Program socioekonomického rozvoje komunit čelících extrémně obtížné životní situaci v horských oblastech a oblastech obývanými etnickými menšinami („*Program for socio-economic development program of communes facing extreme hardship in ethnic minority and mountainous areas (Program 135) phase 1 (1997-2006) and Phase 2 (2006-2010)*“) a Program rychlého a udržitelného snižování chudoby v 61 chudých distriktech („*Program on Rapid and*

Sustainable Poverty Reduction of 61 poor districts (Program 30a)). Kromě těchto programů přijala vláda od roku 2000 Národní strategii na zavedení čisté vody a odpadu do venkovských oblastí („*the National Strategy on Rural Water Supply and Sanitation*“) jejímž cílem je do roku 2020 zavést všem obyvatelům venkova přístup k čisté vodě a odpadový systém a tím tak udržovat čisté životní prostředí. Národní cílený program na zavedení čisté vody a odpadu byl pak implementován v letech 2006-2010. Pro zajištění udržitelného rozvoje venkovských oblastí byl dále přijat Program na zemědělství, venkov a farmáře („*the Program on Agriculture, Rural Areas and Farmers*“, 2008) a Národní cílený program pro nový venkovský rozvoj v letech 2010-2011 („*National Target Program for New Rural Development during 2010-2020*“, 2010). Cílem těchto programů byla úplná socioekonomická infrastruktura, modernizace zemědělství a industrializace venkovských oblastí udržitelným způsobem. (UNDP, 2012).

Tato podkapitola si klade za cíl představit vládní Výbor pro záležitosti etnických menšin, jakožto hlavního aktéra v rozvoji etnických menšin (další vládní agendy a instituce viz Příloha 5), dále představí příklady programů cílených na etnické menšiny.

5.1.1 Výbor pro záležitosti etnických menšin

Etnické menšiny, jejich postavení a práva se dostávala do povědomí vlády a majority po roce 1945, kdy byla vyhlášena nezávislost Vietnamu od Francie. V roce 1946 vznikla Sekce pro etnické menšiny („*the Ethnic Minority Department*“) přímo podřízena úřadu premiéra, přičemž jejím hlavním cílem bylo provádět výzkumy a řešit problémy spojené s etnickými menšinami. V roce 1959 získala sekce status výboru, její funkce a organizační struktura se tím posílila.⁵⁹ V roce 1987 byl Výbor rozpuštěn a znovu obnoven až v roce 1990 pod názvem Úřad pro etnické menšiny a etnické záležitosti („*the Office of Mountainous Areas and Ethnic Affairs*“).

Reformy Doi Moi v roce 1986 a postupný rozvoj země přinesly posun ve vnímání vládní politiky vůči etnickým menšinám a vláda tak začala věnovat problematice etnických menšin ve Vietnamu značnou pozornost (Baulch, 2007). V roce 1993 byl založen Výbor pro etnické menšiny a horské oblasti („*the Committee for Ethnic Minorities and Mountainous Areas*“, CEMMA), který byl v roce nahrazen Státním výborem pro záležitosti etnických menšin a horských oblastí („*State Committee for Ethnic Minorities*

⁵⁹ Výbor tak získal pravomoci pro poradenství vládě ve věcech navrhování programů cílených na etnické menšiny a pro kontrolu a dohled nad jejich implementací. Výbor byl rozdělen na sekce pro výzkum, propagandu, bezpečnost, kulturu a vzdělávání. (Asian Indigenous..., 2008).

and Mountainous Area Affairs“, dále SCEMMA). V roce 2003 vláda opět změnila SCEMMA na Výbor pro národnosti („*the Committee for Nationalities*“) a konečně v roce 2008 byl ustaven Výbor pro etnické menšiny („*the Committee for Ethnic Minorities*“, CEM), který má v každém geograficky strategickém regionu a regionu s populací etnických menšin vyšší než pět tisíc vlastní zastupitelský úřad.⁶⁰ Jedná se o orgán zodpovědný za rozvojové strategie vládních politik, jejich plánování, implementaci a kontrolu, provádět výzkumy a sbírat data o etnických menšinách, školit úředníky pro práci s etnickými menšinami, navrhnout rozpočet určený na programy pro etnické menšiny apod. (Asian Indigenous..., 2008).

Dnešní CEM se skládá z několika oddělení a odborných pracovišť (viz Příloha 6): oddělení plánování a financování, oddělení organizační a personální, oddělení právního managementu, oddělení mezinárodní spolupráce, inspektorát, administrativní oddělení, oddělení pro všeobecné záležitosti, oddělení politiky vůči etnickým menšinám, oddělení propagandy, oddělení pro lokality č. 1 – 3, institut pro etnické menšiny, institut pro vzdělávání úředníků etnických menšin, informační centrum, kontrola etnických menšin, noviny o etnických menšinách a rozvoji. (Asian Indigenous..., 2008).

CEM a jeho předchůdci jsou však často kritizováni za různé případy korupce v implementování programů a rozdělování financí, za příliš povrchní přístup k etnickým menšinám. Výbor pohlíží na menšiny spíše jako na jednotnou homogenní populaci než na jednotlivé skupiny s rozdílnými charakteristikami. Jednotlivé etnické skupiny mají jen velmi omezený přístup k participaci v plánování programů, jež se jich týkaly, často byli o programech a svých právech velmi špatně informováni. (Baulch, 2007).

5.1.2 Národní plány a strategie rozvoje

Vietnamská vláda pravidelně vydává pětileté plány socioekonomického rozvoje, tzv. Socioekonomický rozvojový plán („*the Socioeconomic Development Plan*“) společně se Všeobecnou strategií pro snížení chudoby a růst, tzv. „*Comprehensive Poverty Reduction and Growth Strategy*“ (dále CPRGS). Oba tyto plány v sobě nesou specifické požadavky na rozvoj etnických menšin.

Strategie pro roky 2006-2010 uvádí, že materiální i duchovní život etnických menšin je kontinuálně zlepšován a že míra chudých domácností mezi etnickými

⁶⁰ Neustálé změny v institucionálním zaštitění výborů zabývajících se etnickými menšinami v sobě odráží selhání jednotlivých výborů a snahu vlády poskytnout tomuto výboru více pravomocí a zodpovědností (Asian Indigenous..., 2008).

menšinami je rapidně snižována, míra jejich zemědělské produkce je zvyšována. Nicméně i přes výše uvedené si je vláda vědoma celkově pomalého rozvoje nepřístupných oblastí, špatného přístupu zejména dívek a žen ke vzdělání. Pozornost státní politiky vůči menšinám se tak dále zaměřovala na investice do celkové infrastruktury, které v sobě zahrnovaly podporu oblastí dopravy, dostupnosti pitné vody, energetiky, lékařské péče, vzdělávání⁶¹, zemědělství apod. Plán zmiňuje pokračování Programu 135 v letech 2006-2010, kompletní dokončení programu trvalého usazení menšin a snížení samovolné migrace. (Socialist Republic of Vietnam, 2006).

Socioekonomická rozvojová strategie pro roky 2011-2020 („*the Socio-Economic Development Strategy*“) věnuje pozornost strukturálním reformám, udržitelnosti životního prostředí, sociální rovnosti a spravedlnosti a makroekonomické stabilitě. Definuje tři zásadní oblasti, kterými se bude zabývat: (1) podpora rozvoje lidských zdrojů, (2) zlepšení tržních institucí, a (3) rozvoj infrastruktury (Vietnam Overview, 2012).

5.1.3 Národní programy na snížení chudoby

Vládních programů cílených výhradně na etnické menšiny bylo od roku 1993 navrženo mnoho a jsou zaměřeny na řešení celé škály problémů, se kterými se etnické menšiny potýkají (Baulch, 2007), některé konkrétní příklady uvádí Příloha 7. Benefitovat z těchto programů mohou ty skupiny, které splňují některé z následujících bodů: mají vlastní etnickou identitu; mají vlastní prostor, který obývají; mají určité ekonomické postavení (obvykle jsou chudé); domácnosti, kde jsou oběti válečného mučení, váleční invalidé nebo osoby identifikované jako významné a přínosné pro stát (Asian Indigenous..., 2008). Programy cílené na minority skrz jejich etnickou identitu spočívají například v poskytování vládních dotací na rekultivaci půdy, stavbu obydlí, potraviny (např. sůl), pracovní zemědělské nástroje, dobytek a osivo, zajištění pitné vody, případně bezúročné půjčky pro nejchudší domácnosti, legálně uznané právo na vyučování dětí ve školách v jazyce etnických menšin apod. Programy zaměřené na minority skrz prostor, jež obývají, zahrnují například budování infrastruktury (údržba a rozvoj cest), rozvoj komunitních center, krajinné plánování v daných oblastech, vznik fondu na reforestraci, darování

⁶¹ V Plánu je zvláště zdůrazněn požadavek na možnosti dosažení lepšího vzdělání pro etnické menšiny a zároveň jejich tradiční znalosti mají být chráněny, zachovávány a šířeny, včetně místního písma a jazyka (the Socialist Republic of Vietnam, 2006).

radiopřijímačů nejodlehlejšími domácnostem, stipendia pro děti etnických menšin pro studium na internátních školách a univerzitách apod. (Baulch, 2007). Aktivita pro skupiny, u nichž bylo identifikováno slabé ekonomické postavení, spočívají ve snižování míry chudoby, tvorbu nových pracovních míst atd. Konečně programy podporující etnické menšiny díky jejich přínosu státu za války či současnému státu jsou poskytovány formou různých zvýhodnění a přednostního zacházení. Mimoto vláda zvýhodňuje podnikatele operující v horských oblastech a v oblastech obývanými etnickými menšinami formou dotací a výhodnějších cen. Učitelé, kteří pracují v těchto oblastech, mohou mít nárok až na 70% nárůst platu. (Asian Indigenous ..., 2008). Nicméně při takto velkém množství programů, které se často překrývají, vzniká nepřehledná situace a jejich efektivita se tak může snižovat a kontrola jejich implementace nemusí být tolik transparentní.

Jedním z nejdůležitějších programů na snížení chudoby je **Program 135** (program socioekonomického rozvoje v horách, odlehlých a izolovaných komunitách se speciálními obtížemi), který je složen ze dvou fází – Fáze I. v letech 1998-2005 a Fáze II. na období 2006-2010 (UNDP, 2012). Cílovými příjemci pomoci obou fází Programu 135 byli nejznevýhodněnější a nejvyčerpanější etnické menšiny a horské komunity a vesnice, které byly definovány specifickými kritérii zahrnující např. velikost populace, izolovanost, míru chudoby, existující infrastrukturu, indikátory vzdělání a zdravotnictví. Konkrétní příjemce pomoci pak na základě těchto indikátorů a provedených průzkumů v lokalitách volila místní samospráva. Fáze I. tak podpořila 2410 nejzranitelnějších komunit, Fáze II pak 4420 takových komunit (Quan, 2012).

Mezi oběma fázemi programu jsou rozdíly. Fáze II. byla zaměřena více na regionální cíle, kde jsou etnické menšiny v početní převaze oproti majoritě, a zároveň měla širší škálu oblastí zahrnující složky pro zlepšení životní úrovně skrz podporu zemědělské produkce. Celkový cíl Fáze II. zahrnoval rapidní zlepšení produkce, urychlení strukturální transformace zemědělské ekonomiky k tržně orientované produkci, zlepšení materiálního a duchovního blahobytu tamních obyvatel, snížení rozvojových rozdílů mezi etnickými skupinami i na celostátní úrovni, a konečně bylo cílem snížit chudobu v zacílených oblastech o 30% a zajistit, aby v roce 2010 nebyla žádná hladovějící domácnost. Základní složky programu Fáze II. zahrnovaly podporu produkce a ekonomické strukturní transformace (zlepšením úrovně produkce etnických menšin, školení farmářů v oblasti rozšiřování zemědělství, rozšíření zemědělské,

lesnické a rybářské produkce, rozvoj efektivních produkčních modelů, zavedení průmyslu do venkovských oblastí), rozvoj zásadní infrastruktury v komunitách a vesnicích s extrémně obtížnými podmínkami (budování cest – spojnic s centry pro zajištění dostupnosti zdrojů, budování zavlažovacích mechanismů, propojení vesnic s národní rozvodní sítí elektřiny, rozvoj možných alternativních zdrojů energie, zajištění zásobování nezávadnou vodou, budování komunitních budov), školení řadových úředníků (v komunitní práci, řízení společnosti a zvyšování kapacit, moderních zemědělských a farmářských technikách), podpora zlepšení služeb (kvalita a dostupnost vzdělávání, zdravotní péče a hygieny, minimalizace dopadů životního prostředí na člověka). Fáze II. Programu 135 se skládala ze čtyř složek – Projekt na rozvoj produkce a podnikání („*Project on Production and business development*“), Projekt na rozvoj infrastruktury („*Infrastructure development project*“), projekt na zvyšování kapacit („*Capacity building project*“) a Politiky na zlepšení živobytí („*Livelihood improvement Policies*“). (UNDP, 2012). Quan (2012) dále doplňuje, že posun Fáze II. leží i v posílení zúčastněného přístupu („*participatory approach*“) v implementaci programů.

Avšak jak uvádí Mikkelsen (2011) implementace obou fází programu byla zaměřena téměř výhradně na infrastrukturní projekty a v těchto oblastech také přinesla pozitivní změny. Takto byly vytvořeny podmínky nezbytně nutné pro snížení chudoby etnických menšin a odlehlých horských oblastí. Program byl však kritizován pro jeho selhání v sociální a kulturní necitlivosti, kdy opomíjí odlišné aspekty různých etnických skupin (Mikkelsen, 2012).

Předchůdcem **Programu na přesídlení a usazování** („*Resettlement and sedentarization program*“) byl Program na trvalou kultivaci a stále usídlení („*Fixed Cultivation and Permanent Settlement Program*“), který byl zahájen vládou v roce 1968 a byl tehdy považován za nejdůležitější krok pro snížení chudoby (Asian Indigenous..., 2008). Jednalo se o program speciálně cílený na etnické menšiny, jehož hlavním cílem bylo přesídlit a usadit etnické menšiny a zároveň vymýtit jejich praxi rotujícího obdělávání polí („*shifting cultivation*“) jakožto hlavní příčinu degradace životního prostředí. Tento program měl pravděpodobně nejrozsáhlejší dopad na etnické menšiny Vietnamu (IWGIA, 2012).

Program přesídlování a usazování menšin probíhá do současnosti jako část Programu 135. V poměrně dobře zalesněných oblastech na jihu dochází k přesídlování menšin praktikujících rotující zemědělství do nových vesnic. V nových uměle

vytvořených vesnicích si na přidělené půdě pěstují plodiny pro svoji obživu a prodej, případně jsou zaměstnáni na lesní práci (Asian Indigenous..., 2008). Například v Kon Tum provincii byly součástí projektu na usazování aktivity na budování infrastruktury (cesty, malé zavlažovací přehrady, školy a zdravotnická střediska), podpora jednotlivých domácností v obdělávání půdy a stavění domů, poskytování osiva, školení a představování nových metod kultivace (*Indigenous peoples...*, 2002). Na severu v horách s mnohem nižší zalesněností půdy, je program modifikovaný, zaměřuje se na plantážnictví komerčně hodnotných plodin (Asian Indigenous..., 2008).

Program 826 politiky podpory domácností etnických menšin žijících v extrémně obtížných podmínkách (*Program 826: Policy of Support for Ethnic Minority Households in Extremely Difficult Circumstances*) byl zahájen v roce 1995. Jeho cílovou skupinou byly etnické menšiny, jejichž populace byla nižší než 10 000 obyvatel a chudé domácnosti žijící v izolovaných a vzdálených oblastech s průměrnými příjmy nižšími než VND 80 000 měsíčně, nebo ty domácnosti, které nevlastnili žádnou půdu. Domácnosti etnických menšin, které splnily určitá kritéria, byly oprávněny získat příspěvek až 500 000 VND na jídlo, oblečení, pokrývky, moskytiéry a vybavení domácnosti, a navíc mohli jednou ročně získat dotaci ve výši až 1 milion VND na nákup výrobních nástrojů a osiva. V letech 2001 – 2006 bylo do programu zahrnuto 230 000 domácností ve 42 provinciích s celkovým rozpočtem 182 milionů VND (Asian Indigenous..., 2008).

Vládní **Program dotací cen a dopravy** („*the Price and transportation subsidies program*“) má za cíl pomoci etnickým menšinám žijícím v odlehlých a izolovaných oblastech a horách. Tento program byl zahájen v roce 1996 a poskytuje dotace cen potravin, soli, petroleje, pesticidů, knih, uhlí, podpora kupních cen zemědělských produktů. Celková investice do těchto dotací v roce 2001 byla 22, 793 milionů VND. Výše dotací jsou navrhovány pro chudé, kteří jsou zranitelní a nemohou dosáhnout na základní nutné zboží a služby. Všem, kteří žijí v odlehlých oblastech, jsou poskytovány dotace na dopravu (Asian Indigenous..., 2008).

Podíváme-li se na programy přímo realizované nebo podpořené vládou a jejími orgány, zjistíme, že snahou vládních agentur je komplexně zlepšit životní úroveň etnických menšin. Nicméně některé zdroje (např. Asian Indigenous..., 2008) uvádí, že programy jsou do jisté míry neefektivní. Vzhledem k tomu, že se jedná o vládní agentury, není zde zaručena dostatečná míra nezávislosti, nestrannosti a objektivity. Tyto agentury pak namísto ochrany práv etnických menšin prosazují zájmy vlády a tedy

majority.⁶² S tím je spojen i problém řízení těchto organizací, kdy příslušníci etnických menšin a ženy zde nemají dostatečné zastoupení a své zájmy a návrhy tak prosazují mezi majoritou s obtížemi. Složení výboru CEM je určováno zájmy vlády. Financování vládních agentur je nedostatečně nezávislé, jejich finanční kroky jsou kontrolovány vládou a to je činí více závislé a loajální vůči vládě. Hlavní myšlenkou vlády pro rozvoj etnických menšin je jejich asimilace do mainstreamové společnosti. Dalším problémem je svoboda vyjadřování etnických menšin, která je ve Vietnamu problematická i pro majoritní společnost, dále oblasti, kde žijí etnické menšiny, leží pod přísnou kontrolou vlády kvůli obavám z nepokojů. Nicméně etnické menšiny požadují různé stupně autonomie a sebeurčení. (Asian Indigenous..., 2008).

Většina dostupných materiálů, analýz a průzkumů ukázala, že vládou aplikované programy pro rozvoj etnických menšin jen ve velmi omezené míře zvažují etnickou a kulturní diverzitu a lokální přírodní podmínky (Trung, 2007).

5.2 Role nevládních organizací

Role státu je v rozvoji komunit etnických menšin ve Vietnamu zásadní, nicméně další aktéři nemohou být opomíjeni

Nevládní neziskové organizace (dále NNO) spadají do širokého konceptu občanské společnosti⁶³, která v prostoru Jihovýchodní Asie existovala již v předkoloniálním období a v určité formě existuje dodnes (Guan, 2004).⁶⁴ V roce 2006 bylo odhadováno, že ve Vietnamu existuje na třináct tisíc domácích NNO s nejrůznějším zacílením. Vietnamské Ministerstvo vnitra („*Ministry of Home Affairs*“, dále MOHA) popisuje pět základních forem NNO⁶⁵ – (1) asociace, unie a společnosti; (2) nadace a

⁶² Jako příklad můžeme uvést programy na přesídlení majority do nových ekonomických zón v centrálním Vietnamu. Toto přesídlení vedlo k obrovskému nárůstu populace Vietů v dané oblasti a tedy i potlačení hlasu etnických menšin.

⁶³ Občanskou společnost lze definovat jako sdružovací prostor stojící mezi soukromou (rodina) a veřejnou (stát) sférou (Guan, 2004). Ve Vietnamu jsou organizace občanské společnosti členěny do čtyř kategorií – masové organizace, profesní asociace a zaštiťující organizace, vietnamské NNO a komunitně založené oprganizace (Norlund, 2007).

⁶⁴ V socialistické zemi s vládou jedné strany hraje stát vždy dominantní roli ve vztahu ke společnosti. NNO sice nejsou zřizovány státem, nicméně jsou státem kontrolovány. Je třeba si také uvědomovat promíchanost státu a společnosti (Norlund, 2007). Stát se snaží zakládat mnoho svých orgánů, které by pronikaly do všech vrstev společnosti. Nicméně v posledních letech se objevují takové formy občanské společnosti, které zahrnují například média kritizující stát, hlasy etnických menšin požadující vyšší rovnost, náboženské skupiny, skupiny bojující za větší právo na svobodu vyjadřování apod. (Guan, 2004).

⁶⁵ Na tyto organizace ale není nahlíženo jako na organizace formované občanskou společností, ale spíše na organizace občanské, nebo zájmové. Tzv. masové organizace jsou z rozdělení MOHA vyčleněny, protože jsou kategorizována spíše jako společenskopolitické organizace (Norlund, 2007).

fondy; (3) vědecké a technologické organizace; (4) společenská podpora/zaštiťující organizace; (5) legální poradenské organizace (Norlund, 2007). Tyto NNO jsou legislativně zakotveny v nařízení č. 88/2003 vládní regulace organizace, fungování a řízení sdružení („*Decree No. 88/2003/ND-CP the Government on the Regulations on the Organization, Operations and Management of Associations*“) a nařízení č. 177/1999 vládní regulace organizace, fungování a řízení sociálních a dobročinných nadací („*Decree No. 177/1999/NĐ-CP the Government on the Regulations on the Organization, Operations and Management of Social and Charity Funds*“). Záležitosti NNO zaštiťuje MOHA. (Summary of Regulatory System..., 2006). Působnost zahraničních NNO byla schválena rozhodnutím premiéra z roku 1996 („*Decision 340/TTg*“) a vládním nařízením z roku 2012 („*Decree No. 12/2012/ND-CP*“), tyto organizace musí být nepolitické, nenáboženské a neziskové. Institucionálně jsou zahraniční NNO zaštiťeny Výborem koordinujícím pomoc lidem („*the People's Aid Coordinating Committee*“, PACCOM). V roce 2012 bylo ve Vietnamu evidováno kolem 900 zahraničních NNO (VUFO, 2012).

Zatímco jsou zde některé vzrůstající příležitosti pro menšiny vyjádřit svůj názor na svůj vlastní rozvoj, zejména prostřednictvím nových zákonů a participace, je zde už méně aktivit na lokálních úrovních komunit a vesnic. Clarke (2001) tento jev popisuje jako anomálii, kdy srovnáváme početné množství domorodých a etnických organizací v sousedních zemích, které získávají vlastní pozice k tvorbě politik cílených na menšiny a malé množství takových organizací ve Vietnamu. Aktivní zájmy o zachování kultury a tradic etnických menšin přichází spíše z vnějšku, ze strany vlády, akademických obcí, majority či tvůrců politik, než ze strany minorit. Minority by si měly vytvořit vlastní nový prostor a fóra k vyjádření svých přání. Podpora NNO vedených etnickými menšinami a dalších neformálních institucí skrz právo povolující menšinám formovat se do asociací, spolků a komunitně založených organizací s minimem papírování a administrativní náročností by podpořila vznik těchto institucí. Tato oblast by se tak mohla stát klíčovým zdrojem budoucího rozvoje a pokroku etnických menšin (the World Bank, 2009). Příklady vybraných NNO a jejich činností přináší Tabulka 6.

Název	Zkratka/název v originále	Činnost, poslání
Konzultační a výzkumné centrum o řízení přírodních zdrojů	CORENARM/ <i>the Consultative and Research Center on Natural Resources Management</i>	Poslání CORENARM spočívá v obnově a modernizaci metod řízení přírodních zdrojů pomocí aplikování efektivnějších technologií a posilování participace místních lidí ve všech aktivitách vedoucích ke zlepšení podmínek životního prostředí a živobytí místních obyvatel venkovských oblastí centrálního Vietnamu. Organizace blízce spolupracuje s dalšími organizacemi a vládními orgány na úrovních distriktů a zároveň rozvíjí partnerství s mezinárodními donory a vládními rozvojovými agenturami (CORENARM, 2012).
Centrum pro udržitelný rozvoj v horských oblastech	CSDM/ <i>the Center for Sustainable Development in Mountainous Areas</i>	Ačkoli bylo CSDM zřízeno rozhodnutím až v roce 2000, organizace aktivně působila v komunitách už od roku 1998. Posláním CSDM je zajistit, aby všechny znevýhodněné osoby, zejména etnické minority mohly realizovat své právo na sebeurčení a kvalitní život, zachovávat a předávat dalším generacím jejich kulturu, tradice a zvyky, shrdostí a důstojností přistupovat k vlastnímu kulturnímu dědictví a samostatně jednat ve všech aspektech svého života, zahrnující politické, ekonomické, sociální a environmentální otázky. CSDM má dlouholeté zkušenosti s etnickými menšinami v provinciích Lang Son, Hoa Binh, Son La, Phu Tho, Ha Tinh, Son La, Thanh Hoa, Yen Bai, Dien Bien, Hoa Binh, Lai Chau, Nghe An a Ha Tay, především tedy se skupinami Tai (Climate Change Monitoring..., 2009).
Sapa O'Chau		Sapa O'Chau je jedna z NNO, která vznikla z iniciativy z řad etnických menšin, zde konkrétně Černými Hmongy. Shu Tan s pomocí dvou australských turistů založila organizaci, jejímž posláním je zvýšit příležitosti pro děti a mládež etnických menšin žijících v malých vesnicích v okolí města Sa Pa na severu země prostřednictvím vzdělání, školení a praktických zkušeností (v oblasti turistického ruchu). Mezi hlavní aktivity Sapa O'Chau patří vzdělávací centrum (včetně ubytování) pro děti etnických menšin a sociální podnikání. V rámci sociálního podnikání jsou nabízeny zájemcům sociálně služby turistických průvodců po horách v Sa Pa s důrazem na environmentální a sociální aspekty oblasti a ubytování přímo v domácnostech menšin, zejména Hmongů. Výdělky z těchto služeb putují do vzdělávacího centra, případně na podporu sociálně nejslabších studentů. Díky dokončenému vzdělání, získané praxi a environmentálnímu a sociálnímu povědomí tak mají děti vyšší šance na uplatnění. (Sapa O'Chau, 2012).
Sociálně-politicko-ekologický výzkumný institut	SPERI/ <i>Social Political Ecology Research Institute</i>	SPERI se zaměřuje na komunitní rozvojovou práci, při které vychází z konceptu ekologie člověka („human ecology“). Jejich základními hodnotami jsou právo na sebeurčení a environmentální spravedlnost. Posilování farmářských komunit zplnomocňuje etnické komunity sociálně, kulturně, politicky a ekonomicky, podporují budování tradiční občanské společnosti. Kromě toho provádí výzkumy a posilují práva etnických menšin působením na politické změny.

Tab. 6: Přehled vybraných NNO zabývajících se etnickými menšinami

5.3 Bilaterální a multilaterální pomoc

Rozvoj multilaterální a bilaterální spolupráce ve Vietnamu přicházel postupně s rozvojem občanské společnosti a posunem k liberálnímu režimu v osmdesátých a devadesátých letech. Etnické menšiny však byly těmito donory zpočátku opomíjeny jednak pro nestabilní situaci v zemi, jednak proto, že se zaměřovaly spíše na podporu posílení západních hodnot, zejména antikomunistických. Proliferaci těchto donorů pak

později podpořilo zesilování zájmu a otevřenosti vlády k rozvoji oblastí, kde žijí etnické menšiny. (Clarke, 2001).

Donorské komunity zahrnují multilaterální a bilaterální agentury jako je Světová banka, UNDP („*the United Nations Development Programme*“), Asijská rozvojová banka („*Asian Development bank*“, ADB) a Světová zdravotnická organizace („*the World Health Organization*“, WHO), Evropská unie (EU), USAID („*the United States Agency for International Development*“), SIDA („*the Swedish International Development Cooperation Agency*“), JICA („*Japan International Cooperation Agency*“), FDA („*French Development Agency*“) apod. Cílem této podkapitoly není představit komplexní přehled projektů daných agentur směřovaných k etnickým menšinám, ale představit vybrané příklady, které budou demonstrovat přístup těchto agentur k menšinám.

S ohledem na to, kde etnické menšiny žijí, usiluje mnoho donorů o ochranu cenných přírodních zdrojů, primárně lesů, případně zvýšení zemědělské produkce. Ve Vietnamu např. SIDA realizuje Program vietnamsko-švédského rozvoje horského venkova („*the Vietnam-Sweden Mountain Rural Development Programme*“) v severním Vietnamu, další donoři usilují o zlepšení kvality a dostupnosti sociálních služeb, vzdělávání a zdravotní péče. Světová banka podporuje ve Vietnamu výstavbu částečných internátních základních škol, které umožňují dětem roztroušených v širokém okolí horských svahů navštěvovat školy (Clarke, 2001). Další donoři jako UNICEF či UNDP podporují rozvoj alternativních forem školních osnov zvyšujících gramotnost mezi dětmi i dospělými z etnických menšin v izolovaných oblastech.

Programy UNDP ve Vietnamu jsou poměrně široké a zasahují do mnoha oblastí od zdravotnictví, vzdělávání, dobré vládnutí až po udržitelný rozvoj. Jsou zde zřízeny tzv. programové koordinující skupiny („*Programme Coordinating Groups*“, PCGs) dle jednotlivých oblastí, výhradně etnickým menšinám však zvláštní skupina vyhrazena není. V rámci jednotlivých PCGs jsou však realizovány programy, které se dotýkají i etnických menšin. Jeden z největších multidimenzionálních projektů byl např. realizován UNDP společně s UNICEF a UNFPA v provincii Kon Tum („*the Joint UN Programme in Kon Tum 2007-2011: adressing disparities in the ethnic minority and mountainous regions*“). UNDP se společně s lokálními partnery zaměřilo na zvyšování kapacit lokálních autorit v lepším plánování, rozpočtové politice a řízení veřejných zdrojů. Cílem projektu tak bylo zajistit lepší přístup ke kvalitním službám pro zranitelné skupiny (děti, ženy, mládež, etnické minority). Výstupem pak bylo zvýšení kapacit lokálních autorit v řízení

zdrojů, lepší plánování a tvorba rozpočtu, zvýšení participace místních obyvatel, zlepšení kvality a dostupnosti sociálních služeb a rovnosti přístupu ke vzdělání, zdravotnických služeb, výživě, nezávadné vodě apod. (UN Vietnam, 2012).

ADB spolupracuje s GOV od roku 1993. Kromě záležitostí ohledně půjček a finančních zdrojů, ADB kofinancuje programy na snižování chudoby, podílela se na vzniku Plánu socioekonomického rozvoje Vietnamu („*Viet Nam's Socio-Economic Development Plan*“) na období 2012-2015.

Spolupráce GOV a EU má dopad na etnické menšiny ve smyslu posilování jejich práv, ale i zlepšení životní úrovně. EU si klade obecné cíle směrem k Vietnamu, ze kterých můžeme zmínit např. podpora udržitelného ekonomického rozvoje a zlepšení životních podmínek chudých obyvatel, podpora přeměny Vietnamu na otevřenou společnost založenou na zdravém vládnutí („*sound governance*“) a respekt k lidským právům.⁶⁶ Jako příklad projektu cíleného výhradně na etnické menšiny můžeme zmínit již uzavřený projekt pro rozvoj raného dětství etnických menšin v severním Vietnamu („*Early childhood development in ethnic minority communities in Northern Vietnam*“), jehož cílem bylo napomoci dětem dosáhnout jejich plného potenciálu prostřednictvím rozvoje a zlepšení zdravého, holistického a pečujícího prostředí. V rámci projektu se tak kombinovaly aktivity zaměřené na rozvoj fyzický (výživa, zdraví, hygiena), kognitivní, emoční a sociální. Aktuálně (pro období 2011-2014) je ve stejné oblasti realizován Program na zlepšení zrovnoprávnění žen a mužů, vody, sanitačních a hygienických podmínek v oblastech obývaných etnickými menšinami v severním Vietnamu („*Improving gender equality and water, sanitation and hygiene conditions in ethnic minority areas of Northern Vietnam*“). (Delegation of the EU to Vietnam, 2012).

Nicméně jak uvádí Clarke (2001) navzdory vyšším příslibům donorů pro zlepšení situace etnických menšin a posunu směrem k etnorozvoji, stále existuje mnoho projektů, které mají nepříznivé dopady na zamýšlené příjemce pomoci. Mezi nejkonfliktnější projekty patří ty, které se vztahují k ochraně životního prostředí právě pro konflikt hodnot a zájmů zainteresovaných stran (Clarke, 2001).

⁶⁶ Projekty EU se tak zaměřují na životní prostředí a udržitelné řízení přírodních zdrojů, dobré vládnutí, demokracii a lidská práva, lidský rozvoj, rozvoj venkova, územní plánování, zemědělství a potravinovou bezpečnost, sociální soudržnost a zaměstnanost, obchodní a regionální integraci, dostupnost vody a energií (Delegation of the EU to Vietnam, 2012).

ZÁVĚR

Význam řešení problematiky etnických menšin (zejména zrovnoprávnění s majoritní společností ve všech oblastech) je zásadní jednak pro celkový ekonomický růst země, klidné celospolečenské klima Vietnamu a jednak pro etnické menšiny z hlediska jejich lidských práv. Je důležité, že nutnost zlepšení postavení etnických menšin si uvědomuje i GOV.

Podíváme-li se na vývoj vztahů majority k etnickým menšinám ve Vietnamu, můžeme říci, že z ekonomického pohledu díky celkovému růstu země, profitovaly i etnické menšiny.⁶⁷ Vláda i další donoři začali investovat do oblastí obývaných etnickými menšinami a můžeme říci, že v některých případech tyto intervence a reformy odráží hlavní principy etnorozvoje (kulturní pluralismus, vnitřní sebeurčení, teritorialismus a udržitelnost). Jednalo se například o nárůst významu vládního plánování v chudých regionech a komunitách, kde jsou etnické menšiny koncentrovány (princip teritorialismu), mírně se zvyšující podpora místních jazyků ve školách (princip kulturního pluralismu, vnitřního sebeurčení), nebo snahy o zachování tradičních znalostí prostřednictvím ekovesnic (princip udržitelnosti). Stejně tak je zde patrný, ač dosud v malé míře, posun od etnocidy k etnorozvoji, aktéři v oblasti politik vůči etnickým menšinám si začínají uvědomovat význam etnicity, tradiční kultury a důležitost názoru etnických menšin (Clarke, 2001). Stále je však třeba posilovat kulturní inkluzi⁶⁸, protože globalizace ekonomických, politických a sociálních struktur pokračuje v homogenizaci společnosti v regionu a marginalizaci minoritních skupin. (Clarke, 2001). Kulturní inkluze může být posilována přístupem k informacím skrz masmédiu v místních jazycích, specifickým vybavením pro multilingvní státní úředníky v klíčových agenturách. Některé etnické komunity jsou postupně asimilovány a jejich vlastní kulturní tradice se tak pomalu vytrácí. Důvodem je jednak předsudečný přístup majority a jednak etnické menšiny na tyto tradice mohou pohlížet jako na bezcenné v prostředí mimo komunitu. Mladí se často zajímají spíše o globální kulturu než o jejich vlastní

⁶⁷ Etnické menšiny sice z ekonomického růstu země profitovaly, je však třeba brát v úvahu i možné negativní dopady ekonomického rozvoje. Ve Vietnamu se může jednat například o vzrůstající tlak na půdu etnických menšin a její zdroje díky zvyšující se zejména majoritní populaci, což povede k útisku menšin. Negativním aspektem může být také nárůst cestovního ruchu, který nebude-li veden etnicky citlivou cestou, může mít destruktivní účinky na tradiční kultury etnických menšin (Kampe, 1997).

⁶⁸ Kulturní inkluze znamená rozpoznávání a podporu kulturních odlišností, které existují a vytváří zvláštní úsilí pro zahrnutí všech menšin, zejména těch nejvíce marginalizovaných.

kulturní tradice. Pointa není v tom pouze zachovávat etnické kultury, ale spíše podporovat jejich začlenění do společnosti, která by tak byla posílena vnitřní diversifikací (the World Bank, 2009).

Co se týká vládních intervencí, můžeme formulovat několik doporučení, která by vládní intervence zefektivnila a nasměrovala více ke konceptům etnorozvoje. Vláda by měla zefektivnit cílování skupin, kterým jsou programy určeny. Toto cílování nechudých obyvatel musí počítat s různou mírou chudoby u jednotlivých skupin etnických menšin, dále s jejich izolovaností a geografickou vzdáleností. Efektivnější cílování by se mělo zaměřovat na jednotlivé domácnosti spíše než na celé komunity menšin (Epprecht, 2011). Některé vládní programy pro snižování chudoby začaly používat etnickou příslušnost jako kritérium určení příjemce pomoci a navíc se současné rozvojové politiky ve velké míře zaměřují na pomoc v oblastech, kde žijí etnické menšiny, nikoli však přímo na jednotlivé domácnosti etnických menšin (van de Walle and Gunewardena 2001; Baulch et al. 2007). Chudé domácnosti etnických menšin mohou obývat i oblasti, kde početně převažuje etnická majorita, která se má lépe a v těchto oblastech proto nejsou programy realizovány a tedy rodiny etnických menšin zde žijících jsou z nich vyloučeny. Efektivní cílující přístup musí počítat se specifickým přírodním, fyzickým a lidským vybavením skupin etnických menšin, stejně tak jako s potenciální ekonomickou návratností specifických strategií konkrétních subkultur. Cílení specifických znevýhodněných skupin v populaci se může ukázat jako více efektivní strategie ke zlepšení životních podmínek a snižující nerovnosti. Nicméně, takové strategie vyžadují důkladně propracované přístupy, které zvažují socioekonomickou situaci a citlivé rozvojové plánování. Současné úsilí ve Vietnamu jakožto součást veřejných reforem a CPRGS signalizuje posun v plánovacím procesu k citlivému přístupu, překážkou pro zlepšení situace je ale nedostatek podnětů na lokálních úrovních společně s nedostatkem nutných kapacit implementujících tyto principy na místních úrovních. Programy by se měly zaměřit kromě zmenšování geografických vzdáleností i na snižování vzdáleností sociokulturních. Investice snižující sociokulturní vzdálenosti prostřednictvím poskytování služeb a informací specificky potřebným etnickým menšinám se ukázaly být zásadní pro další snižování chudoby a pro zmírňování vzrůstajících socioekonomických nerovností. Tyto strategie mohou zahrnovat volitelné bilingvní vzdělání, poskytování služeb ve vícero jazycích a kampaně zvyšující vzájemné mezikulturní porozumění a toleranci. Potenciál ve zlepšování fyzické přístupnosti pro

snižování chudoby může být plně efektivní a úspěšný pouze tehdy, bude-li zlepšeno vzájemné společenské a kulturní přijetí znevýhodněných skupin, aniž by byla zároveň jejich bohatá kulturní odlišnost potírána. (Epprecht, 2011). Je tedy zřejmé, že snížení chudoby etnických menšin nemůže být chápáno jako výhradně ekonomické vyrovnání se a srovnání příjmů domácností s majoritou (the World Bank, 2009), ale spíše jako projekt s širšími sociálními a kulturními dimenzemi vyžadující holistický přístup a porozumění mnoha překážkám, kterým etnické minority čelí.

Vláda označila problematiku etnických menšin za svoji prioritu pro rozvoj země, což je pozitivní, je však třeba zapracovat na kulturně citlivém přístupu. Můžeme tak vytyčit několik základních principů porozumění, které mohou napomoci budování kulturně inkluzivní společnosti (přijímající odlišnost) ve Vietnamu. Je třeba zlepšit informovanost o etnických menšinách, resp. je třeba více a kvalitnějších informací o všech etnických menšinách, počínaje jejich původem, klasifikací až po jejich lokalizaci v zemi a ekonomické postavení. Etnické menšiny jsou nesmírně rozmanité ve svých způsobech asimilace a míře ekonomického úspěchu. Některé, zejména větší skupiny (Tay, Muong, Thai), mají relativně dobrou životní úroveň a jejich úspěch tak může zastínit vážné ekonomické obtíže jiných malých skupin. Proto je třeba sesbírat data precizněji a podrobněji a pak díky tomu adekvátně zacílit programy na nejpotřebnější. (the World Bank, 2009).

Menšiny potřebují speciální politiku, jako jsou programy afirmativní akce, k přetvoření minulých a současných obtíží a předsudků, díky kterým mohou být prolomeny stereotypy, předsudky a jejich nerovný postoj ve společnosti. Například v oblasti vzdělávání by masivní rozvoj bilingvního vyučování mohl zvýšit počty učitelů z řad etnických menšin, zajistit jejich kvalitu a efektivní využití. Afirmativní akce existuje i pro zaměstnávání státních úředníků, nicméně je patrné, že více zástupců bude z těch menšin, které jsou na tom lépe (Tay). Různé minority tak mají nevyrovnanou míru reprezentace ve státní správě. Afirmativní akce a preferenční politiky by také měly expandovat do nových oblastí, jako jsou úvěrové systémy a právní pomoc (zahrnující i právní vzdělávání).⁶⁹ (the World Bank, 2009).

Porozumění a přijetí kulturních odlišností je nutným předpokladem pro zlepšení situace etnických menšin. Komunity etnických menšin mají významné kulturní normy,

⁶⁹ Důležité pro to, aby etnické menšiny zvýšily své povědomí o svých právech a o tom, jak je lépe chránit. Jednou z cest může být ustanovení ombudsmana, veřejného ochránce lidských práv.

kteře jsou vřak řasto proti mainstreamovému proudu v nové trřně orientované ekonomice Vietnamu.⁷⁰ Tyto kulturní normy se liří vesnice od vesnice, skupina od skupiny a vytvoření jedné rozvojové strategie, která by vyhovovala všem, je tak velmi obtížné. Jednou z nejvýraznějších kulturně neadekvátních politik je politika usazování etnických menřin a jejich „přeučování“ na mainstreamové zemědělské techniky. (the World Bank, 2009).

Praktickým nástrojem pro rozvoj etnických menřin může být kromě výře zmiňovaných ekovesnic i ekoturismus, resp. tzv. komunitně orientovaný turismus („*Community Based Tourism*“), jehož příkladem je NNO Sapa O'Chau zmiňovaná v tabulce 6. V rozřření těchto konceptů popisuje Ishi (2012) tzv. etnický turismus („*ethnic tourism*“), který podporuje rozmanitost etnických menřin a zároveň vytváří globální identitu a jejich status.⁷¹ Velký význam v těchto nástrojích hraje participace místních, zejména v rozhodovacím procesu, protože pouze tehdy mohou být přínosné směrem k jejich zplnomocňování.

Problematika etnických menřin ve Vietnamu je tedy velmi rozsáhlá a kapacity této práce na celostní pojetí jsou rozsahově limitované. Nicméně cílem bylo popsat problémy, se kterými se etnické menřiny potýkají s důrazem na vzdělávání, zdravotní péči a sociální zabezpečení (jakožto významné faktory ovlivňující blahobyt společnosti), co jsou příčiny jejich současné situace a zvážit možná východiska. Ústředním bodem, který vyplynul z celé práce je důraz na etnorozvoj, tedy takový rozvoj, který by byl citlivý k odlišnostem etnických menřin. Je nezbytné, aby majorita přijala menřiny a naopak, aby menřiny přijaly hrdost a zodpovědnost za posilování vlastních kultur a tradic.

Ve Vietnamu je tedy třeba takový přístup k rozvoji, který se nesoustřeďí pouze na zvyšování příjmů, ale také na rozvoj lidského kapitálu, jako například vyšší kvalita a přístup ke vzdělání, zdravotní péči, vytváření vhodných pracovních míst zejména pro

⁷⁰ Jako příklad můžeme uvést tradice dědictví zemřelého, které připadá tradičně po ženské linii, avřak politika pozemkových vlastnictví a práv otevřeně neuznává ženy jako přímé vlastníky půdy. Výsledkem takové situace mohou být konflikty a nespokojenost. Dalřím příkladem takového mezikulturního konfliktu jsou vládní programy, které podporují výhradně chudé domácnosti, tzv.karty chudých („*poor cards*“, osvobození vlastníků od poplatků za zdravotní péči, školních poplatků apod.), které jsou v rozporu s normou kolektivního rozhodování a vzájemná pomoc (the World Bank, 2009).

⁷¹ Socioekonomické dopady etnického turismu mohou být dvojí. První pohled poukazuje na jeho mnohočetné přínosy – obnova kulturní identity, socioekonomické (někdy i politické) přínosy pro etnické menřiny. Naopak druhý pohled zmiňuje limity etnického turismu – tento turismus poskytuje pouze omezené množství ekonomické návratnosti pro místní etnické menřiny, nicméně tito lidé řasto etnický turismus tolerují právě pro jeho posilující roli vůči jejich kultuře a tradicím (Ishi, 2012).

mladé, posílení celkové pracovní síly, posilování dobrého vládnutí („*good governance*“) a vytváření silných a efektivních institucí občanského sektoru. Zajištění určité rovnováhy mezi ekonomickým růstem země a sociálním, lidským a udržitelným rozvojem je nezbytné pro to, aby všichni obyvatelé mohli benefitovat z rozvoje země a zajistit tak transformaci Vietnamu v moderní industrializovanou zemi.

LITERATURA

1. ABDELHAK, Senadjki a Jamalludin SULAIMAN. Social Protection and Poverty Reduction in Four Selected Southeast Asian Countries: An Analysis of the Healthcare Sector towards Pro-Poor Growth. *Asian Social Science*. 2012-02-28, roč. 8, č. 3, s. -. ISSN 1911-2025. DOI: 10.5539/ass.v8n3p270. Dostupné z: <http://www.ccsenet.org/journal/index.php/ass/article/view/15400>
2. ASIAN INDIGENOUS & TRIBAL PEOPLES NETWORK. *The governmental committee is not enough: the case of the committee for ethnic minorities of Vietnam*. New Delhi: Asian Indigenous, 2008, 22 p. ISBN 978-819-0231-862.
3. BAULCH, Bob, Truong Thi KIM CHUYEN, Dominique HAUGHTON a Jonathan HAUGHTON. Ethnic Minority Development in Vietnam. *Journal of Development Studies*. 2007, roč. 43, č. 7. ISSN 1151-1176.
4. BLASER, Mario, Harvey A FEIT a Glenn MCRAE. *In the way of development: indigenous peoples, life projects, and globalization*. New York: Distributed exclusively in the USA by Palgrave Macmillan, 2004, ix, 362 p. ISBN 18-427-7193-0.
5. BLENCH, Robert. Globalisation and Policies Towards Cultural Diversity. *Natural resource perspectives / ODI*. 2001, č. 70. ISSN 1356-9228.
6. BUØI KHAÙNH, Theá. *Multilingual education in the community of minority peoples of Vietnam*. Ho Chi Minh City, 2003. Dostupné z: http://www.sil.org/asia/ldc/parallel_papers/bui_khanh-thea.pdf. National University, Ho Chi Minh City, Vietnam.
7. CLARKE, Gerard. From Ethnocide to Ethnodevelopment? Ethnic Minorities and Indigenous Peoples in Southeast Asia. *Third World Quarterly*. 2001, roč. 22, č. 3, s. 413-436. ISSN 0143-6597.
8. COLLIER, Paul. *Miliarda nejchudších: proč se některým zemím nedaří a co s tím*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2009, 217 s. Moderní dějiny (Vyšehrad). ISBN 978-80-7429-010-7.
9. DAVIES, Rick a Lasse KRANTZ. *A Study Of Perceptions And Responses To Poverty Within The Vietnam-Sweden Mountain Rural Development Programme*. Cambridge a Göteborg, 1999. Dostupné z: www.mande.co.uk/docs/mrdppoverity.doc
10. DANG, Hai-Anh. A Widening Poverty Gap for Ethnic Minorities. HALL, Gillette a Harry PATRINOS. *Indigenous Peoples, Poverty and Development*. Draft Manuscript. 2010, s. 274-309. Dostupné z: http://siteresources.worldbank.org/EXTINDPEOPLE/Resources/407801-1271860301656/Chapter_8_Vietnam.pdf
11. EPPRECHT, Michael, Daniel MÜLLER a Nicholas MINOT. How remote are Vietnam's ethnic minorities? An analysis of spatial patterns of poverty and inequality. *The Annals of Regional Science*. 2011, roč. 46, č. 2, s. 349-368. ISSN 0570-1864. DOI: 10.1007/s00168-009-0330-7. Dostupné z: <http://www.springerlink.com/index/10.1007/s00168-009-0330-7>
12. ERIKSEN, Thomas Hylland. *Globalization: the key concepts*. New York, NY: Berg, 2007, p. cm. ISBN 18-452-0524-3.
13. EVANS, Martin, Ian GOUGH, Susan HARKNESS, Andrew MCKAY, Huyen THANH DAO a Ngoc DO LE THU. *How Progressive is Social Security in Viet Nam?*. UNDP, 2007. Dostupné z: <http://www.undp.org.vn/detail/publications/publication-details/?contentId=2369&languageId=1>
14. FRIEDERICHSEN, Rupert a Gordon WILSON. Variations of Late Socialist Development: Integration and Marginalization in the Northern Uplands of Vietnam and Laos. *European Journal of Development Research*. 2010-05-20, roč. 22, č. 4, s. 564-581. ISSN 0957-8811. DOI: 10.1057/ejdr.2010.23. Dostupné z: <http://www.palgrave-journals.com/doi/10.1057/ejdr.2010.23>
15. GENERAL STATISTICS OFFICE (MINISTRY OF PLANNING AND INVESTMENT), UNFPA (United Nations Population Fund). *Population projections for Vietnam 2009-2049*. Hanoi, 2011. Dostupné z: http://vietnam.unfpa.org/webdav/site/vietnam/shared/Census%20publications/4_Population-Projections.pdf
16. GENERAL STATISTICS OFFICE (MINISTRY OF PLANNING AND INVESTMENT). *Fertility and Mortality*

- in Vietnam: Patterns, Trends and Differentialist: the 2009 Vietnam Population and Housing Census.* Hanoi, 2011.
17. GRAIN A KALPAVRIKSH. *Traditional knowledge of biodiversity in Asia-Pacific: Problems of piracy and protection.* New Delhi, 2002. Dostupné z: <http://www.grain.org/article/entries/81-traditional-knowledge-of-biodiversity-in-asia-pacific-problems-of-piracy-and-protection>
 18. GUAN, Lee Hock (ed.). *Civil society in Southeast Asia.* Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2004, xi, 276 p. ISBN 98-123-0258-1.
 19. GUTTMAN, Jeff, Masahiko TAKEDA a Mark PLANT. THE WORLD BANK. *The Socialist Republic of Vietnam Joint IDA-IMF staff Advisory Note on the Poverty Reduction Strategy.* 2006. Dostupné z: http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2006/11/13/000011823_20061113162132/Rendered/PDF/37771.pdf
 20. HALDA, Tomáš. Dvojí hrozba pro Hmongy. *Lidé a země: Zeměpisný a cestopisný měsíčník.* 2012, roč. 61, č. 8, s. 20-29.
 21. HETTNE, Bjorn. Ethnicity and development-an elusive relationship. *Contemporary South Asia.* 1993, roč. 2, č. 2, s. 123-150. Dostupné z: <http://web.ebscohost.com/ehost/detail?sid=845756d0-7fcd-45bc-bcb1-dd07701299e4%40sessionmgr112&vid=1&hid=125&bdata=Jmxhbm9Y3Mmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#db=a9h&AN=9707171920>
 22. HLAVATÁ, Lucie, Ján IČO, Petra KARLOVÁ a Mária STRAŠÁKOVÁ. *Dějiny Vietnamu.* Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, 357 s. Dějiny států. ISBN 978-807-1069-652.
 23. IČO, Ján. *Náboženství ve Vietnamu.* 1. vyd. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2010, 38 s. ISBN 978-80-85394-74-0.
 24. *Indigenous peoples/ethnic minorities and poverty reduction.* Manila, Philippines: Environment and Social Safeguard Division, Regional and Sustainable Development Dept., Asian Development Bank, c2002, 7 v. ISBN 97156144187.
 25. INTERNATIONAL COUNCIL FOR SCIENCE. Science and Traditional Knowledge: Report from the ICSU Study Group on Science and Traditional Knowledge. Paris, 2002. Dostupné z: <http://www.icsu.org/publications/reports-and-reviews/science-traditional-knowledge/Science-traditional-knowledge.pdf>
 26. INTERNATIONAL LABOUR OFFICE, Labour Market Project. *Vietnam employment trends 2010.* Hanoi: ILO, 2010. ISBN 978-922-1246-206. Dostupné z: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/---ilo-hanoi/documents/publication/wcms_151318.pdf
 27. INTERNATIONAL LABOUR OFFICE. *Research Report on Rural Labour and Employment in Vietnam.* Ha Noi: ILO, 2011. ISBN 978-92-2-125716-5. Dostupné z: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/---ilo-hanoi/documents/publication/wcms_171760.pdf
 28. ISHII, Kayoko. The impact of ethnic tourism on hill tribes in Thailand. *Annals of Tourism Research.* 2012, roč. 39, č. 1, s. 290-310. ISSN 01607383. DOI: 10.1016/j.annals.2011.05.004. Dostupné z: <http://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0160738311000831>
 29. KAMPE, Ken. What does foreign aid for education contribute to the maintenance of indigenous knowledge in Laos, Thailand, and Vietnam?. *Asia Pacific viewpoint.* 1997, roč. 38, č. 2, s. 155-160. ISSN 1360-7456.
 30. LANGIL, Steve a Sam LANDON. THE COMMUNITY-BASED NATURAL RESOURCE MANAGEMENT PROGRAM INITIATIVE. *Indigenous Knowledge: Readings and Resources for Community-Based Natural Resource Management Researchers.* Ottawa: IDRC, 1998.
 31. LEWIS, M. Paul (ed.), 2009. *Ethnologue: Languages of the World*, Sixteenth edition. Dallas, Tex.: SIL International. Online version: <http://www.ethnologue.com/>.
 32. LIU, Amy Y.C. Markets, Inequality and Poverty in Vietnam. *Asian economic journal: journal of the East Asian Economic Association.* 2001, roč. 15, č. 2, s. 217-235. ISSN 1351-3958. Dostupné z: <http://web.ebscohost.com/ehost/detail?sid=ab3040e1-da56-40c1-87f8-0e1cf388c37c%40sessionmgr112&vid=3&hid=110&bdata=Jmxhbm9Y3Mmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#db=bth&AN=5486978>

33. MAŘÍKOVÁ, Hana, Miloslav PETROUSEK a Alena VODÁKOVÁ. *Velký sociologický slovník: I. svazek. A-O*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1996, 747 s. ISBN 80-718-4164-1.
34. MIKKELSEN, Cæcilie. *The Indigenous World 2012*. Copenhagen: Intl Work Group for Indegenous Aff, 2012. ISBN 978-879-2786-159. Dostupné z: http://www.iwgia.org/iwgia_files_publications_files/0573_THE_INDIGENOUS_ORLD-2012_eb.pdf
35. MINISTRY OF HEALTH VIETNAM. Five Year Health Sector Development Plan 2011-2015. Hanoi, 2010. Dostupné z: http://www.wpro.who.int/health_services/viet_nam_nationalhealthplan.pdf
36. NAKASHIMA, Douglas a Marie ROUÉ. Indigenous Knowledge, Peoples and Sustainable Practice. MUNN, Tedd R. *Encyclopedia of global environmental change*. New York: Wiley, c2002, 314–324. ISBN 0-471-97796-9.
37. NAKASHIMA, Douglas, Kirsty GALLOWAY MCLEAN, Hans THULSTRUP, Ameyali RAMOS CASTILLO a Jennifer RUBIS. *Weathering Uncertainty: Traditional Knowledge for Climate Change Assessment and Adaptation*. David McDonald. Paris: UNESCO, and Darwin, UNU, 2012, 122 s. ISBN 978-92-3-001068-3.
38. National Strategy on Reproductive Healthcare: for the period 2001-2010. In: Hanoi, 2000. Dostupné z: <http://www.youth-policy.com/Policies/Vietnam%20National%20Strategy%20on%20Reproductive%20Health.pdf>
39. NORLUND, Irene. *Filling the Gap: The Emerging Civil Society in Viet Nam*. Ha Noi, 2007, 35 s. Non Government Organisations and Development. Course Readers. Prepared by Dang Thi Thanh Thao. Ha Noi, 2012.
40. NOVÁČEK, Pavel. *Udržitelný rozvoj*. Vyd.1. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. 430 s. ISBN 978-80-244-2514-6.
41. OGUAMANAM, Chidi. Local Knowledge as Trapped Knowledge: Intellectual Property, Culture, Power and Politics. *The Journal of World Intellectual Property*. 2008, roč. 11, č. 1, s. 29-57. ISSN 1422-2213. DOI: 10.1111/j.1747-1796.2008.00333.x. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1747-1796.2008.00333.x>
42. PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2006, 263 s. První pomoc pro pedagogy, 4. ISBN 80-725-4866-2.
43. SEPÚLVEDA CARMONA, Magdalena. UN GENERAL ASSEMBLY. HUMAN RIGHTS COUNCIL. *Report of the independent expert on the question of human rights and extreme poverty*. 2011. Dostupné z: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G11/131/12/PDF/G1113112.pdf?OpenElement>
44. Socialist Republic of Vietnam. The Comprehensive Poverty Reduction and Growth Strategy. In: Hanoi, 2003. Dostupné z: http://siteresources.worldbank.org/INTVIETNAM/Overview/20270134/cprgs_finalreport_Nov03.pdf
45. Socialist Republic of Vietnam. Vietnam's Socio-economic Development Strategy for the Period of 2011-2020. Ha Noi, 2010. Dostupné z: <http://vie.org.vn/userfiles/file/VSED67/1-Chien%20luoc%20KTXH.pdf>
46. Socialist Republic of Vietnam. The Five Year Socioeconomic Development Plan 2006 - 2010. Ha Noi, 2006.
47. Socialist Republic of Vietnam. Constitution of the Socialist Republic of Vietnam. In: 1992 (2001). Dostupné z: [http://www.vietnamlaws.com/freelaws/Constitution92\(aa01\).pdf](http://www.vietnamlaws.com/freelaws/Constitution92(aa01).pdf)
48. SRINIVASAN, Ancha. *Local Knowledge for Facilitating Adaptation to Climate Change in Asia and the Pacific: Policy Implications: Policy Implications*. Kanagava: Institute for Global Environmental Strategies (IGES), 2004.
49. STAVENHAGEN, Rodolfo. Ethnodevelopment: A Neglected Dimension in Development. APHORPE, Raymond J a András KRÁHL. *Development studies: critique and renewal*. Leiden: E.J. Brill, 1986, s. 71-94. ISBN 9004077146.
50. SUNDERLIN, William D. a Huynh Thu BA. *Poverty alleviation and forests in Vietnam*. Jakarta: Center for international forestry research (CIFOR), 2005. ISBN 97-933-6157-3.
51. TRUNG, Tran Chi, Quynh LE XUAN a Vu VAN HIEU. The Role of Indigenous Knowledge in Sustainable Development: A Case Study of The Vietnam Mountain Regions. *Indigenous Knowledge Systems and Tribes and Tribals: Sustainable Development: Relevance for Africa*. Emmanuel K. Boon a Luc Hens.

- 2007, Speciální, č. 1, s. 215-224. Dostupné z: <http://www.krepublishers.com/06-Special%20Volume-Journal/S-T%20&%20T-00-Special%20Volumes/T%20&%20T-SV-01-Africa-Web/T%20&%20T-SV-01-20-215-07-Trung-T-C/T%20&%20T-SI-20-215-07-Trung-T-C-Tt.pdf>
52. UNDP. *Poverty Tasks Force. Promoting Ethnic Minority Development: Strategies for Achieving the Viet Nam Development Goals*. Ha Noi: UNDP, 2002. Dostupné z: <http://siteresources.worldbank.org/INTVIETNAM/Resources/Localizing-MGDs-for-Poverty9.pdf>
 53. UNDP, Ministry of Planning and Investment, EU. *Viet Nam: Some Good Development Practices: Report at the United Nations Conference on Sustainable Development (Rio+20)*. Hanoi, 2012. Dostupné z: http://www.undp.org.vn/digitalAssets/30/30345_Rio_Report_SDinVNM_EN.pdf
 54. U.S. COMMISSION ON INTERNATIONAL RELIGIOUS FREEDOM. *Annual Report 2012*. Washington D.C.: United States Commission on International Religious Freedom, 2012. Dostupné z: [http://www.uscirf.gov/images/Annual%20Report%20of%20USCIRF%202012\(2\).pdf](http://www.uscirf.gov/images/Annual%20Report%20of%20USCIRF%202012(2).pdf)
 55. VAN DE WALLE, Dominique a Dileni GUNewardena. Sources of ethnic inequality in Viet Nam. *Journal of Development Economics*. 2001, Vol. 65, 177–207.
 56. VIETNAM COMMITTEE ON HUMAN RIGHTS. *Violations of the Rights of Ethnic and Religious Minorities in the Socialist Republic of Vietnam: Alternative Report on the Implementation of the UN International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (ICERD)*. Ženeva, 2012.
 57. VIETNAMESE ACADEMY OF SOCIAL SCIENCES. *Vietnam Poverty Update Report 2006: Poverty and Poverty Reduction in Vietnam 1993-2004*. Hanoi, 2006. Dostupné z: http://siteresources.worldbank.org/INTVIETNAM/Resources/vietnam_poverty_update_report_2006_final.pdf
 58. WEIGHTMAN, Barbara A. *Dragons and tigers: a geography of South, East and Southeast Asia*. 2nd ed. Hoboken, NJ: John Wiley, c2006, xvi, 464 p. ISBN 978-047-1630-845.
 59. the WORLD BANK RESIDENT MISSION IN VIET NAM. *A Synthesis of Participatory Poverty Assessments from Four Sites in Viet Nam: Lao Cai, Ha Tinh, Tra Vinh & Ho Chi Minh City*. Ha Noi, 1999. Dostupné z: <http://siteresources.worldbank.org/INTPOVERTY/Resources/335642-1124115102975/1555199-1124138866347/vietnam.pdf>
 60. the WORLD BANK, The International Bank for Reconstruction and Development. *Country Social Analysis: Ethnicity and Development in Vietnam: Summary report*. 2009. Dostupné z: <http://siteresources.worldbank.org/INTEAPREGTOPSOCDEV/Resources/499760ESW0Whit1C10VietnamSummary1LR.pdf>

Internetové zdroje

61. ASEAN Statistics. ASEAN SECRETARIAT. *ASEAN: Association of Southeast Asian Nations* [online]. 2012 [cit. 2012-12-04]. Dostupné z: <http://www.asean.org/resources/2012-02-10-08-47-55/asean-statistics>
62. CLIMATE CHANGE MONITORING AND INFORMATION NETWORK. *Asia Indigenous Peoples CCMIN* [online]. © 2009 [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: http://ccmin.aippnet.org/index.php?option=com_content&view=article&id=6&Itemid=9
63. CORENARM - Consultative and Research Center on Natural Resource Management [online]. 2012 [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: <http://www.corenarm.org.vn>
64. *Delegation of the European Union to Vietnam* [online]. 2012 [cit. 2012-12-12]. Dostupné z: <http://eeas.europa.eu/delegations/vietnam>
65. ERNI, Christian a Christina NILSSON. Vietnam: Country Profile. In: *International Work Group for Indigenous Affairs (IWGIA)* [online]. 2012 [cit. 2012-12-16]. Dostupné z: <http://www.iwgia.org/images/stories/sections/regions/asia/documents/short-country-profiles/vietnam.pdf>
66. Ethnic Map Vietnam. *Indigenous Knowledge and Peoples Network (IKAP): Mainland Montane Southeast Asia* [online]. © 2007 [cit. 2012-10-16]. Dostupné z: <http://www.ikap-mmsea.org/images/ethnicmapvietnam.jpg>
67. INSTITUTE FOR GLOBAL ENVIRONMENTAL STRATEGIES (IGES). *Vietnam: Summary of research activities in FY 2003* [online]. 2004 [cit. 2012-11-16]. Dostupné z:

- http://enviroscope.iges.or.jp/contents/APEIS/RISPO/p_report_2nd/12_3_3_3_promoting_localindigenous_knowledge-based.pdf
68. Literacy rate, adult total (% of people ages 15 and above). *The World Bank* [online]. © 2012 [cit. 2012-12-05]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/SE.ADT.LITR.ZS>
 69. OPHI (Oxford Poverty & Human Development Initiative) [online]. © 2007-2012 [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://www.ophi.org.uk/>
 70. Organizational Structure. *Trang Tin Dien Tu: Uy Ban Dac Toc* [online]. 2012 [cit. 2012-12-16]. Dostupné z: <http://www.cema.gov.vn/modules.php?name=Content&mcid=1083>
 71. QUAN, Ha Viet. Programme 135 - Sharing lessons on poverty reduction and development schemes for ethnic minorities in Vietnam. In: *United Nations* [online]. © United Nations 2012 [cit. 2012-12-16]. Dostupné z: <http://www.un.org/esa/socdev/egms/docs/2009/Ghana/Quan.pdf>
 72. REPORTERS WITHOUT BORDERS FOR FREEDOM OF INFORMATIONS. [online]. 2012 [cit. 2012-11-24]. Dostupné z: <http://en.rsf.org/vietnam-vietnam-12-03-2012,42048.html>
 73. *Sapa O'Chau* [online]. 2012 [cit. 2012-12-11]. Dostupné z: <http://www.sapaochau.org>
 74. Summary of Regulatory System for NGOs in Vietnam. CHARITY COMMISSION FOR ENGLAND AND WALES. *NGO Regulating Networks* [online]. ©2006 [cit. 2012-12-08]. Dostupné z: http://www.ngoregnet.org/country_information_by_region/Asia_and_Oceania/Vietnam.asp
 75. TRUNG TÂM TƯ LIỆU THỐNG KÊ - TỔNG CỤC THỐNG KÊ VIỆT NAM. *General Statistics Office* [online]. Ha Noi, 13.8.2010 [cit. 2012-10-17]. Dostupné z: <http://www.gso.gov.vn/default.aspx?tabid=622&ItemID=12133>
 76. *UN Vietnam* [online]. © 2006-2012 [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: <http://www.un.org.vn/>
 77. UNESCO (MANAGEMENT OF SOCIAL TRANSFORMATIONS PROGRAMME) a CIRAN (CENTRE FOR INTERNATIONAL RESEARCH AND ADVISORY NETWORKS). *Best Practices on Indigenous Knowledge* [online]. 1994-2003 [cit. 2012-10-2]. Dostupné z: <http://www.unesco.org/most/bpikpub.htm>
 78. UNITED NATIONS. *United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD)* [online]. ©2012 [cit. 2012-10-17]. Dostupné z: <http://unctad.org/en/Pages/Copyright-notice.aspx>
 79. Vietnam Army Kills 14 More Hmong Protesters, Hundreds More Missing. In: *Online PR News* [online]. 2011 [cit. 2012-11-09]. Dostupné z: <http://www.onlineprnews.com/news/136891-1304943947-vietnam-army-kills-14-more-hmong-protesters-hundreds-more-missing.html>
 80. Vietnam Forces Kill 72 Hmong, Hundreds Arrested and Flee. In: *Online PR News* [online]. 2011 [cit. 2012-11-09]. Dostupné z: <http://www.onlineprnews.com/news/139559-1305659370-vietnam-forces-kill-72-hmong-hundreds-arrested-and-flee.html>
 81. Vietnam Image of the Community of 54 Ethnic Groups. CAO CỰ TÚ, Giám đốc Trung tâm Thông tin - Ủy ban Dân tộc (CEMA). ỦY BAN DÂN TỘC [online]. 2010 [cit. 2012-12-03]. Dostupné z: http://ubdt.gov.vn/wps/portal/cema/ethnic!/ut/p/c5/04_SB8K8xLLM9MSSzPy8xBz9CP0os3hnd0cPE3MfAwN3iyAXA89AozCXIFdXQwM3Y_1wkA4kFf5-oYYGnsH-r7ubs7GBgYGEHkDHMDRAE0_ug2G-n4e-bmp-gXZ2UEWjoqKADUqXIk!/dl3/d3/L2dJQSEvUUt3QS9ZQnZ3LzZfQ0dBSDQ3TDAwR0VVMjBjNjA0OFMzUjMwMDA!/?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/wps/wcm/connect/ubdt/cemaen/sa_ethnic/2237488044839a1ba633b748cbbb92a8
 82. Vietnam: Investigate Crackdown on Hmong Unrest. In: *Human Rights Watch* [online]. 2011 [cit. 2012-11-09]. Dostupné z: <http://www.hrw.org/en/news/2011/05/17/vietnam-investigate-crackdown-hmong-unrest>
 83. Vietnam Overview. *The World Bank* [online]. © 2012 [cit. 2012-12-16]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/country/vietnam/overview>
 84. *VUFO-NGO Resource Centre Vietnam* [online]. © 1999-2012 [cit. 2012-12-08]. Dostupné z: <http://www.ngocentre.org.vn/content/coming-vufo-and-paccomm>

REJSTŘÍK

A

adaptační mechanismus, 50
afirmativní akce, 68
An Giang, 32
Anamské hory, 31
Asijská rozvojová banka, 64, 65
asimilace, 30, 38, 44, 54, 61, 66, 68
Au Co, 28
austroasijská jazyková větev, 27
austronéska jazyková větev, 27
autonomní stát, 29, 30

B

Ba Na, 32, 44
Ba Vi, 53
Bac Giang, 31
Bac Lieu, 32
Bac Thai, 31
Ba-Na, 45
bilaterální spolupráce, 63
Binh Dinh, 32
Binh Phuoc, 32
Binh Thuan, 32
boat people, 30
Brau, 26

C

Ca Mau, 32
Can Tho, 31, 32
Cao Bang, 31
centrální pobřeží, 23, 31
Centrální vrchovina, 21, 23, 30, 32, 35, 37, 45, 47, 54
Centrum pro udržitelný rozvoj v horských oblastech, 7, 63
Coho, 32
Comprehensive Poverty Reduction and Growth Strategy, 54

Č

Čamové, 32
Čína, 30, 31
Číňan, 29, 31, 32, 34

D

Da Nang, 30, 31
Dak Lak, 32
Dak Nong, 32
Dao, 31, 44, 45, 53
decentralizace, 40

dětská

podvýživa, 46
úmrtnost, 46
Dien Bien, 31, 40
Dien Bien Phu, 30
diskriminace, 33, 36, 37, 38
Doi Moi, 22, 42, 55
domorodá znalost, 11, 12, 16, 17, 49, 50
domorodí obyvatelé, 16
Dong Nai, 32
Duong Van Minh, 30

E

Ede, 32
ekoturismus, 69
ekovesnice, 52, 53
ethnocide, 18, 54
etnicita, 14, 26, 33, 36, 38, 66
etnická
identita, 14, 32, 37, 57
menšina, 11, 14, 25, 26, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 39, 42, 47, 49, 51, 54, 55, 56, 59, 60, 63
minorita, 16
skupina, 25, 26, 28
etnikum, 14
etnorozvoj, 17, 19, 54, 65, 66, 67, 69
Evropská unie, 64, 65

F

Filipíny, 30
finanční příspěvek, 42, 60
Francie, 55
Francouz, 29, 30, 38
Francouzská indočínská válka, 30
francouzská kolonizace, 32
French Development Agency (FDA), 64

G

Gia Lai, 32
Gia-Rai, 32, 45
globalizace, 51, 66
gramotnost, 42, 43

H

Ha Giang, 31
Ha Tay, 31
Ha Tinh, 31
Hai Phong, 31
Han Hi, 28
Hanoj, 21, 27, 29, 30, 31
Hau Giang, 32
Hmong, 31, 37, 40, 44, 45, 52, 63

hmongsko-daoská jazyková větev, 27
Ho Či Min, 38
Ho Či Minovo město, 21, 30, 31
Hoa, 15, 25, 28, 32, 34, 35, 42, 45
Hoa Binh, 31
Hong Kong, 30
Hue, 30

Ch

chudoba, 11, 15, 20, 22, 34, 35, 38, 40, 42, 45, 46, 47,
48, 52, 56, 57, 58, 59, 67, 68

I

izolovanost, 36, 44, 67

J

Japan International Cooperation Agency (JICA), 64
JICA, 64
Jihočínské moře, 31
Jihovýchodní Asie, 32, 54
Jižní Vietnam, 30

K

Kambodža, 31
kapitál, 35, 36, 40
 finanční, 36, 41
 fyzický, 35, 36
 lidský, 11, 35, 36, 44, 69
 sociální, 36, 42, 50
karta zdravotního pojištění, 48
Khanh Hoa, 32
Khmer, 35, 45
Khmerové, 25, 32
Kien Giang, 32
Kinh, 15, 25, 34, 42, 44, 45
klasifikace etnických menšin, 25, 26
kolektivizace, 30, 39
kolektivní vlastnictví, 39
koloniální politika, 29
kolonizátor, 29
komunismus, 30
komunistická strana, 37
komunistická vláda, 30
komunitně orientovaný ekoturismus, 69
komunitní vlastnictví, 52
Kon Tum, 32, 60, 64
konfucianismus, 43
Konzultační a výzkumné centrum o řízení přírodních
 zdrojů, 63
krize hodnot, 45, 51
křesťanství, 29, 37
kultura, 18, 25, 28, 32, 38, 44, 46, 51, 54, 68
kulturní
 identita, 19
 inkluze, 66, 68
 pluralismus, 18, 66

L

Lac Long Quan, 28
Lahu, 28
Lai Chau, 31
Lam Dong, 32
Lang Son, 31
Lao Cai, 31, 40
Laos, 31
Lolo, 28

M

Malajsie, 30
Mekong, 23, 32, 47
menšina, 14
Miao, 27
migrace, 21, 28, 57
migrant, 42
Ministerstvo vnitra, 61
minorita, 14
Mnong, 32
Mongol, 29
mon-khmérská jazyková skupina, 31
multidimenzionální index chudoby, 11
multilaterální spolupráce, 63
Muong, 25, 45

N

náboženství, 38
Národní cílený program na snížení chudoby pro roky
 2006-2010, 54
Národní program klasifikace etnicity, 25
Národní shromáždění, 33
Národní strategie na zavedení čisté vody a odpadu do
 venkovských oblastí, 55
nemocenská dávka, 48
nevládní organizace, 36, 61, 62, 63
nezaměstnanost, 21
nezávislost, 27, 30, 32, 55
Nghe An, 31
Ngo Dinh Diem, 30
Nha Trang, 30
Ninh Thuan, 32
nová ekonomická zóna, 30, 32, 61
Nung, 25, 28, 30, 44, 45

O

občanská společnost, 38, 63
Odu, 26

P

participace, 34, 36, 52, 56
penze, 48
Phu Tho, 31
Phu Yen, 32
Plán socioekonomického rozvoje Vietnamu, 65
pohřebné, 48

Politiky na zlepšení živobytí, 59
 populace, 40
 povinná školní docházka, 43
 pozemková reforma, 38
 Program
 135, 57, 58, 59
 826, 60
 dotací cen a dopravy, 60
 na přesídlení a usazování, 59
 na trvalou kultivaci a stále usídlení, 59
 na zemědělství, venkov a farmáře, 55
 na zlepšení zrovnoprávnění žen a mužů, vody,
 sanitačních a hygienických podmínek
 v oblastech obývaných etnickými menšinami
 v severním Vietnamu, 65
 rychlého a udržitelného snižování chudoby v 61
 chudých distriktech, 54
 socioekonomického rozvoje komunit čelících
 extrémně obtížné životní situaci v horských
 oblastech a oblastech obývanými etnickými
 menšinami, 54
 trvalého obdělávání půdy a trvalého usazení, 39
 vietnamsko-švédského rozvoje horského venkova,
 64
 programová koordinující skupina, 64
 Programy na snížení chudoby, 34
 Projekt
 na rozvoj infrastruktury, 59
 na rozvoj produkce a podnikání, 59
 předsudek, 45
 příspěvek
 při úrazu a nemoci z povolání, 48
 při ztrátě zaměstnání a nezaměstnanosti, 48
 v mateřství, 48

Q

Quang Binh, 31
 Quang Nam, 32
 Quang Ngai, 32
 Quang Ninh, 31
 Quang Tri, 31
 Quoác ngồ, 28

R

Rada
 etnických národností menšin, 33
 Raglai, 32
 registrace domácností, 42
 Roma, 26
 rozdělení Vietnamu, 30
 rozvoj, 49, 50, 52, 54, 57
 Rudá řeka, 21, 23, 31, 32, 47
 Rudá řeka (Red River), 28

S

Sapa O'Chau, 63, 69
 sebeurčení, 66
 Sekce pro etnické menšiny, 55
 Severní Vietnam, 30
 SIDA, 64

sjednocení Vietnamu, 30
 soběstačnost, 50, 51
 Soc Trang, 32
 Sociálně-politicko-ekologický výzkumný institut, 63
 sociální kapitál, 11
 sociální péče, 46
 sociální program, 36
 sociální služby, 34, 36, 42
 Socioekonomický rozvojový plán, 56
 Son La, 31
 Son Vi, 28
 státní sociální pojištění, 48
 Státní výbor pro záležitosti etnických menšin a
 horských oblastí, 55
 stereotypizace, 36, 37, 38, 41, 68
 Světová banka, 64
 Světová zdravotnická organizace, 64
 Swedish International Development Cooperation
 Agency (SIDA), 64

T

Tai, 63
 Tay, 25, 28, 30, 44, 45
 Tay Ky, 29
 teritorialismus, 18, 66
 Thai, 25, 28, 31, 45, 52
 thajsko-kadajská jazyková větev, 27
 Thanh Hoa, 31
 Thua Thien Hue, 31
 tibetsko-čínská jazyková větev, 27
 Tra Vinh, 32
 tradiční léčitelství, 51
 tradiční znalost, 11, 12, 16, 17, 39, 44, 49, 50, 51, 52
 turismus, 51, 63
 etnický, 69
 Tuyen Quang, 31

U

U.S. Agency for International Development (USAID),
 64
 udržitelnost, 19, 66
 udržitelný rozvoj, 49, 53, 64
 UNDP, 64
 UNFPA, 64
 UNICEF, 64
 Úřad pro etnické menšiny a etnické záležitosti, 55
 USAID, 64
 Ústava, 32

V

Vankieu, 28
 Viet, 15, 25, 28, 29, 32, 35
 Viet Minh, 30
 Vietnam, 20, 28, 29, 31, 32, 33, 39
 Vietnamská socialistická republika, 30
 Vietnamský pětiletý plán rozvoje oblasti, 47
 vietnamština, 27, 31, 34, 36, 46, 54
 Vinh Long, 32
 vláda, 55, 65, 66
 vládní politika, 54

vládní program, 36
vládní programy, 12

Výbor

- pro etnické menšiny, 56
- pro etnické menšiny a horské oblasti, 55
- pro národnosti, 56
- pro záležitosti etnických menšin, 33, 55

Výbor pro lidská práva, 33

vzdělání, 11, 33, 34, 36, 41, 42, 44, 45

vzdělávání, 64

bilingvní, 46, 67

X

Xe Dang, 32

Xo-Dang, 45

Xtieng, 32

Y

Yao, 27

YenBai, 31

Z

Zadní Indie, 31

zákon o konfiskaci majetku, 38

zdraví, 34

zdravotní péče, 33, 36, 46, 48

zdravotnictví, 11, 42, 46, 48, 64

zemědělství, 26

rotační, 26

úhorové, 26

zvykové právo, 25, 39

Ž

žďáření, 26, 52

životní prostředí, 40, 50, 53, 55, 59, 63

PŘÍLOHA 1 PŘEHLED ETNICKÝCH MENŠIN VE VIETNAMU

Ve Vietnamu žije 54 etnických skupin, přičemž jednotlivé skupiny jsou od sebe na první pohled rozeznatelné svým způsobem a barvami odívání, zejména pak ženy (muži často přijali již současné oblečení). Jednotlivé skupiny se od sebe liší jazykem, náboženským vyznáním či stylem příbytků. Tato příloha přináší přehled základních charakteristik jednotlivých skupin.

1. Ba Na (Băh nà)

Populace (1999): 174.456

Populace (odhad 2003): 190.259

Lokace: provincie Kon Tum, západní část provincie Binh Dinh a Phu Yen

Jazyková skupina: mon-khmérská

Další názvy či skupiny: To Lo, Gio Lang, Y Lang, Ro Ngao, Krum, Roh, Con Kde, Alacong, Kpangcong, Bo Mon

Náboženství: úcta k duchům lidí a předkům

Obživa: žd'áření (rýže, zelenina, ovoce, cukrová třtina, bavlna), dobytek, drůbež, kozy

2. Bó Y

Populace (1999): 1.864

Populace (odhad 2003): 2059

Lokace: provincie Lao Cai, Yen Bai, Ha Giang, Tuyen Quang

Jazyková skupina: tay-thai

Další názvy či skupiny: Chung Cha, Trong Gia, Tu Di, Tu Din, Pu Na

Náboženství: uctívání předků

Obživa: žd'áření, dobytek, drůbež, chov ryb

3. Brâu

Populace (1999): 313

Populace (odhad 2003): 350

Lokace: vesnice Dak Me, distrikt Ngoc Hoi (Kon Tum provincie)

Jazyková skupina: mon-khmérská

Další názvy či skupiny: Brao

Náboženství: animismus (Pa Xay jako Stvořitel univerza, nebe, země, řeky a potoků, deště a větrů, člověka a smrti)

Obživa: žd'áření (rýže, kukuřice, maniok), dobytek, dříve nomádi

Údajně nejméně rozvinutá etnická menšina.

4. Bru-Vân Kiều

Populace (1999): 55.559

Populace (odhad 2003): 62.954

Lokace: horské oblasti Quang Binh, Quang Tri, Thua Thien-Hue

Jazyková skupina: mon-khmérská

Další názvy či skupiny: Bru, Vân Kiều, Tri, Khua, Ma-Coong

Náboženství: uctívání předků, animismus (duch hor)

Obživa: žd'áření, závlahové zemědělství, lov, sběr, rybolov

5. Châm (chàm, Čamové)

Populace (1999): 132.873

Populace (odhad 2003): 148.021

Lokace: provincie Ninh Thuan a Binh Thuan, An Giang, Tay Ninh, Dong Nai, Ho Chi Minovo město, jihozápad Binh Thuan, severozápad Phu Yen

Jazyková skupina: malayo-polynéská

Další názvy či skupiny: Chàm, Chiêm, Chiêm thành, Châm Pa, Hời...

Náboženství: islám (3/5 populace, provincie Ninh Thuan a Binh Thuan), brahmanismus

Obživa: farmářství, závlahové zemědělství (zkušenosti se zavlažováním, sázením a hnojením), podnikání (keramika, hrnčířství, bavlněné oblečení)

V centrálním Vietnamu se vyskytuje stále matriarchát mezi některými čamskými skupinami.

6. Cho ro

Populace (1999): 22.567

Populace (odhad 2003): 26.455

Lokace: provincie Dong Nai, Binh Thuan, Song Be

Jazyková skupina: mon-khmérská

Další názvy či skupiny: Do ro

Náboženství: uctívání předků

Obživa: dříve žďáření, dnes rýže, závlahové zemědělství, lov, sběr, rybolov

7. Chu ru

Populace (1999): 14.978

Populace (odhad 2003): 16.972

Lokace: provincie Binh Thuan, zejména Don Duong distrikt

Jazyková skupina: malayo-polynéská

Další názvy či skupiny: Cho ru, Chu

Náboženství: uctívání předků, důležitá role místních šamanů

Obživa: dříve žďáření, dnes rýže, dobytek, prasata, kozy, drůbež, bambusové a ratanové produkty na prodej, výroba nástrojů (srpy, krumpáče, nože)

8. Chut

Populace (1999): 3.829

Populace (odhad 2003): 3.787

Lokace: provincie Quang Binh (distrikty Minh Hoa a Tuyen Hoa)

Jazyková skupina: viet-muongská

Další názvy či skupiny: Ruc, Sach, Arem

Náboženství: uctívání předků, víra v duchy lesa, vody a prostoru

Obživa: žďáření, lov a rybolov, chov hospodářských zvířat, tesařství, košíkářství (neumějí pěstovat bavlnu, praxe směnného obchodu s ostatními skupinami)

9. Co (Kor)

Populace (1999): 27.766

Populace (odhad 2003): 29.771

Lokace: provincie Quang Nam-Da Nang (Tra My distrikt), provincie Quang Ngai (Tra Bong distrikt)

Jazyková skupina: mon-khmérská

Další názvy či skupiny: Cor, Col, Cua a Trau

Náboženství: animismus, víra v duchy (duch rýže)

Obživa: žďáření, kukuřice, maniok, rýže, skořice (specialita Tra My distriktu), neumějí tkát vlastní látku (směnný obchod, zejména s Kinh a Xo-dang)

Dříve nesměli vstupovat do manželství s příslušníky jiných etnik, dnes se jejich partnery stávají zejména příslušníci Kinh, Xo-dang a Hre.

10. Cong

Populace (1999): 1.676

Populace (odhad 2003): 1.859

Lokace: provincie Lai Chau (Muong Te distrikt)

Jazyková skupina: tibeto-barmská

Další názvy či skupiny: Xam Khong, Mang Nhe, Xa Xeng

Náboženství: uctívání předků

Obživa: žďáření (tradiční speciální techniky), využívání buvolů a volů v zemědělství, sběr a rybolov (ručně, případně využívají jedovaté rostliny), neumějí tkát (pěstují sice bavlnu, ale tu vyměňují za oblečení), košíkářství, výroba ratanových podložek

Silně patriarchální uspořádání společnosti. Mají vlastní kalendář, kde rok má 12 měsíců (s názvy zvířat) a každý měsíc má 30 dní.

11. Co ho

Populace (1999): 128.723

Populace (odhad 2003): 145.857

Lokace: provincie Lam Dong

Jazyková skupina: mon-khmérská

Další názvy či skupiny: Xre, Nop

Náboženství: věří v existenci mnoha duchů (slunce, měsíc, hory, řeka, země, rýže)

Obživa: rýže, žd'áření, zahradnictví (jackfruit, papája, banány, bobo,...), káva, bourec morušový

12. Co lao

Populace (1999): 1.865

Populace (odhad 2003): 2.034

Lokace: provincie Ha Giang (distrikty Dong Van a Hoang Su Phi)

Jazyková skupina: kadajská

Další názvy či skupiny: Ke lao

Náboženství: uctívání předků, duch země

Obživa: rýže, terasovitá pole, košíkářství, řezbářství, bambusové podložky, brašnářství, koňská sedla,...

13. Co tu

Populace (1999): 50.458

Populace (odhad 2003): 56.690

Lokace: provincie Quang Nam-Da Nang (distrikty Hien a Giang) a Thua Thien-Hue (A Luoí a Phu Loc distrikty)

Jazyková skupina: mon-khmérská

Další názvy či skupiny: Gao, Ha, Phuong a Ca-tang

Náboženství: víra v Ducha

Obživa: žd'áření, rýže, chov hospodářských zvířat, lov a rybolov, košíkářství, oděvnictví

14. Dao

Populace (1999): 620.538

Populace (odhad 2003): 685.432

Lokace: provincie Quang Nam-Da Nang (distrikty Hien a Giang) a Thua Thien-Hue (A Luoí a Phu Loc distrikty)

Jazyková skupina: mong-daoská

Další názvy : Kim Miên, Kim Mùn, Mán

Podskupiny: Dao quan trang (Dao s bílými kalhotami), Dao quan chet (Dao s úzkými kalhotami), Dao Ten (Dao s mincemí), Dao Thanh Y (Dao s modrým oblečením), Dao Do (Červení Dao), Man, Dong, Trai, Xa, Diu Mien, Lim Mien, Lu Giang, LanTen, Dai Ban, Tieu Ban, Coi Ngang, Coi Mua and Son Dau

Náboženství: uctívají předka Ban Ho, víra v duchy a démony

Obživa: rýže, žd'áření, závlahové zemědělství, oděvnictví, tesařství, výroba papíru, zeleninový olej

Velmi bohaté dědictví tradiční medicíny, dlouho používali vlastní písmo, tzv. Nom Dao (Dao démonické písmo) inspirované čínským písmem.

15. Ede

Populace (1999): 270.348

Populace (odhad 2003): 306.333

Lokace: provincie Phu Yen, Khanh Hoa, Gia Lai, Darlac

Jazyková skupina: malayo-polynéská

Další názvy či skupiny: Rade, De, Kpa Adham, Krung, Klul, Dlierue, Blo, Epan

Náboženství: polyteismus

Obživa: žd'áření, závlahové zemědělství, rýže, primitivní farmářské metody (vodní buvoli udusají pole místo orání), chov zvířat, lov, sběr, rybolov, košíkářství, oděvnictví (typická barva je tmavá indigo)

Ve společnosti převládá matriarchát, ženy řídí rodiny a děti přebírají jméno matky. Právo dědit mají výhradně ženy.

16. Giáy

Populace (1999): 49.098

Populace (odhad 2003): 54.002

Lokace: provincie Lao Cai, Ha Giang, Lai Chau a Cao Bang

Jazyková skupina: tay-thai

Další názvy či skupiny: Nhang, Dang, Pau Thin, Cui Chu, Xa

Náboženství: uctívání předků, duchové nebe, země a kuchyně

Obživa: závlahové zemědělství, žďáření, chov zvířat

17. Gia Lai (Jrai)

Populace (1999): 317.557

Populace (odhad 2003): 350.766

Lokace: provincie Gia Lai, Kon Tum, severní Darlac

Jazyková skupina: malayo-polynéská

Další názvy či skupiny: Gio-rai, To Buan, Hobau, Hdrung, Chor

Náboženství: duch Giang, mnoho rituálů spojeno s uctíváním duchů pro úspěšnou úrodu, lov...

Obživa: žďáření, terasovitá pole (rýže), dobytek, prasata, psi, drůbež, sloni, dříve koně, košíkářství, šití oděvů

Matriarchální systém – ve společnosti hraje důležitější roli muž, v domácnosti však žena

18. Giè-Triêng

Populace (1999): 30.243

Populace (odhad 2003): 31.343

Lokace: provincie Kon Tum, horská oblast Quang Nam-Da Nang

Jazyková skupina: mon-khméská

Další názvy či skupiny: Dgieh, Tareh, Giang ray, Pin, Trieng, Treng, Ta-lieng, Ve, La-ve, Bnoong

Náboženství: všechny živé bytosti mají ducha a duši

Obživa: žďáření, lov, rybolov, dobytek, prasata, drůbež (zejména pro obětování)

19. Hà Nhì

Populace (1999): 17.535

Populace (odhad 2003): 19.954

Lokace: provincie Lai Chau, Lao Cai

Jazyková skupina: tibeto-barmáská

Další názvy či skupiny: U Ni, Xa U Ni

Náboženství: uctívání předků

Obživa: žďáření, terasovitá pole (rýže), šití oblečení, košíkářství

20. Hoa (Hán)

Populace (1999): 862.371

Populace (odhad 2003): 913.248

Lokace: v celé zemi (velká diverzita)

Jazyková skupina: čínština (Hoa)

Další názvy či skupiny: U Ni, Xa U Ni

Náboženství: víra v ducha a duši, konfucianismus, buddhismus, taoismus

Obživa: zemědělství, ruční výrobky, obchodování, rybolov, výroba soli, učitelé, ...

21. H'rê

Populace (1999): 113.111

Populace (odhad 2003): 120.251

Lokace: západní část provincií Quang Ngai a Binh Dinh

Jazyková skupina: mon-khméská

Další názvy či skupiny: Cham re, Chom, Luy

Náboženství: teismus

Obživa: rýže, hospodářská zvířata převážně pro obětování, košíkářství, oděvnictví

22. Hmông (Mèo)

Populace (1999): 787.604

Populace (odhad 2003): 896.239

Lokace: Ha Giang, Tuyen Quang, Lao Cai, Yen Bai, Lai Chau, Son La, Cao Bang, Nghe An

Jazyková skupina: mong-daoská

Další názvy či skupiny: Mong Do (Bílí Hmongové), Mong Lenh (Barevní Hmongové), Mong Mono Si (Červení Hmongové), Mong Du (černí Hmongové), Mong Sua

Náboženství: tradiční vietnamský Tet slaví v prosinci

Obživa: nomádský styl života, žďáření, terasovitá pole (rýže, kukuřice, žito), léčivé rostliny, dobytek, psi, koně, kuřata

23. Kinh (Việt)

Populace (1999): 65.795.718

Populace (odhad 2003): 69.356.969

Lokace: po celé zemi, nejhustěji v deltách a městech

Jazyková skupina: viet-muongská

Náboženství: uctívání předků, buddhismus, taoismus, křesťanství

Obživa: závlahová zemědělství (rýže,...), zahradnictví (zelenina), dobytek, drůbež, ryby, keramika

24. Kháng

Populace (1999): 10.272

Populace (odhad 2003): 15.213

Lokace: provincie Son La a Lai Chau

Jazyková skupina: mon-khméská

Další názvy či skupiny: Xa Khao, Xa Xua, Xa Don, Xa Dang, Xa Hoc, Xa Ai, Xa Bung, Quang Lam

Náboženství: každý člověk má 5 duší (po smrti jedna duše zůstává v domě; druhá jde do polí; třetí se usadí u kořenů stromu, který byl poražen pro výrobu rakve; čtvrtá žije v pohřebním ústavu a poslední odletí do nebe), jednou ročně uctívají nebe a zemi

Obživa: žďáření, lepkavá rýže, terasovitá pole, košíkářství, bavlna (pěstují ji a vyměňují za oblečení a textil nejčastěji od lidí Thai)

Ženy si barví své zuby černě žvýkáním betele.

25. Khmer

Populace (1999): 1.055.174

Populace (odhad 2003): 1.112.286

Lokace: provincie Soc Trang, Vinh Long, Tra Vinh, Can Tho, Kien Giang, An Giang

Jazyková skupina: mon-khméská

Další názvy či skupiny: Vietové Mienského původu, Khmer Krom

Náboženství: ovlivněno třemi náboženskými formami – tradiční víra, bráhmánismus a hinajánský buddhismus

Obživa: odborníci v zavlažovacích technikách, rýže, vodní melouny, kuřata, kachny, ryby, tkaní, keramika, výroba cukru (Borassus flabellifer = cukrová palma)

26. Khơ mú

Populace (1999): 56.542

Populace (odhad 2003): 62.721

Lokace: provincie Nghe An, Lai Chau, Son La, Thanh Hoa, Yen Bai

Jazyková skupina: mon-khméská

Další názvy či skupiny: Xa Cau, Mun Xen, Pu Thenh, Tenh, Tay Hay

Náboženství: víra v duchy (nebe, blesku, země, pole, vesnice, domu, předků,...)

Obživa: žďáření, kukuřice, sladké brambory, maniok, lov a sběr, drůbež a dobytek zejména na rituály a oslavy, košíkářství

Jejich příjmení často představují nějaké zvíře, ptáka rostlinu či další objekt.

27. La Chí

Populace (1999): 10.765

Populace (odhad 2003): 12.095

Lokace: provincie Ha Giang (Xin Man distrikt), Lao Cai (distrikty Muong Khuong a Bac Ha)

Jazyková skupina: kadajská

Další názvy či skupiny: Cu Te, Tho Den, La Qua

Náboženství: víra v duchy (nebe, blesku, země, pole, vesnice, domu, předků,...)

Obživa: rýže v terasovitých polích, vodní buvoli, koně, kozy, drůbež a ryby

Žijí tradičně usazeným stylem života.

28. La Ha

Populace (1999): 5.686

Populace (odhad 2003): 6.388

Lokace: provincie Son La, Lao Cai

Jazyková skupina: kadajská

Další názvy či skupiny: Phlao, Khla

Náboženství: uctívání předků

Obživa: žďáření, nomádi, sběr je častější než lov a rybolov, dnes hlavně závlahové zemědělství (rýže), budování náspů a hrází proti erozi, využívání hnojiv, prasata, drůbež, dobytek, bavlna (pouze pěstují a s lidmi Thai vyměňují za oděvy)

29. La Hù

Populace (1999): 6.874

Populace (odhad 2003): 7.561

Lokace: provincie Lai Chau (Muong Te distrikt)

Jazyková skupina: tibeto-barmská

Další názvy či skupiny: Xa La Vang, Co Rung, Khu Sung, Kha Quy, ...

Náboženství: víra v ducha země, kukuřice, rýže, uctívají zakladatele kovářství

Obživa: žďáření, lov, sběr, dnes i rýže (závlahové zemědělství), ratanový nábytek, kovářství

Byli zvyklí žít v horských svazích, avšak s implementací politiky usazování, jich ylo mnoho nuceno migrovat do nížin. Mají vlastní kalendář složený ze dnů, které jsou definovány dvanácti zvířaty (tygr, králík, drak, veš, ovce, opice, kohout, pes, prase, veverka, býk).

30. Lào

Populace (1999): 11.611

Populace (odhad 2003): 12.379

Lokace: provincie Lai Chau (distrikty Dien Bien, Phong Tho), Son La (distrikt Song Ma), Lao Cai (Than Uyen)

Jazyková skupina: tay-thai

Další názvy či skupiny: Lao boc, Lao noi

Náboženství: uctívání předků, vliv buddhismu

Obživa: závlahové zemědělství (rýže), tkaní, kovářství, keramika

31. Lô Lô

Populace (1999): 3.307

Populace (odhad 2003): 3.327

Lokace: provincie Ha Giang (distrikty Bong Van a Meo Vac), Cao Bang (distrikt Bao Lac), Lao Cai (distrikt Muong Khuong)

Jazyková skupina: tibeto-barmská

Další názvy či skupiny: Mun Di, O Man, Lac To, Lo lo Hoa (Barevní Lo lo), Lo lo Den (Černí Lo lo)

Náboženství: uctívání předků

Obživa: žďáření, kukuřice, rýže

Jejich písmo je piktografické, dnes se již ale nepoužívá. Pro Lo lo je velmi důležité vzdělání, mnoho z nich jsou vysokoškolsky vzdělání.

32. Lự

Populace (1999): 4.964

Populace (odhad 2003): 5.553

Lokace: provincie Lai Chau (distrikty Phong Tho a Sin Ho)

Jazyková skupina: tay-thai

Další názvy či skupiny: Lu, Nhuon, Duon

Náboženství: buddhismus

Obživa: farmářství (dlouhá léta vyvíjené technologie, nepoužívají hnojiva), rýže, žďáření (kukuřice, maniok, bavlna, burské ořechy), oděvnictví, šití

33. Ma

Populace (1999): 33.338

Populace (odhad 2003): 36.824

Lokace: provincie Lam Dong

Jazyková skupina: mon-khméská

Další názvy či skupiny: Chau Ma, Ma Xop, Ma To, Ma Krung, Ma Ngan

Náboženství: víra v duchy Yang (Nebe), Stvořitel, řeka, hora, rýže apod.

Obživa: žďáření (kukuřice, bavlna,...), závlahové zemědělství (rýže), drůbež, dobytek, šití a tkaní, těžba železné rudy (výroba zemědělských a farmářských nástrojů), výroba rybářských člunů

34. Màng

Populace (1999): 2.663

Populace (odhad 2003): 2.634

Lokace: provincie Lai Chau (distrikty Sin Ho, Muong Te, Phong Tho, Muong Lay)

Jazyková skupina: mon-khmérská

Další názvy či skupiny: Mang U, Xa La Vang

Náboženství: víra v kosmologický koncept, nebe a Stvořitele, který je nejvyšším panovníkem

Obživa: žďáření (kukuřice, rýže), terasovitá pole (rýže), prasata, drůbež, vzácně dobytek a koně, košíkářství

35. Mường

Populace (1999): 1.137.515

Populace (odhad 2003): 1.230.054

Lokace: severní provincie (zejména Hoa Binh, horské oblasti Thanh Hoa)

Jazyková skupina: viet-muongská

Další názvy či skupiny: Mol, Mual, Moi, Moi Bi, Au ta, Ao ta

Náboženství: polyteismus, uctívání předků

Obživa: usazený život v horách, kde je dostupná obdělávatelná půda, nedaleko cest a v oblastech vhodné pro produkci, farmářství, rýže, lesní produkty (houby, med, židovské ucho, amomum, sticklac, skořice, bambus, dřevo, ratan), oděvnictví, košíkářství, hedvábí

36. Mnông

Populace (1999): 92.451

Populace (odhad 2003): 104.312

Lokace: severní část provincie Darlac a Song Be

Jazyková skupina: mon-khmérská

Další názvy či skupiny: Bu-dang, Preh, Ger, Nong, Prang, Rlam, Kuyenh, Chil Bu nor, M'ong Bu-dang

Náboženství: víra v mnoho duchů, kteří se vztahují k jejich životu (Matka Rýže)

Obživa: žďáření, buvoli, psi, prasata, drůbež, sloni (lov a domestikace), košíkářství, šití oděvů
Matriarchát

37. Ngái

Populace (1999): 4.841

Populace (odhad 2003): 7.386

Lokace: Quang Ninh, Ha Bac, Lang Son, Cao Bang, Bac Thai, Ho Či Minovo město

Jazyková skupina: hanská

Další názvy či skupiny: Ngai Hac Ca, Sin, Le, San Ngai (horalé)

Náboženství: uctívání předků, vliv konfucianismu, taoismu a buddhismu

Obživa: rýže, rybolov, bambus, kovářství, tesařství, pálení cihel a kachlíček

38. Nùng

Populace (1999): 856.412

Populace (odhad 2003): 914.350

Lokace: provincie Lang Son, Cao Bang, Bac Thai, Ha Bac, Tuyen Quang

Jazyková skupina: tay-thai, démonické písmo Nom Nung

Další názvy či skupiny: Xuong, Giang, Nung An, Nung Coi, Phan Sinh, Nung Chao, Nung Inh, Qui Rin, Nung Din, Khen Lai

Náboženství: uctívání předků

Obživa: rýže, kukuřice, ovocné stromy (mandarinky, churma), rukodělné výrobky, plodiny určené k finančním ziskům (káva...), košíkářství, kovářství, tesařina

39. Ơ đư

Populace (1999): 301

Populace (odhad 2003): 370

Další názvy či skupiny: Ơ Đu, I Đu, Tày Hật

40. Pà Thèn

Populace (1999): 5.569

Populace (odhad 2003): 6.529

Lokace: provincie Ha Giang, Tuyen Quang
Jazyková skupina: mong-daoská
Další názvy či skupiny: Pa Hung, Tong
Náboženství: uctívání předků
Obživa: žd'áření, rýže, kukuřice

41. Phù Lá

Populace (1999): 9.046
Populace (odhad 2003): 8.947
Lokace: provincie Lai Chau, Son La, Lao Cai, Ha Giang
Jazyková skupina: tibeto-barmáská
Další názvy či skupiny: Xa Pho, Bo Kho Pa, Mu Di, Pa Pho, Va Xo
Náboženství: uctívání předků, animismus
Obživa: žd'áření, terasovitá pole (rýže, kukuřice), prasata, drůbež, košíkářství, bambusové a ratanové předměty

42. Pu Péo

Populace (1999): 705
Populace (odhad 2003): 900
Lokace: provincie Ha Giang (ditrikty u čínských hranic – Dong Van, Yen Minh, Meo Vac)
Jazyková skupina: kadajská
Další názvy či skupiny: Beo, Penti, Lo Lo
Náboženství: uctívání předků
Obživa: žd'áření, terasovitá pole (rýže, kukuřice, žito, fazole)

43. Răglai

Populace (1999): 96.931
Populace (odhad 2003): 108.442
Lokace: provincie Khanh Hoa a Ninh Thuan
Jazyková skupina: malayo-polynéská
Další názvy či skupiny: Ra glay, Krai, Orang glai, No-a na, La Vang
Náboženství: duchovní svět Giang zahrnující dobro a zlo, víra v existenci duše zemřelého
Obživa: dříve nomádi, žd'áření, rýže, kukuřice, lov, sběr, rukodělné výrobky, kovářství, košíkářství
Matriarchát

44. Rø-măm

Populace (1999): 352
Populace (odhad 2003): 418
Lokace: provincie Kon Tum (Sa Thay distrikt, vesnice Le)
Jazyková skupina: mon-khméská
Náboženství: víra vztažená k zemědělství (rituály a oslavy spjaté s produkčním cyklem žd'áření)
Obživa: žd'áření, rýže, lov a sběr, tkaní a šití

45. Sán Chay (Cao lan-Sán chì)

Populace (1999): 147.315
Populace (odhad 2003): 162.031
Lokace: provincie Tuyen Quang, Bac Thai, Ha Bac, v menší míře v provinciích Quang Ninh, Yen Bai, Lang Son a Vinh Phu
Jazyková skupina: dělí se na dvě skupiny, které mluví odlišným jazykem tay-thai a hanské skupiny
Další názvy či skupiny: Cao Lan, San Chi, Man Cao Lan, Hon Ban
Náboženství: uctívání předků, vliv konfucianismu, buddhismu a taoismu
Obživa: rýže

46. Sán Dìu

Populace (1999): 126.237
Populace (odhad 2003): 140.629
Lokace: provincie Quang Ninh, Hai Hung, Ha Bac, Vinh Phu, Bac Thai, Tuyen Quang
Jazyková skupina: hanská
Další názvy či skupiny: San Deo, Trai, Trai Dat, Man quan coc

Náboženství: uctívání předků, bůh kuchyně, duch země, bohyně porodu

Obživa: žd'áření, závlahové zemědělství, lov a sběr, rybolov, chov ryb, výroba kachliček a cihel, kovářství, košíkářství

47. Si La

Populace (1999): 840

Populace (odhad 2003): 1.006

Lokace: provincie Lai Chau (distrikty Seo Hay, Si Thau, Nam Xin)

Jazyková skupina: tibeto-barmaská

Další názvy či skupiny: Cu De Xu

Náboženství: uctívání předků a ducha vesnice

Obživa: žd'áření, rýže, kukuřice, lov a sběr

48. Tày

Populace (1999): 1.477.514 (největší skupina z etnických minorit ve Vietnamu)

Populace (odhad 2003): 1.597.712

Lokace: provincie Bac Thai, Quang Ninh, Ha Bac, Cao Bang, Lang Son

Jazyková skupina: tay-thai

Další názvy či skupiny: Tho, Ngan, Phen, Thu Lao, Pa Di

Náboženství: uctívání předků

Obživa: rýže, kukuřice, sladké brambory, sezónní ovoce a zelenina

49. Tà ôi

Populace (1999): 34.960

Populace (odhad 2003): 38.946

Lokace: provincie Thua Thien-Hue (A Luoi distrikt), Quang Tri (distrikt Huong Hoa)

Jazyková skupina: mon-khmérská

Další názvy či skupiny: Toi oi, Pa Co, Ba Hy, Ba Ghy

Náboženství: animismus, oslava Giang (duchů) pro ochranu lidských bytostí, úrody a zvířat

Obživa: v minulosti žd'áření, rýže, zahradnictví, chov ryb

50. Thái

Populace (1999): 1.328.725

Populace (odhad 2003): 1.449.084

Lokace: provincie Lai Chau, Son La, Hoa Binh, Nghe An

Jazyková skupina: tay-thai

Další názvy či skupiny: Tay, Tay Dam, Tay Khao, Tay Muoi, Tay Thanh, Hang Tong, Pu Thay

Náboženství: každá skupina má své specifika a tabu

Obživa: rýže, stromy, dobytek, drůbež, bambusové výrobky, tkaní oděvů, keramika

51. Thở

Populace (1999): 68.394

Populace (odhad 2003): 76.191

Lokace: západní část provincie Nghe An

Jazyková skupina: viet-muongská

Další názvy či skupiny: Keo, Mon, Cuoi, Ho, Tay Poong, Dan Lai, Ly Ha

Náboženství: uctívání předků

Obživa: rýže, konopí (výroba tašek a batohů, houpacích, loveckých a rybářských sítí), rybolov, lov ptáků, lesní zdroje (zelenina, ovoce a kořínky)

52. Xinh mun

Populace (1999): 18.018

Populace (odhad 2003): 21.946

Lokace: provincie Son La, Lai Chau

Jazyková skupina: mon-khmérská

Další názvy či skupiny: Puoc, Pua

Náboženství: uctívání předků

Obživa: dříve nomádi, dnes usazení, žd'áření, terasovitá pole, závlahové zemědělství, rýže, kukuřice, prasata, kozy, sběr a lov, košíkářství

Zvykem je zde žvýkání betele, který jim barví zuby na černo.

53. Xơ-dăng

Populace (1999): 127.148

Populace (odhad 2003): 140.445

Lokace: provincie Kon Tum, roztroušeně v horských oblastech provincií Quang Ngai a Quang Nam-Da Nang

Jazyková skupina: mon-khmérská

Další názvy či skupiny: Xo-dang, Ca-dong, To-dra, Ha-lang, Mo-nam, Ta-tri, Ka rang, Bri la, Con lan

Náboženství: animismus, uctívání mnoha duchů vztahujících se k produkci a životu

Obživa: žd'áření, drůbež a dobytek, lov a sběr, rybolov, košíkářství, tkaní látek, kovářství

54. Xtiêng (Xa-dieng)

Populace (1999): 66.788

Populace (odhad 2003): 74.402

Lokace: provincie Song Be, Dong Nai, Tay Ninh

Jazyková skupina: mon-khmérská

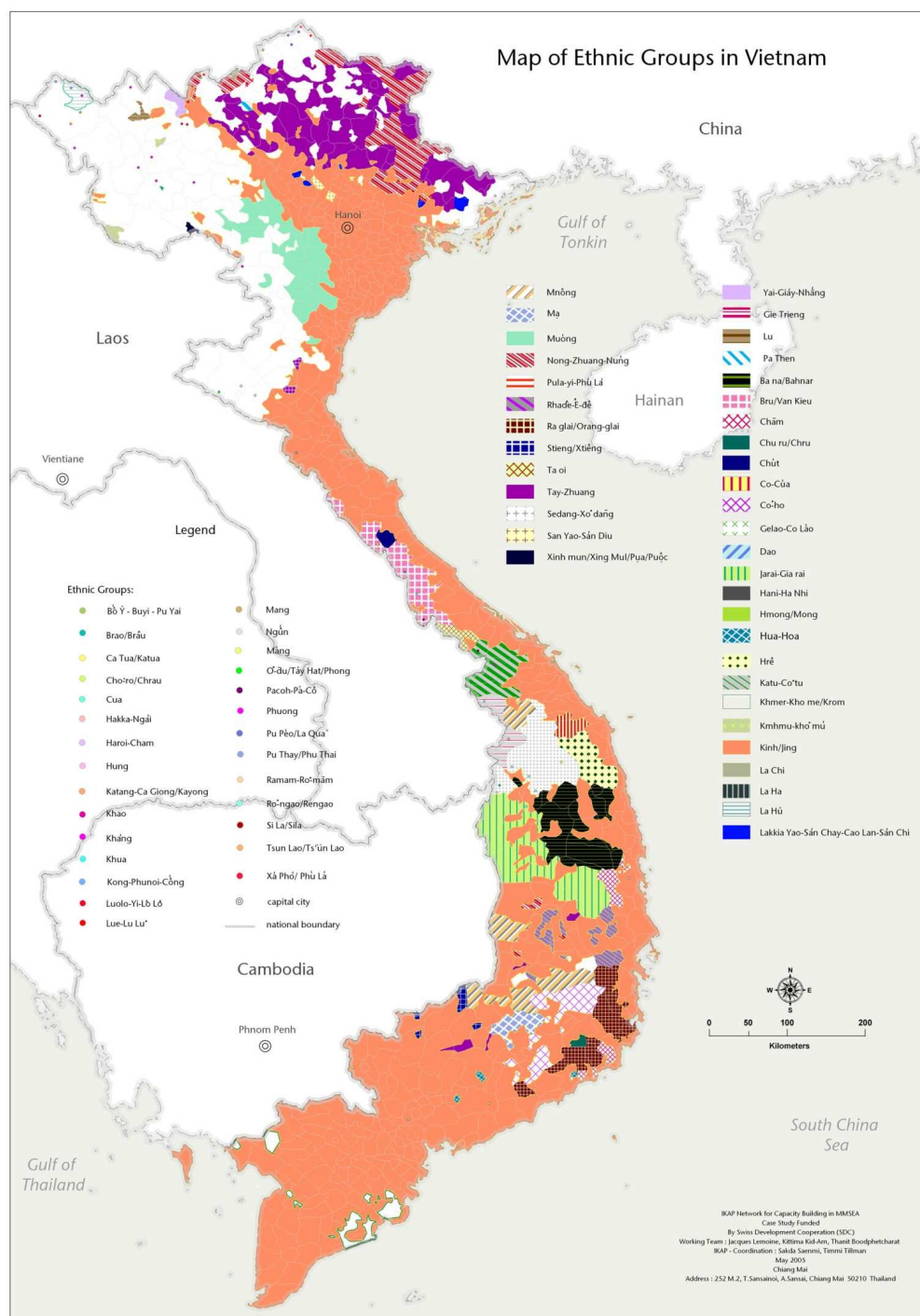
Další názvy či skupiny: dělí se na dvě skupiny Bu Dec a Bu Lo

Náboženství: animismus a mystická síla blesku, hromu, nebe, země, měsíce a slunce

Obživa: Bu Dec – žijí v nížinách, rýže, dobytek, drůbež; Bu Lo – vrchoviny, žd'áření

Zdroj: Vietnam Image of..., 2010.

PŘÍLOHA 2 MAPA ETNICKÝCH SKUPIN VIETNAMU

Zdroj: Ethnic Map Vietnam, 2007.

PŘÍLOHA 3 PŘÍKLADY STEREOTYPŮ VLÁDNÍCH ÚŘEDNÍKŮ

„Etnické menšiny neví, jak žít” (úředník CEM)

„Etnické menšiny nespotřebovávají – jsou pouze soběstačné” (úředník Ministerstva sociálních věcí, nemoci a práce)

„Menšiny neví, jak využít půjčku efektivně” (úředník Social Policy Bank)

„Minority mají nízkou intelektuální úroveň, která má dopady na jejich ekonomickou situaci. Neví, jak využít technologie pro zvýšení efektivity svého hospodařství” (úředník samosprávy)

„Menšiny nemají vůli k pokroku ” (člen Lidového výboru)

Zdroj: Country Social Analysis, s.44, 2009.

PŘÍLOHA 4 POHLED ETNICKÝCH MENŠIN NA CHUDOBU

Potravinová bezpečnost	Etnické menšiny se živí především rýží, zeleninou, hlízy a dalšími lesními a vodními zdroji. Většina venkovanů však žije přibližně 3 – 6 měsíců v nedostatku potravy. Samotné menšiny nepovažují za problém nízké příjmy v zaměstnání (10 000 – 15 000 VND za den), ale finanční náročnosti zajištění osiva na další sezónu.
Narušování přirozeného prostředí a přírodní katastrofy	Většina chudých lidí v komunitách má rýžová pole spíše nedaleko lesů, kde je vyšší riziko narušení a poničení živočichy. Masivní ztráty lesů v důsledku rozvojových procesů země mají za následek půdní eroze, sucha a povodně, dramatický pokles úrodnosti půdy.
Nedostatek úrodné půdy	Výzkumy potvrzují, že etnickými menšinami vnímaný nedostatek půdy způsobuje jejich chudobu. Komunitní vlastnictví a využívání půdy a lesů znamenalo čerpání těchto zdrojů podle přísných pravidel zvykového práva. Zabírání půdy („land grabbing“) a půdní spory jsou mezi etnickými menšinami i majoritou běžné zejména v Centrální vrchovině (díky přesídlování majority do oblastí, kde tradičně žily etnické menšiny).
Žádná dědická práva	Tato tvář chudoby se vztahuje k půdě, jmění a zkušenostem s obděláváním půdy. Nejdůležitějším aspektem je, že bohatí lidé na venkově jsou ti, kteří zdědili půdu po svých předcích. Chudé rodiny, které přišly do oblastí později a s mnoha dětmi, nebo se jim nepodařilo zajistit si dobrou půdu. Rodiny, které mají více dětí, musí také svoji půdu mezi tyto děti rozdělit.
Nemají trvalé, pevné domy	Chudé rodiny žijí v dočasných přístřešcích vyrobených z listů, bambusu a bláta. Tyto přístřešky nejsou příliš kvalitní a stabilní a jsou často stavěny nedaleko rýžových polí, které jsou daleko od vesnic či měst. Vzdálenosti od vesnic a způsob bydlení jsou překážkami rychlého přijetí nového životního stylu, který prosazuje vláda.
Nedostatek farmářských zkušeností	Etnické menšiny byly nuceny přijmout zemědělské způsoby majority, které často neodpovídaly jejich tradičním znalostem a „know how“.
Špatné zacházení s majetkem a výdaji	Zacházení s většími obnosy peněz vyžaduje určitou škálu dovedností a schopností proniknout do tržního systému, platit úvěry bance apod.
Fluktuace cen	Káva je považována za nejlukrativnější plodinu určenou k finančním ziskům („cash crop“) v Centrální vrchovině. Pády cen kávy tak mohou způsobit vážné problémy zejména etnickým menšinám.
Špatný zdravotní stav	Většina domácností, které byly identifikovány komunitou jako chudé jsou ty, v jejichž čele stojí žena nebo osoba handicapovaná či ve špatném zdravotním stavu. Jejich stav jim znemožňuje plnou pracovní kapacitu a následkem jsou tedy nedostatečné příjmy a chudoba. Dnes etnické menšiny téměř přestaly používat své tradiční přírodní léčby pomocí bylin, protože zdroje bylin jsou jednak značně vyčerpané a jednak přístup do lesů je omezen. Tradiční léčbu nahradila západní medicína, drahá léčba se stala pro mnohé chudé domácnosti nedostupnou.
Vysoké náklady na vzdělání	Ve vesnicích existuje většinou jen velmi málo základních škol a děti tak často musí dojíždět do vzdálenějších či internátních škol, což je finančně náročnější.
Rozpad rodiny	Výskytem případů rozvodu, ovdovění či domácího násilí vyjadřují etnické menšiny také své vnímání chudoby. Dnes je patrné vytrácení se tradice společného vícegeneračního života a čím dál častěji se objevují nukleární rodiny.
Zahálčivost a závislost na alkoholu	Z odpovědí dotázaných žen vyplynulo, že manželé častěji nadužívají alkohol se svými přáteli, tradice přípitků a sdílení rýžového vína podporuje závislost na alkoholu. Ženy z výzkumu identifikovaly tento fenomén jako příčinu chudoby.
Žádní příbuzní	Překvapivě byl zmíněn i nedostatek podpory příbuzných. Ačkoli venkované dávají jídlo nejchudším a nejhledovějším, podpora ze strany rodinných příslušníků je přísně řízená.
Sociální a kulturní změny	Domorodí obyvatelé jsou zvyklí žít v izolovaných a těžko dostupných oblastech bez téměř neexistující infrastruktury a telekomunikace. Základní sociální jednotkou je pro ně vesnice. Nicméně drastické změny v životním prostředí, technologiích, životním stylu a pronikání vládní kontroly sebou přináší i změny kulturní a sociální v komunitách dříve nezasažených.

Zdroj: *Indigenous peoples...*, 2002.

PŘÍLOHA 5 KLÍČOVÉ AGENTURY ZABÝVAJÍCÍ SE OTÁZKOU ETNICKÝCH MENŠIN VE VIETNAMU

Rada Národního výboru pro etnické menšiny („*National Assembly Council of Ethnic Minorities*“), <http://www.na.gov.vn/htx/Vietnamese/C1333/?cateid=1414>

Výbor pro záležitosti etnických menšin („*Committee for Ethnic Minorities Affairs*“), www.cema.gov.vn

Ministerstvo práce, válečných invalidů a sociálních věcí, Odbor sociální ochrany („*Ministry of Labour, War Invalids and Social Affairs*“, MOLISA), www.molisa.gov.vn/

Ministerstvo školství, Odbor vzdělávání etnických menšin („*Ministry of Education and Training*“, MOET), www.moet.gov.vn

Ministerstvo rozvoje zemědělství a venkova („*Ministry of Agricultural and Rural Development*“, MARD), <http://xttm.agroviet.gov.vn>

Ministerstvo přírodních zdrojů a životního prostředí („*Ministry of Natural Resources and Environment*“, MONRE), www.monre.gov.vn

Ministerstvo plánování a rozvoje („*Ministry of Planning and Investment*“, MPI), www.mpi.gov.vn

Vietnamská národní správa turistického ruchu („*Viet Nam National Administration of Tourism*“, VNAT), www.vietnamtourism.gov.vn

Masové organizace

„*Vietnam Fatherland Front*“ (VFF), „*Advisory Council on Ethnic Minorities*“, <http://www.mattran.org.vn>

„*Vietnam Women' Union*“, www.hoilhpn.org.vn

„*Vietnam Farmers Union, Bureau of Ethnic Minorities and Mountainous Areas*“, www.hoinongdan.org.vn

Vietnamské instituty, výzkumná centra a další organizace

„*Vietnam Museum of Ethnology*“, www.vme.org.vn

„*Rural Development Services Centre*“, rdsc@netnam.org.vn

„*Sustainable Upland Resource Management and Development Network*“ (SURDM), surdmvn@hn.vnn.vn

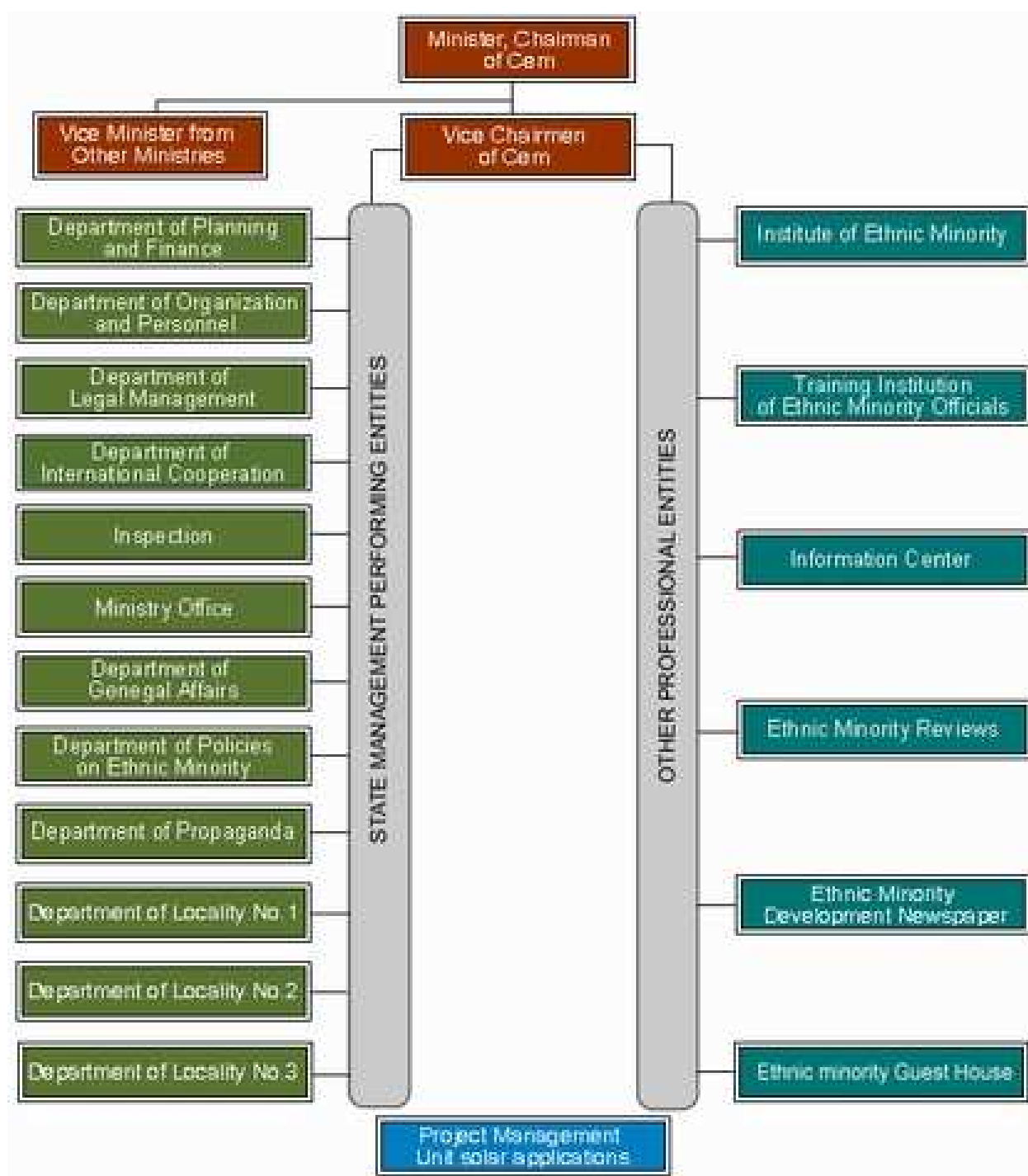
„*Decentralization of Land Use and Minority Existence*“ (DOLAME), dolame@speri.org

„*Vietnam Upland Forum*“ (VUF), www.vuf.org.vn

„*Centre for Agricultural Research and Ecological Studies*“ (CARES), www.cares.org.vn/

Zdroj: VUFO, 2012.

PŘÍLOHA 6 ORGANIZAČNÍ SCHÉMA CEM

Zdroj: Organizational Structure. *Trang Tin Dien Tu: Uy Ban Dac Toc*, 2012.

PŘÍLOHA 7 PŘEHLED VYBRANÝCH NÁRODNÍCH PROGRAMŮ CÍLENÝCH NA ETNICKÉ MENŠINY

Příklady vybraných národních programů cílených na etnické menšiny a horské oblasti		
Rok	Aktivita	Náplň programu
1989	Resolution 22-NQ/TW	Orientation and policy framework of socioeconomic development in ethnic minority areas
1990	Resolution 72-HDBT	Objectives and strategy of socioeconomic development in ethnic minority areas
1990	Directive 1/HDBT	Program against illiteracy
1991	Code of Forestry Protection	Laws on management, protection, and exploitation of forests and other natural resources
1991	Code of Primary Education	Policy and laws for education for all citizens
1991	Directive 1450/GD-DT	Program of consolidation and development of education in mountainous, remote, and difficult areas
1992	Decision 69/CT	Program of socioeconomic development for northern mountainous areas
1992	Decision 327/HDBT	Program of reforestation
1993	Land Code	Identifying rights and obligations of landownership and use
1993	Decree 525/TTg	Policy of further socioeconomic development in mountainous areas
1993	Decision 270/TTg	Strategy of population and family planning to 2000
1994		Program for ethnic minorities in especially difficult circumstances
1995	Decision 556/TTg	Resettlement to promote sedentary cultivation
1995	Decision 525/TTg	Establishment of a bank for the poor
1995	Decision 743/TTg	Comprehensive plan of protection and control of opium trees
1995	Decision 164/TTg	Program of forestry development, 1995–2000
1995	Circular 7464/KTTH	Policy of subsidies for prices and transportation in mountainous areas
1995	Decision 576/TTg	Program of nutrition, 1995–2000
1996	Decision 138/TTg	Program of rural clean water and environmental hygiene
1996	Directive 393/TTg	Planning of residence, infrastructure, and production in ethnic minority and mountainous areas
1996	Decision 960/TTg	Long-term orientation and plan of socioeconomic development in northern mountainous areas
1996	Decision 656/TTg	Long-term orientation and plan of socioeconomic development in the Central Highlands
1996	Resolution 37/CP	Strategy for health care for people in northern mountainous and middle areas for 1997–2000 and 2000–2020
1997	Decision 35/TTg	Building commune centres in mountainous areas
1997	Circular 1/GD-DT	Guidelines for teaching ethnic minority languages
1998	Decision 135/1998/TTg	Socioeconomic development of especially difficult communes in mountainous and remote areas
1998	Decision 133/1998/TTg	Program of hunger eradication and poverty alleviation
1998	Decision 7/1998/TTg	Program of forest development (5 million hectares)

Zdroj: *Indigenous peoples...*, s.11, 2002.